

60

CURAÇAO

EN

ZIJNE BEWONERS

DOOR

A. T. BRUSSE.

INTERNATIONALE DRUKKERIJ,

CURAÇAO,

1882.

CUHAGAS

EM

THE BEWONERS

DOOR

THE BEWONERS

INTERNATIONALE DRUKKERIJ

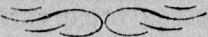
CHICAGO

1868

Oo
bewo
schet
verza
gevo
my n
vele
hals
in m
volks
sche
len
een
een c
houd
waar
Gu
derge
die
hulp.
zoud
het c
voor
Ik
open
med
altij

Aa
nis
als
geve
1868
dit k
onve

VOORBERICHT.

Oorspronkelijk had ik het plan, Curaçao en zijne bewoners in den vorm van een romantisch verhaal te schetsen. De bouwstoffen hiertoe had ik reeds bijeen verzameld. Alvorens echter aan dat mijn voornemen gevolg te geven, raadpleegde ik een mijner vrienden, die my ronduit verklaarde dat zulk een werk my zeker vele vyanden en ontelbare onaangenaamheden op den hals zoude halen, daar men in de personen, die ik in myn verhaal zoude doen optreden als typen van het volkskarakter of van de gebreken en deugden der Curaçaosche bevolking, zeer zeker dezen of genen zoude willen herkennen. Daarop gaf hy my den raad, liever een werkje te schryven, dat, Curaçao beschryvende en een overzicht zyner reeds geschreven geschiedenis inhoudende, het volkskarakter op ernstige wyze en naar waarheid schetst.

Gulweg moest ik bekennen dat myne krachten om iets dergelyks tot stand te brengen te kort schoten; doch die vriend sprak my moed in en beloofde my zyne hulp. En kraachtdadig is deze hulp geweest; zonder die zoude ik allicht halverwege stil zyn blyven staan en heden het onuitsprekelyk genoeg niet smaken, dit *Voorbericht* voor het thans voltooide werk ter neer te stellen.

Ik neem daarom deze gelegenheid te baat om hem openlyk myn oprechten dank voor zyne krachtige medewerking te betuigen en hem de verzekering myner altyddurende erkentelykheid aan te bieden.

Aangezien door meer bevoegde pennen de geschiedenis van Curaçao reeds is geschreven, heb ik er, zooals hierboven is gezegd, slechts een overzicht van gegeven en het tot nu toe onbewerkte tydvak, nl. van 1868 tot op onze dagen, uitgebreider behandeld. In dit korte tydsbestek is er hier veel gebeurd, dat in de onvergankelyke en onpartydige bladzyden der geschie.

denis bewaard behoort te worden voor de nakomelingschap, die er wyze lessen van ervaring uit zoude kunnen putten en de klippen leeren vermyden, waarop het voorgeslacht schipbreuk had geleden.

Curaçao is buiten twijfel gedurende de laatste 25 jaren, zoowel op materieel als op intellectueel gebied vooruitgegaan.

De handel heeft een hoogere vlucht genomen en is thans een der voornaamste middelen van bestaan van verreweg de meeste ingezetenen van Curaçao.

De emancipatie der slaven; de invoering eener nieuwe wetgeving; de stoombooten van zoovele verschillende Maatschappijen, welke ons eiland aandoen; het ontstaan van een prachtige Vrijmetselaars-loge; het ontstichten van meer openbare en byzondere scholen en meer nieuwsbladen; de oprichting van meer drukkerijen en een boekhandel in het groot; de ontdekking van phosphorzure kalk op de plantage Sta. Bárbara: — altdaar zoovele verschynselen, welke van den moreelen en materielen vooruitgang der plaats onzer inwoon-
ing getuigen.

Maar waarom dat alles opgenoemd? In dit werkje worden toch de meeste dezer zaken breedvoerig besproken. *Curaçao en zyne bewoners* is dus — de titel duidt het genoegzaam aan — eene beschryving van ons eiland, gevolgd door een overzicht zyner geschiedenis tot op den huidige dag, en een beknopte schets van het karakter, de zeden en gewoonten zyner bewoners.

En nu hoop ik dat myn boekje door velen met genoegen gelezen moge worden en dat de vele fouten welke ik ongetwyfeld daarin gemaakt heb, met den mantel der liefde bedekt zullen worden. Moge ik by de critici barmhartighied erlangen, en aan dit werkje, het eerste dat uit myne pen is gevloeid, (de vertalingen die ik geleverd heb, reken ik niet als zoodanig) een gunstig onthaal van de zyde van het publiek ten deel vallen.

Curaçao, 1882.

DE SCHRYVER.

(*) V
heel h
J. JUR
Nijmeg
van 2

CURACAO.

Beknopte geographische beschryving.

Curaçao, een der Nederlandsche West-Indische eilanden, ligt in de Caraïbische zee, ruim 13 uren van de Noordkust van Venezuela, op $12^{\circ} 6' \text{ N. B.}$ en $68^{\circ} 59' \text{ W. L.}$ van Greenwich. Het is langwerpig van gedaante en strekt zich uit van het Zuidwesten naar het Noord-Oosten met eene uitgebreidheid van 7,62 vierk. geographische mylen. Zyne lengte is 20 uren gaans, en zyne breedte is van $2\frac{1}{2}$ uur tot $\frac{1}{4}$ uur (*), welke laatste breedte het ongeveer in het midden heeft.

De bevolking bestond, naar de jongste officiele statistieke opgaven (einde 1878) uit 23,977 zielen, met inbegrip van het garnizoen, nl. 10.704 mannen en 13.273 vrouwen.

(*) Volgens Kramers' Geographisch Woordenboek, geheel herzien en naar de beste bronnen bewerkt door J. JURRIUS, leeraar aan de Hoogere Burgerschool te Nijmegen, uitg. 1878, is de lengte 16 uur en de breedte van $2\frac{1}{2}$ tot $\frac{1}{2}$ uur.

Naar de kerkgenootschappen verdeelde zich Curaçao's bevolking aldus: 1587 Nederlandsch Hervormden; 21.507 Roomsche-Katholieken en 883 Israëlieten, waarvan 305 tot de Nederlandsch-Hervormde gemeente behoorden.

De bodem van Curaçao bestaat voornamelyk uit kalkrots en groensteen-formatiën, voorts uit lagen van witten mergel. De oppervlakte is golvend en met afgeronde heuvels als bezaaid. Op enkele plaatsen verheffen deze zich tot kleine bergen, die over het algemeen in het Noorden en Oosten steil, maar naar het Zuiden zacht afhellend zyn. In het Westen heeft men de *St. Christoffel*, ongeveer 400 ellen hoog; in het Oosten de *Tafelberg*, die zich 300 ellen boven de oppervlakte der zee verheft; in het westelyk deel de *Priesterberg* en de *Drie Gebroeders*; de overige verdienen slechts den naam van heuvels.

Aan den Noordkant is het eiland voor schepen ongenaakbaar, dewyl de rotsige kust er zich loodrecht uit eene aanmerkelyke diepte verheft, doch aan de Zuidzyde is de oever zachtglooiend en vormt onderscheidene baaien; de voornaamste dezer is de St. Anna-baai, waaraan de Willemstad gebouwd is, en die, naauw aan den ingang, eene uitmuntende haven oplevert, welke naar een uitgestrekt binnenmeer, *Schottegat* genaamd, voert, ruim en diep genoeg om aan eene aanzienlyke vloot van de zwaarste schepen eene veilige anker-

plaats te verschaffen. Voorts de baai van *St. Michiel*, de *Caracas-baai*, die van *St. Marie* en *Knip*; in het Noorden heeft men de baai *Savonnet*, die van *St. Pieter*, van *Hato* en van *St. Joris*.

Het aantal kapen is gering. Men vindt er eene ten Zuid-oosten van het eiland, welke de *punt Kanon* wordt genoemd en zeer gevaarlyk voor de scheepvaart is tengevolge van den sterken stroom, die bestendig langs de kust gaat en er eene vreeselyke branding doet ontstaan. Ook de *Westpunt* zoude men onder het aantal kapen kunnen rangschikken.

Curaçao is niet gezegend met rivieren noch beken. Zoetwaterbronnen vindt men alleen op de plantages *Hato*, *San Pedro* en naby *Bon Pays* op den berg *Rincon*. Deze bronnen, waarvan die op *Hato* de voornaamste is, ontspringen aan rotsspleten en geven in den drogen tyd zeer weinig water. (*) In de behoefte aan drinkwater voor mensch en vee voorzien op de plantages putten, en in het stadsdistrict regenbakken, waarvan schier elk woonhuis van een voorzien is.

De schoone en veilige haven van Curaçao,

(*) Op eene excursie, die ik naar *Hato* deed, nam ik een glas van het bronwater en deed er limoënsap in om er eene limonade van te maken. Ik nam eene opbruïsching waar en herhaalde de proef met nog een glas; hetzelfde verschijnsel deed zich voor, waaruit ik de gevolgtrekking meende te mogen maken dat het bronwater op *Hato* mineraal is.

waarvan ik hierboven reeds met een enkel woord gewag heb gemaakt, is een der schoonste en veiligste in de West-Indiën. Zy heeft eene lengte van ongeveer 1400 Ned. ellen en bezit aan den ingang eene breedte van 95 ellen; doch aan de Westzyde is zy zoo door koraalriffen bezet, dat er slechts 60 — 70 ellen vry vaarwater overblyft. In den laatsten tyd heeft men weleens beweerd dat de haven van Curaçao door den orkaan van 23 Sept. 1877 niet meer in den goeden toestand van weleer verkeert; doch uit ingestelde onderzoeken en uit verklaringen van ervaren schoenerkapiteins, practische zeelieden, die de haven honderden keeren in 't jaar uit- en inzeilen, zoomede uit het feit dat groote stoomschepen in de laatste drie jaren zonder stranden of stooten worden binnengeloodst, mag men de gevolgtrekking maken, dat zy, evenals vroeger, in goeden toestand verkeert en even veilig is.

In den vollen Noordoost-passaat gelegen, is op Curaçao het luchtgestel droog en gematigd warm, derhalve zeer gezond, zoodat de inboorlingen betrekkelijk een krachtigen en hoogen ouderdom bereiken.

Evenals schier elk ander land is ook Curaçao door hevige epidemiën bezocht geworden, o. a. door de pokziekte, die in 1815 en 1827 — 1828 menig kostbaar offer eischte. Maar vooral in 1862 heeft zy vele slachtoffers gemaakt en menig huisgezin zwaar getroffen. Zy werd, naar

beweerd wordt, van het eiland Cuba overgebracht. Zy brak uit in de eerste helft van Mei en eindigde tegen het laatst van November, dank de voortreffelyke maatregelen van het Bestuur, de liefderyke verzorging van eenige geneesheeren, en de onwaardeerbare diensten der geestelyke Zusters van Liefdadigheid. Van de 800 door die ziekten in 1862 aangetasten, stierven er 236, waarvan verreweg de meesten niet gevaccineerd waren, iets waartegen ook hier by sommigen zeker vooroordeel bestaat, dat gelukkig thans begint te wyken. De cholera heeft zich op het eiland nooit voorgedaan, en toch heeft zy in zeer nabygelegen landen vry hevig gewoed. Andere ziekten van epidemischen aard, zooals mazelen, roodvonk enz. die maar zelden zich voordoen, missen hier gemeenlyk het kenmerk van kwaadaardigheid.

Dat Curaçao voor een der gezondste West-Indische eilanden gehouden wordt, kan hieruit blyken, dat er hier uit Sto. Domingo, Jamaica, Pto. Rico enz. vele lyders, vooral aan de tering, komen, waarvan velen, na hunne gezondheid herkegen te hebben, naar hun vaderland terugkeeren, en sommigen zich hier metterwoon vestigen.

Endemische kwaadaardige ziekten heeft men hier niet. De gele koorts, die sommigen als zoodanig willen beschouwen, breekt hier nooit uit dan wanneer zy op andere plaatsen in de nabyheid heerscht, zoodat zy naar alle waarschyndheid hier overgebracht wordt.

Het eiland Curaçao (1) is verdeeld in vyf districten. Het eerste — stadsdistrict — is het belangrijkste en bevat de zoogenaamde voorsteden *Pietermaai*, (2) *Scharloo*, *Otrabanda* (3), alsmede de *Willemstad*, (4) de hoofdplaats, aan de haven of *St. Anna-baai* gebouwd. De vier overige districten

(1) Er bestaan onderscheidene lezingen omtrent den oorsprong van den naam dezes eilands. In oude geographische werken vindt men dien op verschillende wijzen geschreven. De Franschen noemden het eiland *Corossol*, naar de vrucht zuurzak of fleschappel, welke hier in het wild groeide en van hier naar de Fransche koloniën is overgebracht.

Sommigen kennen den naam een Spaanschen oorsprong toe en beweren dat het eiland dien kreeg omdat zijne oorspronkelijke bewoners, de Caraïben, een Spaanschen priester gebraden en opgepeuzeld hebben. *Curaçao* zou een verbastering of liever samentrekking zijn van *Cura* (priester) en *asado* (of met weglating van de *d*, *asao*, gebraden).

Anderen beweren dat het eiland naar zijn eersten ontdekker, den Spanjaard Quirazao genoemd werd.

(2) Vermoedelijk aldus genaamd naar zekeren Pieter May of Maai, die aldaar het eerst eene woning gebouwd en er zich gevestigd heeft.

(3) De naam *Otrabanda* is samengesteld uit twee Spaansche woorden en beteekent in het Nederlandsch *Overzyde*. Met dezen naam en ook met dien van *Spaansche zyde* wordt dit gedeelte van het stadsdistrict gemeenlijk door de Nederlandsch sprekende bewoners des eilands aangeduid.

(4) Waarschijnlijk aldus genoemd naar Willem III, zoon van den stadhouder Frederik Hendrik, die gestorven was tegen den tijd dat de ringmuren om de stad voltooid werden.

bevatten ongeveer honderd plantages en tal van *savanna's* (1).

Op *Pietermaai*, een smalle strook gronds langs de zee, ten oosten van de *Willemstad* gelegen, werden voor het eerst huizen gebouwd omstreeks het jaar 1750. *Pietermaai* vormt een breede straat, met groote en kleine huizen aan weerszyden. Deze straat, die van de *Willemstad* af by het plein vóór het Stadhuis, de *Foë-poorta* (2) genaamd, begint, verdeelt zich eindelyk in tweeën en gaat ten Noorden om het *Waaigat* (3), waar zy zich met den weg naar *Scharloo* vereenigt. Oostwaarts leidt zy tot eenige plantages. Op dezen weg vindt men het huis *Cher Asile*, dat in 1862 als hospitaal voor pokkenlyders dienst heeft gedaan, zoomede de *Pen*, vroeger een gouvernements-gebouw, waar de Gouverneur CANTZ'LAAR zyn verblyf hield en vanwaar hy slechts tweemaal 's weeks zich ter afdoening van zaken naar de stad begaf. Dit huis, dat op kosten van het gouver-

(1) Zoo noemt men hier de vlakten, waar tijdens de slavernij de slaven en thans de vrije negers en andere plantagebewoners hunne hutten bouwen.

(2) Of *Buiten de poort*, aldus genaamd naar eene poort, waardoor men gaan moest als men zich van de stad naar *Pietermaai* begaf. Deze poort werd des avonds gesloten, en zij, die er door wilden, moesten den Portier een kleinigheid betalen voor het openmaken daarvan.

(3) Het *Waaigat* is een ondiep binnenwater dat *Scharloo* van de *Willemstad* scheidt.

nement door den Architect GRAHAM is gebouwd, werd later aan een particulier verkocht. Nog ziet men vóór hetzelfde de ruïnen van het wacht-huis, waar een eerewacht voor de veiligheid van den Gouverneur zorgde.

In dit gedeelte van het stadsdistrict en wel op het plein *Foï-poorta*, dus aan het begin van de Pietermaai-sstraat, vindt men het *Stad-* of *Raadhuis*, dat onder toezicht van den luitenant-ingenieur SCHUT is gebouwd en welks sierlyke frontispice naar de *Willemstad* gekeerd is. Twee trappen met marmeren treden leiden naar een ruime vestibule, waar men de stevige pilaren ziet, die den klokketoren hadden moeten dragen, welks bouw helaas! wegens het opraken der fondsen niet kon plaats hebben en alsnog tot de *pia voto* behoort. Ter rechter- en linker-zyde van deze vestibule vindt men de vry ruime zalen, waar het Hof van Justitie en de Koloniale Raad hunne zittingen houden. In die van dezen Raad worden ook de burgerlyke huwelyken voltrokken en de zittingen der indeelings-commissie voor de Schuttery, die der School-commissie enz. gehouden. De vestibule loopt uit in een langen gang, waar men naast elkander eenige kantoren vindt, zooals dat van den Procureur-generaal, den Advokaat-generaal, de deurwaarders, de griffie van het Hof van Justitie. Vlak voor de vestibule heeft men de zaal van het Kantongerecht.

Het benedengedeelte van het *Stadhuis* is in-

gericht voor gevangeniszen. Vóórverleden jaar is dit gebouw met een gedeelte van de battery aan den zeekant door muren verbonden, en tien schutgatgewelven of kanonkelders tot gevangenisvertrekken ingericht; ook werd een lokaal bestemd tot het houden van godsdienst-oefening en school. De cipier en de gevangenaarder hebben woningen in het benedengedeelte van het Stadhuis.

Beoosten het Stadhuis en van elkander gescheiden door gangen, staan op dezelfde lyn het eenvoudige doch nette gebouw van de Vrymetselaars-loge *De Vergenoeging* en de tempel *Emanuel*, het bedehuis der Nederlandsche Hervormde Israëlietische Gemeente.

De eerste steen van genoemden Maçonnieken Tempel werd gelegd den 18 Oct. 1868, terwyl zyne inwyding den 3 Juli 1869 plaats had.

Omtrent de eene en de andere plechtigheid vindt men het navolgende in de *Curaçaosche Courant*, het eenigste alstoen op Curaçao verschynende nieuwsblad:

“Ll. Zondag (den 18 Oct. 1868) was een vreugdedag voor de alhier gevestigde Nederlandsche Loge *De Vergenoeging*. Op dien dag werd de eerste steen gelegd van den Maçonnieken Tempel, dien genoemde Loge voornemens is te bouwen op het terrein, haar in eigendom toebehoorende, gelegen tusschen het Raadhuis en den Tempel der Nederlandsche Hervormde Israëlietische Gemeente alhier.

Deze buitengewone plechtigheid had te half 4 ure 's namiddags plaats. Zy werd geopend met eene toespraak, gehouden door den Heer Mr. Sol. C. Henriquez, Voorzittend Meester van *De Vergenoeging*; hy heette alle aanwezigen welkom daarby, deelde vervolgens mede de noodzakelykheid, die voor deze Loge bestaat om een eigen tempel te bezitten, en besprak eindelyk met korte woorden, de beschuldigingen, die ten onrechte tegen de Vrymetselary door hare stelselmatige bestryders worden ingebracht. Daarop werd de hoeksteen met de gebruikelijke maçonnieke ceremoniën gelegd door den Heer P. I. Beaujon, Gedeputeerde van Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden, Groot Meester Nationaal der Nederlandsche Vrymetselary, waarna door de Heeren J. J. Naar en S. M. Lansberg, Redenaars van *De Vergenoeging*, en den Heer Ths. Chapman, Redenaar van de alhier gevestigde Loge *Igualdad*, voor de gelegenheid toepasselyke redenen werden gehouden.

By het sluiten van de plechtigheid richtte de Voorzittende Meester het woord tot den Gedeputeerden Groot Meester Nationaal en wenschte hem geluk met deze gebeurtenis, die eene byzondere beteekenis voor hem moet hebben, als kind van *De Vergenoeging* en als een dergenen, die niet alleen zoo werkdadig tot hare heropening in het jaar 1854 hebben medegewerkt, maar die steeds met yver tot hare instand-

houding en voortdurenden bloei werkzaam is. Hy bracht den dank der Loge toe aan den HoogEdel Gestr. Heer Gouverneur der kolonie, die, welwillend aan de uitnoodiging der Loge gehoor gevende, aan dit feest meerder luister door ZynEds. tegenwoordigheid heeft bygezet; aan den Voorzittenden Meester en Leden der Loge *Igualdad* en andere vrymetselaren voor het deel door hen aan de werkzaamheden van den dag genomen, en aan alle aanwezigen voor de belangstelling door hen in deze onderneming aan den dag gelegd; ook de afwezigen, van wie de Loge blyken van medewerking heeft ondervonden, werden door hem herdacht en daaronder meer in het byzonder de Loge *Concordia* gevestigd te Paramaribo. Ten slotte sprak hy den leden van *De Vergenoeging* een hartelyk woord toe.

Deze maçonnieke plechtigheid, die door militair muziek werd afgewisseld, had plaats onder een met groen en vlaggen smaakvol versierde tent, die op het terrein was opgeslagen. Eene groote menigte toeschouwers had zich daar verzameld om dit buitengewoon feest by te wonen.

Het plan van het gebouw is door den Heer Ths. Chapman vervaardigd, die als architect by deszelfs bouw werkzaam zal blyven.

Naar wy vernemen kunnen degenen, die wenschen deel te nemen in de geldleening door de Loge tot den bouw van dezen tempel geopend,

zich alsnog by de daartoe benoemde Commissie, bestaande uit de Heeren W. C. Gäerste, J. J. Naar, Moses Sasso, F. W. Neümañ, J. W. Koentze en S. D. C. Henriquez vervoegen."

"Den 3 dezer (Juli 1869) had de plechtige inwyding plaats van den Maçonnieken Tempel van de alhier gevestigde Loge *De Vergenoeving*, waarvan de eerste steen op den 18 October jl. gelegd is geworden. De plechtigheid werd nog meer verhoogd door de receptiën van twee kandidaten, de viering van het St. Jansfeest en de installatie van het nieuw bestuur. Meer dan honderd personen, zoowel leden als bezoekers, hebben deel aan deze feestviering genomen. — Na den afloop der werkzaamheden, die van 6 ure 's namiddags tot 10 ure 's avonds hebben geduurd, hebben de aanwezigen zich aan een bankettafel vereenigd en zyn eerst tot laat in den nacht uiteengegaan. By allen, die dit buitengewoon en heuglyk feest hebben bygewoond, zal het zeker in eene aangename herinnering blyven.

Het gebouw, dat een smaakvol uiterlyk heeft, was gedurende de laatste week vóór de inwyding ter bezichtiging gesteld; wy hebben het bezocht en moeten zoo wel den architect, den Heer Ths. Chapman, als de heeren Commissarissen, die belast waren met het toezicht over den bouw en met het ameubleeren, allen lof toezwaaien, wegens de alleszins doelmatige en sierlyke uitvoering van de hun respectievelyk op-

gedragene taak. Het gebouw staat tusschen het Raadhuis en den Tempel der Nederlandsche Hervormde Israëlietische gemeente en is een sie- raad te meer voor onze stad.

De Loge *De Vergenoeving* in 1787 alhier op- gericht en na een 24tal jaren rusten is weder- om in 1854 heropend.

Ten westen van het Raadhuis staan twee militaire gevangenissen, en ten noorden hiervan vindt men het eenvoudige doch ruime en luch- tige gebouw eener landsschool.

Tusschen het Raadhuis en het Loge-gebouw is er een militaire bakkery, waartoe twee kanonkelders der battery zyn ingericht en waar het voor 't garnizoen benoodigde brood gebak- ken wordt. Twee andere bogen of schutgat- gewelven der battery zyn ingericht tot een militairen kleermakerswinkel.

Achter het Loge-gebouw vindt men dat eener militaire smedery.

Aan het uiteinde van de battery en hiertegen, aan de noordzyde, is er, na den orkaan van 23 Sept. 1877, een veekoraal gebouwd, waarin het voor de slahtery bestemde vee opgesloten wordt.

Ten oosten van de battery en op dezelfde lyn staat het slachthuis, hetwelk ter vervanging van het door den orkaan weggespoelde ge- bouwd is. Vlak tegenover dit gebouw staat de Provisie- en Groentemarkt, eigendom van

de familie van wylen den Heer J. J. NAAR die ze in 1868 heeft doen bouwen op een hem daartoe door het gouvernement der kolonie in concessie afgestane stuk gronds. Men zoude zich echter ten zeerste vergissen als men meende dat ter deze markt provisiën, groenten enz. verkocht worden, want, niettegenstaande dat er wettelyke bepalingen bestaan die het verkoopen van die waren op de openbare straten verbieden, en de eigenaar den verkoopers aan geboden had om *kosteloos* van de markt gebruik te maken, hebben zy tot nu toe daaraan geen gevolg willen geven, zoodat hy ten laatste verplicht was de gebouwen dier markt voor woonhuizen te verhuren.

Ten noordoosten dezer markt en aan het binnenwater de *Waaigat*, vindt men de verleden jaar voltooide vleeschmarkt, een ruim en stevig gebouw, waar de slachters hun waren verkoopen. Het is inderdaad jammer dat zulk een gebouw, hetwelk *Pietermaai* tot sieraad zoude hebben verstrekt, in zulk een achterbuurt moest daargesteld worden. De reden, welke voor het bouwen dier markt ter plaatse opgegeven word, is beduchtheid dat zy wederom, in geval van een orkaan, weggespoeld zal worden. Het blyt echter de vraag of zy daar niet evengoed als elders dat lot zoude kunnen ondergaan.

Pietermaai mag roemen op het bezit van den eenigsten schouwburg van het eiland, het *Theater Naar*, in 1870 voltooid en eigendom

van de familie van den Heer J. J. NAAR, die het heeft doen bouwen.

Ter plaatse waar de *Pietermaai*-weg, na zich in tweeën te hebben gesplitst, een noordelyke richting neemt, staat eene R. K. kerk, noodkerk zouden wy kunnen zeggen, met daarby behoorende pastory. Achter deze gebouwen is men bezig een groote, prachtige R. K. kerk in spitsbogenstyl te bouwen. Deze tempel, een gebouw, dat door zyne stevigheid bestemd schynt om de eeuwen te trotseeren, zoude een sieraad voor ons eiland zyn als de bouw ten minste volgens het oorspronkelyke plan voortgezet wordt en er niet, zooals gemeenlyk by den bouw van groote tempels plaats heeft, uit gebrek aan fondsen van afgeweken wordt. By de voltooiing van deze kerk zal, naar men ons verzekert, de thans daar bestaande gedeeltelyk afgebroken worden om ruimte voor een plein te maken.

Aan het uiteinde van den weg van *Pietermaai*, daar waar de berg *Altena* begint, vindt men een Protestantsch kerkhof met eene groote menigte gedenkteeken, waaronder zeer kostbare. Op den berg heeft men voorts een R. Katholiek kerkhof, een van de Nederlandsch-Hervormde Israëlitische gemeente en een van de Ned. Portugeesche Israëlietische gemeente, zeer onlangs aangelegd en waarop den 22sten Augustus 1880 het eerste lyk ter aarde werd besteld.

Pietermaai heeft by den orkaan, die Curaçao den 23 Sept. 1877 zoo deerlyk teisterde, het meest van alle gedeelten van het eiland geleden. Van de huizen aan den zeekant werden velen weggespoeld, terwyl zy die dit lot niet ondergingen vreeselyk gehavend bleven.

Pietermaai is, een der aanzienlykste gedeelten van Curaçao; daar wonen schier al de Israëlieten, die, een paar uitgezonderd, tot den handelsstand behooren en zeer onbekrompen leven, waardoor zy een zekere welvaart om zich henen verbreidt:

Scharloo is dat gedeelte van het stadsdistrict, dat ten zuiden door het *Waaigat* en ten noorden door rotsen begrensd wordt. Vroeger was het een afzonderlyk gedeelte van genoemd district, doch door het aanbouwen van vele huizen in de laatste jaren is het, als het ware, één met *Pietermaai* geworden.

Aan de zuidzyde van *Scharloo* zyn er vele schoone gebouwen, allen met een uitgang aan het *Waaigat*, ten gerieve der bewoners. In den jongsten tyd zyn er ook aan de noordzyde vele huizen gebouwd, woningen die wel paleizen gelyken en geen hoofdstad van Europa of N.-Amerika zouden ontsieren.

Het *Fort Nassau*, gebouwd op een der Noordwaarts overhangende kruinen van het *Scharloo*-gebergte levert een trotsch gezicht op.

Publicke gebouwen vindt men niet op *Scharloo*

daar zelfs de Loge *Acacia*, die er haren tempel heeft, geen eigen gebouw bezit en hare werkzaamheden in een daartoe gehuurde woning verricht.

Ten westen van de landingsplaats van *Scharloo* bevindt zich het *Hôtel del Leon*, een sedert eenige jaren alhier bestaand logement, waar zy die er by hunne aankomst op Curaçao hun intrek nemen, op een uitmuntende table d'hôte en voortreffelyke bediening kunnen staat maken. Het *Hôtel*-gebouw is het hoofd van een lange ry pakhuizen en loodsen, welke zich langs dit gedeelte der haven uitstrekt tot aan de scheepstimmerwerven van de Heeren J. A. JESURUN & ZOON, waar vroeger die prachtige en snelzeilende schoeners gebouwd en gerepareerd werden, welke thans van lieverlede door de meer en meer toenemende stoombootvaart verdrongen worden. Aan het noordeinde dezer werven ziet men nog den ronden schoorsteen van een stoom-machine tot het winnen van kleurstof uit campêche- en ander verfhout, eene door eene Fransche maatschappy gedane onderneming, die evenwel, naar het schynt wegens gebrek aan goede leiding, mislukt is.

Het gedeelte van het stadsdistrict, dat bewesten de haven ligt, heet de *Otrabanda*. Het bestaat uit een hoofdstraat, Breedestraat genaamd, by welker einde men op den *Rooden Weg* (*) komt,

(*) Aldus genoemd naar de roodachtige kleur van den bodem aldaar.

die zich uitstrekt tot de naastgelegen plantage, *Plantersrust* genaamd, waar het buiten-district begint.

Aan weërszyden van de Breedestraat staan nette woonhuizen, van afstand tot afstand van elkander gescheiden door dwarsstraatjes. Er is nog een paar straten, die parallel met de hoofdstraat loopen; de voornaamste daarvan is de *Windstraat*.

Otrabanda is ten zuiden begrensd door een vry diep inloopend binnenwater, hetwelk door eene smalle stook gronds, het *Rif* genaamd, van de zee gescheiden wordt. Dit binnenwater loopt uit in een vry uitgestrekte kom de *Saquito* genaamd.

Het *Rif* vormt aan den mond der haven, aan de Westzyde, een landtong, waarop het *Riffort*, een der twee fortificatiën aan den ingang der haven, gelegen is.

Dit fort, waarvan de buitenomtrek uit een onregelmatigen dertienhoek bestaat, is ruim genoeg om er een 60tal vuurmonden in battery te hebben. De lengte er van is ongeveer 140 en de grootste breedte 62 meters. In het noordwesten heeft men eenige kazematten benevens een bomvrye kazerne, een magazyn van levensmiddelen en oorlogsbehoeften en een kruitmagazyn, dat een vry aanzienlyke hoeveelheid buskruit kan bevatten. Er is voorts ruimte genoeg om in geval van nood ongeveer 300 manschappen te kunnen bergen. De gezamen-

lyke regenbakken van dit fort kunnen 229.500 liters water inhouden.

Ten noordoosten van de landtong heeft men een ronden bomvryen toren, van schietgaten voorzien, waarin zich een spil bevindt dienende om een ketting ter afsluiting der haven te spannen.

Op het *Rif* bevond zich nog in 1877 een gebouw, dat den naam had van gesticht voor krankzinnigen, alsmede een paar vertrekken waar lepra-lyders verzorgd werden. De verpleging, die in vroegere jaren veel te wenschen overliet, is, sedert de Zusters van Liefdadigheid in 1856 zich daarmede belast hadden, veel verbeterd. By den orkaan van 1877 is dit gesticht grootendeels door de golven weggespoeld, waarby twee dier Zusters jammerlyk omkwamen, na hare verpleegden in veiligheid gebracht te hebben. In 1870 is een nieuw gesticht voor krankzinnigen aan de Overzyde op een stuk gronds, *Monte-Cristo* genaamd, voltooid en betrokken. Ook de lepra-lyders worden er afzonderlyk verpleegd in afwachting dat er een gesticht voor die ongelukkigen, waartoe het plan reeds is ontworpen, gebouwd worde.

Ten westen van de plaats waar thans de ruïnen van het krankzinnigen-gesticht op het *Rif* zyn, stond in vroegere jaren een galg, bestaande uit twee hooge steenen kolommen, van boven door een yzeren balk vereenigd en daaronder een heenderenput. Beide voorwerpen

zyn reeds geruimen tyd verdwenen, en die plek werd tot korten tyd geleden als begraafplaats gebruikt voor de R. Katholieke armen, die in het tegenoverliggend *Gasthuis* overleden, alsmede voor de verpleegden in het krankzinnigen- en leprozen-gesticht.

Langs het *Rif* in het binnenwater ziet men nog de sporen der zoutpanen, door den ondernemenden Gouverneur Baron VAN RADERS indertyd aangelegd.

Aan den Waterkant der *Overzyde* heeft men een vry uitgebreid plein, dat door de Otrabandenaars tot wandelplaats wordt gebruikt en waar velen 's namiddags en in den vooravond een luchtje komen scheppen. Jammer dat dit luchtje soms bezwangerd is met walgelyke uitwasemingen, welke uit de zee opstygen en ontstaan uit de vuilnis die er hier in geworpen wordt.

Aan den noordkant van dat "wandelplein" bevindt zich een wachthuisje voor de maréchaussée, de zg. hoofdwacht van dit korps aan de Otrabanda, hetwelk het plein zeer zeker niet weinig ontsiert, vooral uithoofde van het zich daarachter bevindend privé.

Zuidwaarts van den Waterkant komt men op een ander plein, het *Molenplein* geheeten, omdat daar vroeger een windmolen had gestaan. Ook hier, zoowel als langs den geheelen Waterkant, staan fraaie gebouwen, waaronder het R. K. Klooster der Zusters van Liefdadigheid

wegens zyn onlangs gebouwd schoon frontispice de aandacht trekt.

In dit gebouw hielden genoemde geestelyke Zusters, sedert korten tyd na hare aankomst alhier uit Rosendaal op den 12en Januari 1842, een Pensionaat voor meisjes, waar in de laatste 40 jaren schier al de Curaçaosche dames, Katholieke zoowel als vele die tot andere gezindten behooren, hare opleiding hebben genoten. Ruim tien jaren geleden is die inrichting van onderwijs overgebracht naar de plantage *Welgelegen* (a *Habaai*), alwaar een alleszins geschikt en prachtig gebouw, met de onmisbare kapel, ervoor is daargesteld. In het kloostergebouw aan den Waterkant van de Overzyde zyn thans alleen scholen, en zeer druk bezochte scholen, voor externen van het vrouwelyk geslacht, verdeeld, de scholen nl., in onderscheidene afdeelingen, in eene waarvan meisjes uit de onbemiddelde klasse gratis onderwezen worden. Ook worden er bewaarscholen gehouden voor kinderen van beide geslachten, zoo wel van gegoede als van behoeftige ouders; de kinderen van deze laatsten genieten kosteloos onderwijs. Daar houden zich ook de Zusters op, die onderwijs geven, en zy, die niet by eene of andere instelling van weldadigheid of in het Pensionaat op *Welgelegen* werkzaam zyn.

Aan het zuideinde van den Waterkant vormt de kade een rechten hoek met die der koraal van het erf van de Heeren HELLMUND, het-

welk bekend staat onder den naam van *Koerd di Dommi* (*) en waar eenige jaren geleden, voor rekening van de firma HELLMUND & Co. en anderen, onderscheidene fraaie en snelzeilende schoeners zyn gebouwd.

In de ry huizen aan de zuidzyde van de Breede Straat van *Otrabanda* staat de vry groote R.-Katholieke *St. Anna-Kerk*. Deze, een zeer onaanzienlyk gebouw, waarvan het kale front, een van enkele vensters voorziene muur, zich in genoemde straat uitstrekt, werd in 1725 onder den Pastoor MICHEL GRIMON begonnen doch kon, uithoofde van gebrek aan fondsen, eerst in 1769 door den toemaligen Pastoor ARNOLD MAUBAC voltooid worden. In 1827 is de *St. Anna-kerk* belangryk vergroot en verbeterd en in hare nabyheid een woning voor den Bisschop gebouwd. Tegen den regel in, bezit deze kerk geen toren; hare klokken bevinden zich in een vierkant gebouw, dat zich aan den zuidkant daarvan niet zeer hoog verheft. Met den bouw hiervan begon men in 1815 met het voornemen, daarop een toren op te trekken, aan welk voornemen echter geen gevolg kon worden gegeven wegens gebrek aan fondsen, een verschynsel, dat zich, vooral by het daarstellen van R.-Katholieke tempelgebouwen in deze gewesten, maar al te dikwyls voordoet. Van

(*) Aldus genoemd omdat de Weleerw. Heer CONRADI, leeraar der V. P. gemeente, aldaar eenigen tijd gewoond heeft.

binnen is de *St. Anna-kerk* net en doelmatig ingericht; men ziet er drie altaren, versierd met heiligenbeelden en andere voorwerpen van vereering by de katholieken. De zitbanken die aan de geloovigen verhuurd worden, zyn van cederhout. Een orgel, dat zeer geruimen tyd dienst doet, vergezelt het zangkoor.

Van het begin der Breede-sstraat by de landingsplaats aan de Overzyde tot aan den *Rooden Weg* ziet men ter rechterzyde tal van straatjes, gangetjes en stegen, die naar een uitgestrekt plateau leiden, bekend onder den naam van *Cerro* (berg). Hier heeft men op sommige punten allerschoonste gezichten, terwyl men op een paar der hoogste rotsen het geheele stads-district à vol d'oiseau kan zien. Ook bevindt zich hier de tempel van de Maçonnieke Loge *Igualdad*, een gebouw dat daartoe kort geleden is aangekocht; uitwendig is het niet schoon te noemen, en inwendig gansch niet doelmatig. In de laatste tyden zyn er op den *Berg* schoone en van alle gemakken voorziene gebouwen verrezen. De voormalige Gouverneur DE ROUVILLE is de eerste, die tot het bouwen te dier plaatse het voorbeeld gaf door het daarstellen zyner *Villa Belvédère*. Wy twyfelen er niet aan of weldra zal dit gedeelte van de Otrabanda, hetwelk door zyne hooge ligging een der aangenaamste en gezondste van het stads-district is, met de schoonste en aanzienlykste woonhuizen pryken.

De *Carthagena-sstraat*, een der zystegen van de Breede-sstraat, voert naar een ruim en luchtig Gasthuis, thans het R.-Katholieke Gasthuis genaamd. Dit gesticht werd in het laatst van 1855 opgericht uit giften van belyders van al de drie alhier vertegenwoordigde godsdiensten. Tot den aanbouw daarvan werd een stuk gronds, toen toebehoorende aan den Heer G. I. HOIJER, aangekocht. Deze inrichting bevindt zich thans onder de leiding der R.-K. geestelyken. De zieken, meestal R. K., worden er liefderyk verpleegd door Zusters van liefdadigheid, thans onder directie van den Weleerw. Heer F. E. C. KIECKENS, R. K. geestelyke, die er ook een der hoofdoprichters van is. Het gebouw zelf is ruim, zindelyk en doelmatig ingericht, en men vindt er een kleine kapel, waarin op Zon- en andere dagen godsdienstoefeningen worden gehouden. Jaarlyks krygt de inrichting eene subsidie van het gouvernement.

Op den *Rooden Weg* zyn vier kerkhoven, die er allen, uithoofde van de dorheid in de natuur, recht kerkhofachtig uitzien. Het eerste daarvan, hetwelk men op dien weg ziet, is het R. K. Katholieke, waarin zich onderscheidene kostbare gedenkteeken bevinden. Dan volgt dat van de V. Protestantsche gemeente, hetwelk tot vóór korten tyd, in een ellendigen toestand verkeerde tengevolge van de schade, door den orkaan van 1877 daaraan toegebracht,

doch dat thans geheel gerepareerd en in de beste orde is. Daarna ziet men de *Algemeene Begraafplaats*, aangelegd door de Loge *Igualdad* uit ingezamelde giften. Deze begraafplaats, welke onderhouden wordt uit vaste bydragen van Vrymetselaren en profanen, en welker bestuur opgedragen is aan de drie alhier bestaande maçonnieke werkplaatsen, werd in 't leven geroepen hoofdzakelyk om te verhinderen dat Katholieken, die hunne "godsdienstige plichten" niet vervullen en sterven zonder voorzien te zyn van de "genademiddelen der kerk", begraven worden in de *Tjiké*, een in de R. K. kerkhoven alhier afgezonderde en niet gewyde plek, gewoonlyk omheind met cactussen. De geloovige Katholieken beschouwen het als eene groote oneer in de *Tjiké* begraven te worden, doch schynen daarby te vergeten dat het stoffelyk omhulsel van den mensch niets beteekent, wanneer de ziel daaraan is onttogen en dat wellicht menigeen de gelukzaligheid geniet wiens overschot in de *Tjiké* rust, terwyl de ziel van anderen, die in gewyde aarde begraven zyn, by den Booze kan zyn terechtgekomen. Ten laatste vindt men de begraafplaats van de familie *Hellmund*.

Vlak tegenover het R. Katholieke kerkhof staat aan den noordkant van het *Rifwater* het Krankzinnigen-gesticht, waarvan wy hiervoren reeds gewag hebben gemaakt. Het is een ruim, luchtig, vry doelmatig ingericht ge-

bouw, waarvan de ongelukkige bewoners eene liefderyke en zorgvuldige verzorging van de Zusters van Liefdadigheid ondervinden. Deze inrichting heeft een vasten geneesheer, die door het gouvernement bezoldigd wordt.

Iets verder bevindt zich, altyd ter linkerzyde van den *Rooden-weg*, op een vry uitgestrekt stuk gronds, de *Mundo nobo* (Nieuwe Wereld) genaamd, twee militaire hospitalen, met daarby behoorend wachthuis. Aan den ingang van het erf, waarop die gebouwen staan, ligt de woning van den Hospitaalmeester, met een cirkelvormigen regenbak ernaast. De hospitaalgebouwen zyn ruim, van alle gemakken voorzien, en voor de zindelykheid en desinfectatie wordt de meeste zorg gedragen. Een daarvan is langwerpig vierkant en van een platten dak voorzien.

Op den heuvel tegenover die hospitalen ziet men de ruïnen eener battery, volgens eene hier bestaande volksoverlevering, door de Fransen in één nacht gebouwd. Aan den voet van den heuvel ligt eene carronade, een 24 pponder, met een opschrift, hetwelk aanduidt dat zy in Frankryk werd gegoten.

Ten Zuidoosten van het buitenverblyf *Plantersrust* is men thans bezig een larazus-huis te bouwen, op een vlakte, welke zich tot aan het binnenwater uitstrekt. Wy vermoeden dat de plek goed gekozen is voor een dergelyk gesticht.

By *Pantersrust* eindigt de *Roode-weg* en begint die, welke naar de verschillende plantages der 3e, 4e en 5e districten van het eiland voert. De meesten dezer buitens hebben, niet ver van de woning des eigenaars, een hofje, waar men onderscheidene soorten van vruchtboomen vindt. Hieronder nemen de mispel- en mangoboomen de eerste plaatsen in; vooral eerstgenoemde vrucht brengt Curaçao in vry groote hoeveelheid en van zeer goede kwaliteit voort. In zulk een hofje, onder het lommer der breedgetakte vruchtboomen gezeten, zoude men vergeten kunnen op een eiland zich te bevinden, waar het vooral in den laatsten tyd zeer zelden regent. Op de Curaçaosche plantages is men best in staat te oordeelen over de wonderbare vruchtbaarheid van den bodem des eilands, die, hoewel zeer zelden door een milden regen besproeid, niettemin vruchten voortbrengt, die, wat smakelykheid en saprykheid aangaat, voor die van andere landen niet behoeven onder te doen.

Op de plantage *Welgelegen* bevindt zich, zooals wy reeds gemeld hebben, het Pensioonaat der Zusters van Liefdadigheid, binnen welks muren thans aan ongeveer 75 internen, dochters van ingezetenen en vreemdelingen, onderwys wordt gegeven. Hier vindt men ook een R. Katholiek Weeshuis, ook al eene inrichting door genoemde Zusters in 't leven ge-roepen, die tevens in de verschillende districten des eilands 8 scholen voor arme kinderen

hebben, waarin ongeveer 1200 hunner onderwezen worden. In genoemde districten zyn vier R. K. kerken of noodkerken, waarvan de voornaamste te *Barber* is. In het 2e district is er ook eene te *St. Rosa*. By al die kerken zyn gewyde kerkhoven en catechisatie-localen.

De *Willemstad* (in de landstaal *Poenda* genaamd), is, hoewel de voornaamste voorstad wegens den handel die er den scepter voert, de op aanzienlykste van allen.

De gemeenschap tusschen de *Willemstad*, de *Otrabanda* en *Scharloo* wordt onderling onderhouden door ponten, langwerpig vierkante en platboômde schuiten, die, van binnen van zitplaatsen voorzien, min of meer 12 personen kunnen bevatten en met een langen riem overgewrikt worden.

In de *Willemstad*, die ongeveer 8000 inwoners telt, heeft men by den mond der haven een fort, het *Waterfort*, hetwelk men, evenals dat op den landtong van 't *Rif*, in 1827 onder den luit. kolonel ingenieur NINABER begon te bouwen. Binnen dat fort bevindt zich ten westen de kazerne *Willem III* in 1858 gebouwd, die 168 manschappen en 8—10 onderofficieren bevatten kan. De zolder dient tot rustkamer en hulp-arsenaal. Wyders vindt men er een gebouw in, dat vroeger als kazerne dienst had gedaan, doch thans ingericht is tot eene *Militaire Cantine*, waarin de onderofficieren, korporaals

en manschappen van het garnizoen gelegenheid vinden, zich te vermaken met biljarten en de gewone gezelschapsspelen en zy tegen matigen prys sigaren, wyn, bier enz. (met uitzondering van sterke dranken) te koop krygen. Deze cantine werd op het initiatief van den luitenant VAN ROMONDT in December 1870 opgericht en is in den laatsten tyd zeer in bloei toegenomen. Nog bevat dit fort een arsenaal voor artillerie en 4 regenbakken, die te zamen 300.000 liters water kunnen inhouden.

Twee der kanonkelders der battery zyn in den laatsten tyd ingericht tot een *Parc Vaccinogène*.

By Koninklyk besluit dd. 19 Oct. 1873, N°. 15, is het garnizoen op Curaçao als volgt georganiseerd: een staf, bestaande uit 2 officieren, nl. een 1sten Luit., Adjudant by het garnizoen tevens Adjudant by den Gouverneur, en een 1sten Luit. der Artillerie, Instructeur; een kleine staf, bestaande uit 5 onderofficieren, als 1 Conduc-teur 2e kl. (Sergeant-majoor), 1 Sergeant-majoor Mr. geweermaker, 1 Sergeant Stafhoornblazer, 1 Sergeant Mr. kleermaker en 1 Sergeant Mr. schoenmaker; een kompagnie infanterie be-staande uit 4 officieren, als: 1 Kapitein-kom-mandant, 1 eerste Luitenant en 2 tweede Luite-nants en 250 onderofficieren en manschappen, als: 1 Sergeant-majoor, 8 Sergeanten, 1 Fourier, 14 Korporaals, 4 Hoornblazers, 25 Infanteris-ten 1ste klasse en 197 2e kl.; een geneeskun-

digen dienst bestaande uit 3 Officieren, als: 1 Off. van gezondheid 1st. klasse, 1 dito 2e klasse, 1 Apotheker 2e of 3e klasse. Genoemd koninklyk besluit is den 1sten Januari 1874 in werking getreden.

Ten oosten van het *Waterfort* en een rechten hoek vormende met het front hiervan, waar zich de ingang bevindt, heeft men het fort *Amsterdam*, het eerste dat de Nederlanders hier gebouwd hebben. In het midden van zyn front en op dezelfde lyn strekt zich het *Gouvernementshuis* uit, waar de Gouverneur zyn verblyf houdt. Dit gebouw heeft in het midden een vooruit springend galerytje rustende op bogen, welke tot een binnenplein toegang verschaffen. Aan beide zyden van dat galerytje zyn bloementuintjes aangebracht, welke, wegens gebrek aan regen, niet zonder groote moeite onderhouden worden. Twee met marmer belegde trappen leiden binnen het fort naar het bovengedeelte van het *Gouvernementshuis*. Daarbinnen bevinden zich de navolgende gebouwen: de Protestantse kerk, welk gebouw vroeger uitsluitend aan de *Hervormde*, maar sedert het verbranden der Luthersche kerk, welke aan de Overzyde gelegen was, aan de *Vereenigde Protestantsche Gemeente* behoort. Deze kerk, die ook met den orkaan van '77 eenige schade bekomen had, doch onlangs geheel gerepareerd werd, is een luchtig en hoog gebouw. Na den steenen trap, die in het front is, beklommen te hebben, gaat

men langs twee andere, die aan beide zyden
gebouwd zyn, er binnen. Tegen het oosten
staat een preekstoel, waartegenover een eenigs-
zins verheven gestoelte met kap, bestemd als zit-
plaats voor den Gouverneur, zich bevindt. (On-
derscheid tot zelfs in Godshuizen!) Tegen het
noorden is een gebrekkig orgel, dat luide om een
plaatsvervanger vraagt en, ondanks alle repara-
tiën, er maar niet beter op wordt. Het orgel
rust op twee pilaren, en tegenover hetzelfde is
eene gaandery, die gewoonlyk door militairen
bezet wordt. De kerk is verwulfsgewyze ge-
bouwd en het dak rust op vier zware steenen
pilaren. In het midden van het gewelf be-
vindt zich een wyzerplaat, die in verbinding
staat met een uurwerk in den wel kleinen, maar
netten en van een weerhaan voorzien toren,
die aan elke zyner zyden een dergelyke wyzer-
plaat heeft. Het benedengedeelte van het kerk-
gebouw levert, evenals dat van het gouverne-
mentshuis, ruime doch niet luchtige magazy-
nen en bergplaatsen op.

Naast de kerk en wel ten zuiden daarvan
staat de Algemeene Secretarie, een gebouw
waarin verschillende landskantoren gehouden
worden. Daarnaast vindt men het Postkan-
toor, nl. de daartoe ingerichte verdieping
gelykvloers eener officierswoning. Voorts bevin-
den zich binnen het *Fort Amsterdam* 8 officiers-
woningen, een militaire Boekery (*), een maga-

(*) Deze Boekery, dié over de 1500 romantische en

zyn van kleeding en wapenen, een buskruitmagazyn (*), een timmermanswinkel ten behoeve van het Bouwdepartement, een militaire schoenmakerswinkel, een school voor de manschappen van het Garnizoen en vyf regenbakken, te zamen kunnende bevatten 390.000 liters.

Tusschen het gebouw der Algemeene Secretarie en dat van het Postkantoor heeft men een doorgang, voerende naar een der flanken van het fort *Amsterdam*, welke den weg van Pietermaai bestrykt. Door een deurtje, de *Sortie-poort* genaamd, heeft men aan deze zyde gemeenschap met Pietermaai en Willemstad.

Vóór het *Gouvernementshuis*, aan de havenzyde, heeft men een vry ruim plein, hetwelk aan den kant der stad afgesloten is door de noorderflank van het fort *Amsterdam*, waartoe een poort, die des avonds gesloten wordt, toegang verschaft.

wetenschappelijke boekwerken in de Nederlandsche, Fransche, Duitsche en Engelsche taal bevat, werd in April 1857 opgericht. De toenmalige Gouverneur gaf daartoe een 100tal boekwerken, zoo ook de officieren van het garnizoen, die bij circulaire van den Majoor-kommandant du CLOUX daartoe uitgenoodigd werden. Bij Gouvernementsbeschikking dd. 20 Juli 1858 is aan deze Boekerij een jaarlijksch subsidie van f 200 toegekend.

(*) In dit magazijn wordt geen buskruit meer geborgen, daar er in 1869 een ander op een der eilanden in het Schottegat is gebouwd, hetwelk uitsluitend daartoe wordt gebruikt.

Naast deze poort vindt men de *Spaar- en Beleenbank*. Deze nuttige instelling werd in 1850 opgericht by aandeelen van *f*15, en is in de 31 jaren van haar bestaan zoozeer vooruitgegaan dat de aandeelen thans *f*562.— elk waard zyn, en de aandeelhebbers, 130 in getal, om de 3 jaren een dividend ontvangen van *f*300.— De Directie bestaat uit een President, die elk jaar gekozen wordt en wien in den laatsten tyd een jaarlyksche gratificatie van *f*600 is toegelegd; een bezoldigden boek- en een bankhouder en 18 leden, waarvan 5 tot den Raad van Administratie behooren. De *Spaar- en Beleenbank* heeft een aanzienlyk kapitaal. Zy geeft $3\frac{1}{2}$ pct. interest per jaar en neemt 6 pct. Panden van *f*1—100 waarde neemt zy tegen 12 pct, van *f*100—500 waarde tegen 8 pct., van boven de *f*500 á 6 pct. Ook zet zy tegen dit laatste percent hare kapitalen uit.

Tegen de noorderflank van het *Fort Amsterdam*, in een hoek waar de ry huizen aan den rechterkant der Breede Straat begint, bevindt zich het *Fiscalaat*, alwaar de brigade maréchaussées hare hoofdwacht heeft. Hier worden de wegens lichte overtredingen, als straatschendery enz. in hechtenis genomen personen en zy, die wegens schulden in verzekerde bewaring genomen worden, onder dak gebracht.

De *Willemstad* heeft slechts drie hoofdstraten, de *Heeren-*, de *Prinsen-* en de *Breedestraat*; voor het overige is zy doorsneden door een menigte

duistere gangen en nauwe, vuile steegjes, waarin het zonlicht nooit schynt door te dringen en die zeer onregelmatig geplaveid zyn. De huizen in deze steegjes staan zoozeer op elkaar, dat men zonder veel moeite zyn overbuurman de hand kan geven. Dat men by zulk een wyze van bouwen weinig vryheid in zyn huis heeft, laat zich gemakkelyk begrypen.

In een van deze steegjes, de *Kerkstraat* genoemd, staat een Joodsche synagoge, (*) die in het jaar 1730 gesticht is geworden en een somber uitzicht heeft. Zy is hoog en rust op zware kolommen. Een binnenplaats, die men door een poort betreedt, geeft toegang tot den tempel.

Het inwendige van het gebouw is eveneens somber, daar de kleine vensters weinig licht doorlaten. By avondgodsdienstoefening is de kerk echter zeer goed verlicht en levert dan een indrukwekkend gezicht op. Dicht by den ingang des tempels vindt men een verhevenheid waarop de wet wordt voorgelezen en waar ook het gestoelte is, waarin de Rabbyn zyne toespraken houdt. Daartegenover is op een andere verhevenheid de kast geplaatst, die de wetrollen bevat, en aan beide zyden van deze hoogten zyn zitbanken voor de mannen. De

(*) De eerste synagoge op dit eiland was aan de Overzyde der haven, op het erf in de Breede Straat hetwelk thans eigendom is van de weduwe van Houten.

vrouwen hebben hare plaats op een vry breede gaandery, die voor een groot deel langs het geheele gebouw loopt en op houten pilaren rust, en men vindt daartoe toegang door een steenen trap van buiten aan het gebouw aangebracht. Sedert een paar jaren is in dien tempel een orgel geplaatst hetgeen niet weinig heeft toegebracht om het inwendige daarvan te verfraaien.

In de *Heerenstraat* bevindt zich de boek-en muziek-handel van de Heeren A. Bethencourt & Zoons, waar men, met uitzondering van boeken in de Nederlandsche taal, een ryken, den ryksten voorraad boeken van geheel de West-Indiën en Zuid-Amerika, heeft. Ook allerhande soorten instrumenten, muziek, papier enz. enz. zyn er te verkrygen. By dien boekhandel is sedert een paar jaren verbonden een goed ingerichte Drukkery, een der zeven alhier bestaande, waar de catalogussen en een maandblad ten behoeve van de zaak, *El Boletín de la librería*, gedrukt worden.

Naast dien boekhandel vindt men de drukkery van de Heeren C. J. & A. W. Neümañ Fz. welke de langst bestaande van het eiland is. Zy werd in het jaar 1812 opgericht door den Heer William Lee, die, na de vreeselyke aardbeving welke Caracas in dat jaar teisterde en waarby 12 000 menschen omkwamen, alhier aankwam met hetgeen hy van zyne drukkery in die stad kon redden. Het eerste drukwerk, dat

op dit eiland verscheen, kwam van de pers (*) zyner drukkerij en bestond in het eerste nummer van *The Curaçao Gazette and Commercial Advertiser*, een weekblad, dat in de Engelsche taal en onder redactie van den Heer Lee, voor het eerst den 11 December 1812 werd uitgegeven. In 1816 werd het blad voor de helft in de Nederlandsche taal geschreven en later geheel en al in deze taal. In Februari 1876 ging de drukkerij door aankoop over tot de tegenwoordige hierboven genoemde eigenaars, en nog wordt er *De Curaçaosche Courant* als half-officiëel blad uitgegeven.

Aan den *Waterkant* van de Willemstad en als het eerste van de ry huizen aldaar, heeft men de Sociëteit *De Gezelligheid*, een op den 1sten Juni 1871 opgericht besloten gezelschap, dat in den tyd van 10 jaren zeer in bloei is genomen, thans ongeveer 240 leden telt en een kapitaal van f6000, ter Hypotheekbank belegd, bezit.

Aan het andere eind der ry huizen aan den *Waterkant* staat de *Posada del Comercio*, een hôtél en logement.

In de Breede-sstraat zyn er nog twee gebouwen of instellingen van openbaren aard. Het eerste is de *Curaçaosche Hypotheekbank*. Deze instelling was vroeger de wees-, onbeheerde en desolate boedelkamer der kolonie, welke op ül-

(*) Deze pers, van hout en met een marmeren bed, bestaat nog doch werkt niet meer.

timo December 1865 opgehouden heeft te bestaan en waarvoor in de plaats is getreden de naamlooze vennootschap onder bovenvermelden naam. Deze vennootschap bestaat uit 40 personen en is aangegaan voor den tyd van 99 jaren, met een maatschappelyk kapitaal van f 100 000, by de oprichting ten volle door de deelhebbers gestort. De "Curaçaosche Hypotheekbank" zet hare kapitalen uit tegen 6 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ voor sommen van meer dan f 1500 en tegen 7 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ voor sommen van f 1500 en daarbeneden. Zy neemt gelden aan ter administratie tegen een jaarlyksche rente van 4 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$.

Eenige schreden verder ten Oosten heeft men de *Internationale Drukkery* (1), in 1871 opgericht tot het uitgeven van een in het Papiëmentsch [2] geschreven blad, welks eerste Num-

(1) Bij de oprichting dezer drukkerij werd haar de naam van *Imprenta di Pueblo* (Volksdrukkerij) gegeven. Bij de staking der uitgave van de *Civilisado* werd haar de naam gegeven, dien zij alsnog heeft.

Er zijn thans zes drukkerijen op Curaçao: die van de Heeren Neimañ, waarvan hierboven reeds melding is gemaakt; die van het Vicariaat; de *Handelsdrukkery*, waarop vroeger *De Onpartydige* gedrukt werd, welk blad vervangen is door *El Imparcial*, een tweemaal 's weëks vershijnonde en in 't Spaansch geschreven courant; de *Internationale Drukkery*; die van den boekhandel der HH. Bethencourt & Zonen; de *Job Printing Office* aan den Waterkant, Willemstad, waarop de *Union*, een in 't Papiëmentsch geredigeerd blad, welks uitgave kortelings is gestaakt, gedrukt werd. De *Union* is vervangen door *El Comercio*, een

mer dan ook den 1sten Juli van genoemd jaar verscheen. Aan het einde van 1875 werd de uitgave van de *Civilisadó* (Beschaver) — zoo heette het blad — gestaakt.

Aan het oostereinde van de Breede Straat vindt men de Sociëteit *Union*, in het jaar 1872 opgericht. Dit besloten gezelschap telt thans ongeveer 60 leden.

De *Willemstad* was vroeger, uitgezonderd aan de havenzyde, met een versterkten muur omgeven, doch op den 13den Mei 1861 sloot het bestuur, na verkregen koninklyke goedkeuring, een overeenkomst met een commissie, uit vyf personen [3] bestaande. Deze concessionarissen namen op zich den muur af te breken, het terrein gelyk te maken, het Waaigat gedeeltelyk te dempen en een kade aan te leggen, voor welke onderneming zy dan de geheele vlakte ten oosten en noorden der Willemstad tot aan Pie-

tweemaal 's weeks verschijnend blad, in de Spaansche taal geschreven.

Nog bezit de Heer *Aaron Capriles*, Apotheker op Pietermaai, een kleine Drukkerij.

(2) Zoo noemt men hier het patois, dat door de onbeschaafde en helaas! ook door vele beschaafde inwoners der kolonie, die 3 á 4 vreemde talen kennen, gesproken wordt. Het Papiëmentsch is een mengelmoes van onderscheidene talen. Spaansche, Portugeesche, Indiaansche en Hollandsche woorden komen er het meest in voor.

[3] De Heeren S. E. L. Maduro, A. J. Senior, J. Senior, A. Capriles en de firma J. & E. J. Henriquez, allen alhier gevestigde kooplieden.

jaar uitneet-
straat
1872
hans
derd
nuur
het
ing,
vyf
ssen
ter-
k te
elke
ten
Pie-
sche
op
e de
in-
ge-
noes
In-
eest
J.
nri-

termaai, met uitzondering van een marktplain en de aan te leggen straten in eigendom zouden bekomen. Reeds het volgende jaar was het voornaamste gedeelte der werkzaamheden door de concessionarissen afgedaan. Kort daarop werden er op de kale en dorre vlakte pakhuizen en heerenwoningen gebouwd. Aan de aangelegde straten werden de volgende namen gegeven: *de Breede Kerkstraat*, *de Willemstraat*, *de Concessie- en Marktstraat* en *de Oosterstraat*.

Het afbreken van den ringmuur gaf aan de Willemstad een ander aanzien; de bedomptheid, een gevolg van de nauwheid der straten en opeenhooping der huizen, maakte plaats voor de gewenschte luchtigheid.

In de Willemstad zyn de meeste huizen van klinkers gebouwd, en hebben van twee tot drie verdiepingen. Te verwonderen is het dat schier geen enkel woonhuis op Curaçao geheime gemakken heeft; ik schryf dit hieraan toe, dat men op de eeuwigheid der slaverny alhier gerekend had, waardoor er aan wegdragers van het vuil geen gebrek zoude zyn.

De voornaamste bronnen van bestaan op Curaçao zyn: de landbouw, de veeteelt, de handel, de zeevaart, de zoutoogst en nog eenige takken van nyverheid.

In aardrykskundige werken leest men weleens dat Curaçao koffie, cacao enz. voortbrengt. Dit is een dwaling, die zeker haar ontstaan te danken heeft aan de omstandigheid dat die

producten, welke van Venezuela, Colombia enz. alhier ingevoerd worden, later wederom van hier naar Europa en de V. S. van N.-Amerika uitgevoerd worden. Vroeger, tengevolge wellicht van meerdere regens, had alhier de landbonw grootere uitgebreidheid, zoodat er katoen, cacao, tabak, zelfs suikerriet en indigo verbouwd zyn geworden; thans echter bepaalt zich de landbouw tot de teelt der maïs, der pinda's of Curaçaosche amandelen en van eenige boonsoorten, die in den regentyd in aanzienlyke hoeveelheid verbotwd worden en keurig van smaak zyn. Ook de teelt der plant, waaruit de bekende aloë-hars gewonnen wordt, levert aan sommige plantage-eigenaars groote voordeelen op.

Tot de producten, welke uitgevoerd worden, behooren: schillen van oranje-appelen, waarvan in Nederland de bekende Curaçao-likeur bereid wordt; pinda's, dividivi-peulen, aloë-hars, zout (dat in groote hoeveelheden vooral naar de V. S. van N.-Amerika en de Spaansche Antillen geëxporteerd wordt) en huiden.

De veeteelt is zeer onbeduidend op het eiland. De veestapel bestaat meestendeels uit kabrieten, schapen en varkens. Groot hoornvee en paarden vindt men er weinig, zoodat slachtvee uit den vreemde hier wordt ingevoerd. Op sommige plantages, waar er goede weilanden en een groote hoeveelheid rundvee zyn, maakt men boter en kaas. Doch in den droogen tyd is melk schier niet te bekomen.

Behalve genoemde veesoorten vindt men ook op byna elke plantage nog eene menigte kippen, kalkoenen, duiven en eenden, die alle zeer wel voorttellen en weinig kostbaar van onderhoud zyn, waarom men ze dan ook onder de winstgevende voortbrengselen mag tellen.

De handel en scheepvaart, de twee hoofdbronnen van bestaan der bevolking van Curaçao, zyn in den laatsten tyd ten zeerste achteruitgegaan. De stoomvaart aan de eene zyde, waardoor de vaart met zeilschepen langzamerhand verdrongen wordt, en de talryke gevallen van misbruik van vertrouwen, welke de Curaçaosche kooplieden van hunne crediteuren in Venezuela ondervonden en waardoor zy zware verliezen geleden hebben, dat alles is oorzaak dat de handel thans stilstaand en de scheepvaart achteruitgaand is. Ook zyn er te veel handelshuizen en winkels op Curaçao; de benedenste verdieping van schier elk woonhuis, zoowel aan de Overzyde als in de stad, is een winkel van eetwaren of mode-artikelen. Waar er zoovelen verkoopen, wie zyn dan de koopers?

De zoutwinning (*) verschaft slechts aan wei-

(*) Het is zeker te betreuren dat de Regeering in het Moederland, ondanks de herhaaldelijke verzoeken, er niet toe wil overgaan om den invoer van zout uit deze kolonie in Nederland vrij te stellen van de betaling van inkomende rechten. Kon zij daartoe beslui-

nige plantage-houders een bestaan, daar slechts enkele tuinen hier zoutpannen hebben.

Van de jacht en de visschery kunnen wy met een enkel woord gewagen. De jacht kan hier slechts een vermaak zyn daar zy, wegens gebrek aan voldoende wild, als middel van bestaan niet uitgeoefend kan worden. In de visschery vinden sommigen uit de volksklasse een vry gemakkelyke broodwinning. Zy oefenen hun beroep uit in kleine kano's, waarin zy zich in zee, niet verre van het strand, en in de binnenwateren begeven, om er met fuiken, sleep- en werpnetten, lynen en korven de visschen aan haar element te onttrekken.

Wat de ambachten aangaat, die hier uitgeoefend worden, zy zyn allen in een kwynenden staat; zelfs de schrynwerkery, die vroeger hier zoozeer bloeide en de omliggende landen van hare fraaie en duurzame meubels voorzag, is in de laatste jaren zoo goed als teniet gegaan. En om een zeer eenvoudige reden kunnen die takken der menschelyke nyverheid hier niet bloeien, nl. omdat hunne voortbrengselen in goedkoopheid niet kunnen wedyveren met soortgelyke, welke uit den vreemde worden ingevoerd.

ten, dan zoude de zoutwinning alhier, door het verkrijgen eener vaste nieuwe markt, niet alleen zich ontwikkelen, doch tevens aan de schepen uit Nederland retour-ladingen bezorgd kunnen worden, uit gebrek waarvan zij thans, zeer ten nadeele der reeders, maanden lang in deze haven moeten liggen.

Gaat men na dat op Curaçao de verdeeling van den arbeid eene onbekende zaak is en elk voortbrengsel, van het begin tot het einde, door een en denzelfden werkmán vervaardigd wordt, dan zal men gemakkelyk begrypen waarom de industriën op Curaçao geen hoo-gen trap van ontwikkeling bereikt hebben.

Een groote tak van nyverheid, die het meest door de vrouwen, vooral uit de geringere volks-klassen wordt uitgeoefend, was vroeger het maken van stroohoeden, gevlochten van de bladen van den Maurice-palm, die, van de o-verkust aangevoerd, eerst gedroogd, daarna in zeer smalle biesjes gespleten worden en een buigzaam stroo opleveren; thans echter werpt deze nyverheid slechts uiterst geringe winsten af en wordt zy daarom alleen noode uitgeoefend, daar de pryzen der stroohoeden immer dalende blyft.

Het Bestuur der kolonie is opgedragen aan een door den Koning te benoemen en te ontslaan gouverneur, die Hem rekenschap van zyn doen en laten verschuldigd is. Na zyné benoeming legt hy in handen des Konings, of van de autoriteit door dezen aangewezen, den by de wet gevorderden en omschreven eed. Het is hem niet geoorloofd handel te dryven, noch deel te hebben in dien van anderen, noch in schepen op of in de kolonie ten handel va-

rende noch in ondernemingen van landbouw of nyverheid daarbinnen gevestigd. (*)

Als vertegenwoordiger des Konings heeft de gouverneur het opperbevel over de in de kolonie aanwezige krygsmacht, zoo burgerlyke als militaire, alsmede over de zeemacht. Hy beschikt over de strydkrachten in oorlog en vrede zoo- als hem in het belang der kolonie goeddunkt; benoemt, schorst en ontslaat tydelyk — zoo het noodig is — bevelhebbers; neemt alle maatregelen tot bescherming van de eer van den staat en van de kolonie tegen alle aanranding van buiten; benoemt en ontslaat ambtenaren; kan met inachtneming der voorschriften, een binnen- of buitenlandsch verlot verleenen; regelt, als dit door den Koning niet geschied is, de bezoldigingen, heeft wyders het recht om gratie te verleenen, dispensatie te geven enz., enz.

De gouverneur wordt in de wyze van beheer bygestaan 1o. door een Raad van Bestuur, bestaande uit vyf personen, waarvan hy zelf voorzitter en de Procureur-generaal onder-voorzitter is, terwyl de drie andere leden door den Koning worden benoemd; 2o. door den Kolonialen Raad, die samengesteld is uit de leden van den Raad van Bestuur, als vaste leden, en uit acht leden, door den Koning te

(*) Zie het Reglement op het Beleid der Regeering in de kolonie Curaçao, P. B. N° 18, 1865.

benoemen; deze hebben slechts gedurende vier jaren zitting, en jaarlyks treedt een vierde hunner, door het lot aangewezen, af. De aftredenden zyn dadelyk weer verkiesbaar.

De vergadering van den Kolonialen Raad, waarvan de Gouverneur voorzitter, de Procureur-generaal ondervoorzitter en de gouvernements-secretaris griffier is, wordt jaarlyks op den tweeden Dinsdag der maand Mei te Willemstad door of namens den Gouverneur geopend. De Raad vergadert telkens in het openbaar, tenzy de voorzitter of vier leden het tegenovergestelde noodig achten.

De Koloniale Raad beraadslaagt over de verordeningen, die hem door den gouverneur worden aangeboden, onderzoekt verzoekschriften, kan schriftelyk of mondeling over zaken, de kolonie betreffende, inlichting vragen, beoordeelt de koloniale huishoudelyke begrooting en neemt jaarlyks de verantwoording van de koloniale uitgaven en ontvangsten op.

Het lidmaatschap van den Kolonialen Raad is eene onbezoldigde betrekking.

In de kolonie Curaçao wordt er in naam des Konings en met open deuren recht gesproken. De rechtspleging wordt uitgeoefend door een kantongerecht en een Hof van Justitie, bestaande, dit laatste, uit 3 gegraduateerde en bezoldigde leden en 4 leden plaatsvervangers terwyl het openbaar ministerie waargenomen wordt door of namens den procureur-generaal, die het hoofd

der rechterlyke en administratieve politie is en evenals de voorzitter, de gegradueerde leden en de griffier door den Koning benoemd. Van vonnissen in burgerlyke en strafzaken door het kantongerecht gewezen, kan men by het Hof in appèl komen; doch slechts van die, welke door dit laatste rechtscollegie in burgerlyke zaken geveld zyn, kan men by den Hoogen Raad der Nederlanden appelleeren. Het openbaar ministerie by het kantongerecht wordt door den Advocaat-generaal waargenomen.

In het militaire wordt de rechtspleging uitgeoefend door een krygsraad, van welks vonnissen men by het militair gerechtshof in Suriname in beroep kan komen.

Vóór 1 Mei 1869, op welken dag de thans bestaande wetgeving voor de kolonie Curaçao ingevoerd werd, was hier het Oud-hollandsch recht, alsmede de oude plakaten der staten van Holland en West-Friesland en het Romeinsche recht geldig.

Het beleid der koloniale geldmiddelen en het beheer der domeinen is, onder oppertoezicht van den gouverneur, opgedragen aan een hoofdambtenaar, wiens benoeming, ontslag, instructie en jaarwedde door den Koning bepaald wordt.

De inkomsten der kolonie worden hoofdzakelyk verkregen door eene belasting van $1\frac{1}{3}\%$ op grondeigendommen, die om de vyf jaren opnieuw getaxeerd worden; het patentrecht, onlangs van $1\frac{1}{3}\%$ op $1\frac{1}{4}\%$ gebracht; het ac-

cynsrecht op sterke dranken; het zegelrecht; het patentrecht op neringen en bedryven; de briefposten; het uitvoerrecht op metaalertsen en alle soort van phosphorzure kalk gewonnen op de eilanden Curaçao en Klein--Curaçao (voor 't huishoudelyk jaar 1882 beraamd op f 30.000); de winsten, welke de Gouvernementsbank afwerpt, die op assignatiën en tegen 5 % gelden ter leen verstrekt; de belasting op de weerbaarheid enz. enz.

Voor kinderen van onvermogende ouders zyn er hier 4 landsscholen, twee op Pietermaai en twee aan de Overzyde. Daar genieten zy onderwys in de meeste vakken van het lager onderwijs. Jammer echter dat zy er slechts de Nederlandsche taal kunnen leeren, welke hun, als de tyd voor hen daar is om den stryd voor het bestaan te beginnen, van weinig of hoegenaamd geen nut is. De leerlingen toch dier scholen zyn het, die later zeelieden, koopmansklerken en ambachtslieden worden, ot in de omliggende republieken een bestaan gaan zoeken; en in geen dier betrekkingen, en veel minder in geval zy in den vreemde eene broodwinning trachten te bekomen, hebben zy de Nederlandsche taal noodig. Het zy verre van my, te yveren tegen het onderwyzen onzer schoone taal op de landsscholen; integendeel, zy moet als hoofdtaal aangeleerd worden en de grondslag zyn, waarop men verder dient te bouwen; maar zoude de hier zoo noodige Spaan-

sche taal ook niet tegelykertyd onderwezen kunnen worden?

De landsschoolonderwyzers beginnen met eene bezoldiging van f1000 's jaars, en krygen om de 5 jaren telkens eene verhooging van f400, indien zy namelyk "ten genoegen van de School-commissie en het Bestuur voldoende blyken van yver en nauwgezette plichtsbetrachting hebben gegeven." De maximum-bezoldiging is f2.200. Het tractement is voorwaar juist niet berekend om iemand lust voor het onderwyzersbaantje in te boezemen! Aan de kweekelingen wordt eene toelage van f300 tot f600, ter beoordeeling der School-commissie, verleend. Zy genieten verder onderwys, hetwelk door het gouvernement bekostigd wordt.

Er bestaan op Curaçao tien byzondere scholen, waarvan eenige den pompeusen naam van Collegium hebben en waarop zoo goed als kwaad de vakken van het lager onderwys onderricht worden. Goede scholen zyn echter op Curaçao niet te vinden; en het laat zich gemakkelyk begrypen, want het aantal schoolgaande kinderen is niet zoo groot dat aan elke school zoo veel leerlingen ten deel kunnen vallen als noodig is om den onderwyzer van kommer en armoede te vrywaren. En wie zoude goed onderwys kunnen geven als vrouw en kinderen soms het noodige niet hebben en men telkens wegens schulden aangesproken wordt. Tengevolge van den overvloed van scholen of liever schooltjes

raken de elementen, die, vereenigd, tot het daargestellen eener goede Inrichting zouden kunnen leiden, verdeeld, en wel ten nadeele van allen. Moge hierin spoedig een verandering ten goede komen!

Behalve het garnizoen, waarvan wy hiervoren reeds melding hebben gemaakt, behoort ook tot de verdedigingsmiddelen van het eiland een hier in station liggend oorlogsschipschip 3e klasse alsmede de Schutterij. Deze bestaat op Curaçao uit een *landelyke* en een *stedelyke*; de eerste is tot nu toe noch gekleed, noch gewapend; de tweede daarentegen is zeer net gekleed in blauw lakensch uniformjas met roode schouderdekkers en witte broek, en gewapend met sabel en Beaumont-geweren, klein kaliber. De Stedelyke Schutterij wordt samengesteld uit degenen, die zich vrijwillig daartoe aanbieden en, ingeval het aantal vrijwilligers niet voldoende is, door loting uit de schutterplichtigen, die den vollen ouderdom van achttien jaren bereikt hebben en hun een en dertigste niet zyn ingetreden.

De Schutterij op het eiland Curaçao bestaat, volgens eene verordening van het jaar 1878, P. P. No. 18, uit een Bataillon ter sterkte van niet meer dan 400 man, behalve het kader, voor het Stads-district, en van 30 man, behalve het kader, in elk der buitendistricten. Zy staat onder bevel van een kommandant en heeft een staf, bestaande uit 1 Kommandant met den rang van Majoor, 1 Luitenant of Kapitein-Adju-

dant, 1 Luitenant of Kapitein-kwartiermeester, 1 Auditeur, 1 Officier van kleeding en wapening, 1 Officier van gezondheid, 1 Adjudant-onder-officier, 1 Tamboer-majoor, tevens bode by den Schuttersraad. By elke der vier kompagniën, waaruit zy bestaat, zyn: 1 Kapitein, 1 Eerste Luitenant, 2 Tweede Luitnants, 1 Sergeant-majoor, 4 Sergeanten, 8 Korporaals en 2 Tamboers. Het muziekkorps bestaat uit 12 à 20 muzikanten, ook vrywilligers. De aanstelling tot 2de luitenant geschiedt na voordracht van drie kandidaten, op te maken door officieren der Schuttery, waarby de vacature ontstaat; welke voordracht aan den Gouverneur zal worden ingezonden door tusschenkomst van den kommandant; als kandidaten kunnen ook in aanmerking komen dienstplichtigen uit de reserve. De aanstelling tot onderofficieren geschiedt eveneens na voordracht van drie kandidaten en die van korporaals door den Kommandant op voordracht van den kommandant der kompagnie, waarby de vacature ontstaat.

De dienstdoende Stedelyke Schuttery houdt thans elke maand, op den eersten Maandag, oefening in den wapenhandel.

De gewapende politie, by verordening van den 2 Augustus 1878/16 April 1878 gereorganiseerd, bestaat uit 1 Brigadier-majoor, met een bezoldiging van f1300 's jaars, 5 Brigadiers, ieder met een traktement van f1000, 17 maréchaussées 1ste klasse en 33 maréchaussées 2de

klasse. Het aantal veldwachters is 34. De maréchaussées der 1ste klasse genieten een jaarlyksche bezoldiging van *f*850 en die der 2de kl. een van *f*750 ieder, terwyl de veldwachters eene maandelyksche toelage van *f*30 ieder genieten. De maréchaussées der beide klassen en de veldwachters ontvangen jaarlyks ieder een lakensch buis, twee linnen broeken, een pet en een paar schoenen. Laatstgenoemden verkrygen echter geen recht op pensioen.

Curaçao is in Mei 1877 in de Berner post-vereeniging opgenomen.

Op 10. Juli 1876 is in de kolonie het metrieke maten- en gewichtenstelsel ingevoerd, doch wy gelooven dat het schier een onmogelykheid zal zyn, dat stelsel te doen toepassen. Er wordt wel van de maten en gewichten van dat stelsel by het meten en wegen gebruik gemaakt, doch om volgens de oude maten en gewichten te verkoopen en te koopen.

En ziedaar ons nu genaderd tot een klip, waarop menigeen, die vóór ons een beschryving van Curaçao geleverd heeft, schipbreuk leed. Wy zullen die trachten te ontwyken en naar ons best vermogen, met billykheid en oprechtheid volgens onze bevindingen, gedurende het aantal jaren dat wy in deze kolonie vertoefd hebben, de waarheid, niets dan de waarheid, omtrent Curaçao's zeden en gewoonten en den aard zyner opgezetenen te lezen geven.

De aard van den Curaçaonaar is goed, en niet ten onrechte wordt beweerd, dat hy van de vreemdelingen, die zyn eiland bezoeken, de deugden overgenomen en de ondeugden verworpen heeft. De inboorlingen der kolonie in het algemeen zyn zachtaardig, eenvoudig, beminnelyk, menschlievend, gedwee en werkzaam.

Die schoone hoedanigheden gaan gepaard met een grooten afkeer van alles wat de publieke zaken betreft, zoo zelfs dat er bedaagde menschen op Curaçao zyn, die nooit een zitting van den Kolonialen Raad of het Hof van Justitie bygewoond hebben en van de samenstelling van het bestuur huns lands niets hoegenaamd afweten.

In de laatste jaren is dat gemis aan *public spirit* eenigszins geweken, deels ten gevolge van gebeurtenissen, die plaats hebben gegrepen, deels door den invloed, welken de bladen, die op Curaçao uitgegeven worden, op de gemoe-deren uitoefenen. Wy kennen echter tot nu toe lieden in deze kolonie, die het besterven zouden, indien zy als getuigen voor het Kantongerecht of het Hof van Justitie moesten verschy-
nen.

Daarom kan deze kolonie dan ook bestuurd worden schier zonder wetten, met een vaderlyk gezag; daarom kunnen haar alle vryheden toegestaan worden zonder te vreezen, dat er misbruik daarvan gemaakt zal worden.

De gastvryheid van Curaçao's ingezetenen is spreekwoordelyk geworden; ja, deze deugd wordt

door hen o. i. zelfs te ver gedreven, doordien zy haar soms ten voordeele van hun geheel onbekende personen toepassen, hetgeen op een plaats als deze, waar gedurig zoovele vreemdelingen, van allerlei soort, op hunne doorreis aankomen, niet dan gevaarlyk kan wezen; vandaar dan ook zoovele teleurstellingen, zooveel klagen over zwarte ondankbaarheid, over misbruikt vertrouwen, gepleegd door hen, die men met weldaden overladen had.

De annalen der Curaçaosche strafrechtspleging zijn daar om voor de eerlykheid en de zachtheid der inboorlingen te pleiten. Men vergelyke het aantal diefstallen, bedriegelyke bankbreuken, moorden, enz., welke elders op een gelyk aantal inwoners gepleegd worden, met die, welke hier jaarlyks voorkomen, en men zal moeten beken- nen, dat de bevolking onzer kolonie Curaçao, wat ware beschaving en moraliteit aangaat, voor geen andere ter wereld behoeft onder te doen. Ons eiland vindt in den handel zijn hoofdbron van bestaan en heeft, dit kan niet ontkend wor- den, by de sluiting der Venezuelaansche havens een moeielyk tydperk te doorworstelen gehad; en toch, welke onzer kooplieden is gedurende dien tyd gefailleerd? Velen gaven het werken op deze handelsmarkt op, doch eerlyk kwamen zy hunne verplichtingen na.

Met den dichter zouden wy over kronen willen beschikken om er een te plaatsen op het hoofd van elke Curaçaosche vrouw uit den beschaafden

stand, ter belooning der deugden, welke haar versieren. Niet alleen ons langdurig verblyf op dit eiland, maar ook de omstandigheid, dat wy zelf in den echt vereenigd zyn met eene Curaçaosche, heeft ons in de gelegenheid gesteld een juist oordeel over het zwakke geslacht dezer plaats te kunnen vellen. Kan men het met grond van een gebrek betichten, dan bestaat dit, althans by zekere klassen, in een *vice d'éducation*, hetwelk een te ver gedreven achterhoudendheid, een verregaande bedeesdheid, vooral by de meisjes, medebrengt; doch nergens ter wereld zoude men zorg- en werkzamere huisvrouwen en liefdevollere moeders kunnen vinden. De Curaçaosche vrouw is de verpersoonlyking van alle huiselyke deugden.

Driewerf gelukzalig hy, die er in slaagt aan de zyde van een harer, de levensreis te doen; want in zooverre het huwelyksgeluk van een-dracht, huiselyken vrede, trouw in lief en leed, zelfs onder de grootste levenservaringen, afhangt, kan hy op dat geluk rekenen. Terwyl huwelykstrouw op sommige plaatsen, waar natuurlyk de zedelykheid op een laag peil staat, voor een mythe wordt gehouden, is zy hier een werkelykheid. Uitzonderingen op dezen regel steken hier zoo zeer af, dat zy dan ook al dadelyk in het oog vallen.

Maar wy hebben de waarheid beloofd, en zullen die geven. Hierom moeten wy dan gewagen van een gewoonte, welke wy slechts hier waargeno-

men hebben. Onder zekere klasse bestaat namelijk de gewoonte om er een *kambrada* (kameraad ?) op na te houden. Deze is, ofschoon altyd van een lagere positie, de boezemvriendin van haar, die zy op hare beurt als haar *kambrada* gekozen heeft. Welke slechte gevolgen er meestentyds uit die intieme betrekking ontstaan van vrouwen en meisjes van verschillende opvoeding, sfeer en zeden, laat zich gemakkelyk gissen. De ouders moesten er hun werk van maken, zulke anomale vriendschap tegen te gaan en de *kambradas*, met wie dikwerf een massa onaangenaamheden het huis binnenkomt, doodeenvoudig de deur uitzetten, met de warme aanbeveling, niet terug te komen.

De maatschappy van Curaçao, een gemengde zynde, laat, wat samenhang aangaat, veel te wenschen over. Zy is niet verdeeld in standen, zooals in Europa en elders; doch de aanzienlyke, d. i. de meest gegoede ingezetenen, vormen, als wy het zoo mogen uitdrukken, op zichzelf staande kringen. Hy, wier positie heden niet allerbest is, gaat morgen, indien zy verbetert, tot een anderen z. g. hooger *kring* over. Tusschen al deze kringen heerschen de, aan kleine plaatsen vooral, eigene nayver, afgunst en vyandigheid, terwyl de vermetele, die tot den eenen kring behoort en zich vermeten mocht den anderen binnen te dringen, als een ongenoodigde gast behandeld wordt en als een geslagen hond met de staart tusschen de beenen afdruipeu moet.

Als een droevig legaat van de slaverny, waaronder velen hier langen tyd gezocht hebben, bestaat hier nog het vooroordeel tegen zwarten en gekleurden, die beschouwd worden van minder goed gehalte te zyn dan die, wier huidskleur witter is. Deze dwaasheid vindt men natuurlyk nog slechts onder menschen, wier beschaving eenigszins problematisch is; de man toch, die verstandelyk goed ontwikkeld is, weet maar al te wel, dat evengoed een edel hart kan kloppen onder een donkere opperhuid als een verdorven onder de helderste, en dat de neger, zooals overal ter wereld gebleken is, even vatbaar voor ontwikkeling zyner verstandelyke vermogens is, als de blankste Europeaan.

In den laatsten tyd is de treurige toestand, voortvloeiende uit dat vooroordeel, veel verbeterd, vooral tengevolge van echtvereeningen tusschen personen van verschillende huidskleur; doch het monster bestaat nog en dient den kop ingedrukt te worden, wil de Curaçaosche maatschappy een toekomst van geluk en welzyn te gemoet kunnen gaan. Veracht in Godsnaam den zwarten man, die zich in den modderpoel der ondeugd wentelt, evenals gy den blanke versmaadt, die zich niet aan de regelen der zedelykheid houdt; doch eer hem, evenzeer als gy den blanke acht, die zich door zyne deugden, zijne schoone hoedanigheden van hoofd en hart onderscheidt.

Moge spoedig voor Curaçao den dageraad aanbreken van den schoonen dag, waarop aan het

weinige verkeerde, dat er nog in de zeden en gewoonten heerscht, een einde zal zyn gemaakt. Die dag zal een der gedenkwaardigste van ons leven zyn, want ook wy hebben Curaçao lief, alwaar wy de eerste kus der liefde ontvingen en eens, naar wy hopen, ons gebeente zal rusten!

— 85 —

OVERZICHT
VAN DE
GESCHIEDENIS
VAN
CURAÇAO.

—:0:—

De geschiedenis van Curaçao laat zich, naar den samenhang der gebeurtenissen, het best verdeelen in twee tydvakken: het eerste, van 1499 tot 1634 n. C., hetwelk de gebeurtenissen omvat sedert dat de Spanjaarden het eiland in bezit namen tot op den tyd, dat de Nederlanders het op hen veroverden; en het tweede, van 1634 tot 1882, hetwelk aanvangt met de verovering van Curaçao door de Nederlanders en tot op onzen tyd loopt.

Na de ontdekking van Amerika, ondernam in het jaar 1499 een der stoutste reisgezellen van Columbus, Alonso de Ojeda, een ontdekkingsreis naar de Nieuwe Wereld. Met medewerking van eenige ryke kooplieden van Sevilla, rustte Ojeda een vaartaig uit, waarmede hy den 20sten Mei uit de haven van Santa María, Spanje, vertrok. Eenige dagen daarna deed hy de Kanarische eilanden aan en zette van daar zyne reis voort, denzelfden koers als Columbus volgende. Na verloop van 24 dagen zag hy het vasteland van America, nl. de kusten van Suriname. Het eerste bevolkte land, dat Ojeda en zyne reisgenooten zagen, was het eiland Trinidad, aan welks zuidkust zy tal van menschen zagen, die hen van het strand aanstaarden. Van daar gingen zy de golf van *Pária* in en kwamen by de rivier *Guarapiche* uit, waar zy aan land vreedzame inboorlingen vonden, die hen wel ontvingen en hun vele geschenken, o. a. eenige parelen, gaven.

Na de monding van *Drago* voorbygevaren te zyn, ging Ojeda voort, de kust van het vasteland tot aan de *Golfo de las Perlas* of *Curiano* te ontdekken, en bezocht het eiland *Margarita*, dat daartegenover ligt. Hy verkende verschillende der eilandjes aan die kust, en deed daarna de hieraan gelegen havens allen aan. Te *Puerto flechado*, thans *Chichiriviche*, had hy een gevecht met de Indianen, waarby 21 zynere reisgenooten verwond werden. Hiervan stierf een, die ter verzorging vervoerd werd naar een der baaien

tusschen genoemde haven en die van La Vela. Hier vertoefde Ojeda 20 dagen en bereikte daarna het eiland *Curaçao*, dat hy het *Eiland der reuzen* noemde.

Vespucio beschryft volgenderwys het bezoek aan dat eiland in zyn brief aan Lorenzo Francisco de Pedro Medicis :

“ Het vasteland verlatende kregen wy op een afstand van 15 mylen daarvan een eiland in het gezicht, en kwamen overeen te onderzoeken of het ook bewoond was. Wy naderden het dan ook met snelheid en vonden er een slag van dierlyke en domme (*), doch terzelfder tyd zeer goedaardige en vreedzame menschen. Hun voorkomen en hunne manieren waren zeer woest. Zy hadden allen den mond vol zekere groene bladeren, welke zy kauwden, schier evenals het vee, zoodat zy ternauwernood spreken konden ; elk hunner had aan zyn nek hangende, twee kleine uitgeholde kalebassen, de eene vol van de bladeren, waarvan zy in den mond hadden en de andere van zeker witachtig meel, veel gelykende op gemalen gips ; daarby hadden zy een stukje hout, hetwelk zy in den mond nat maakten en kauwden ; en menigvuldig staken zy de hand in de kalebas, waarin zich het meel bevond, en haalden daaruit een hoeveelheid, voldoende om het blad dat zy kauwden, aan beide zyden daarmede te bestrooien, welke verrichting zy her-

(*) *Bestial é ignorante*, zegt de schrijver van den brief.

haaldelyk en uiterst langzaam deden. Daarover verwonderd, trachtten wy de oorzaak of het geheim dier handeling te vernemen; doch wy konden er niet achter komen. By deze lieden onderdervonden wy zooveel gemeenzaamheid en gulhartigheid, alsof zy vroeger reeds meermalen met ons omgegaan en reeds geruimen tyd vriendschap met ons hadden. In hun gezelschap langs het strand gaande en ons verlangen te kennen gevende, versch water te drinken, gaven zy ons met gebaren te verstaan, dat zy drinkwater volstrekt niet hadden en boden ons welwillend de bladeren en het meel, welke zy in den mond hadden, aan, waaruit wy opmaakten, dat zy daarvan gebruik maakten om hun dorst te lesschen, uithoofde van gemis aan drinkwater in dat land. En zoo was het ook, want te zamen met hen gedurende anderhalven dag het land overal doorkruist hebbende, vonden wy nergens een bron, en vernamen wy dat het water dat zy dronken, dauw was, opgevangen in de bladeren van zekere plant, veel overeenkomende met het ezelsoor, en welke zich 's nachts daarmede vulden; doch in vele streken huns lands was er geen plant van deze soort. Zy waren bekwame visschers en hadden overvloed van visch. Zy schonken ons vele schildpadden en ander soort goede visch. De vrouwen maakten geen gebruik van de bladeren, welke, zooals wy reeds zeiden, de mannen in den mond hadden; alle hadden zy een kalebas vol water om te drinken. Zy hadden

geen dorp, gehucht noch hutten, en beveiligden zich onder zekere groote bladeren, slechts tegen de stralen der zon, doch niet tegen den regen, hetgeen moet doen gelooven dat het in dat land weinig regent.

Als zy in zee gaan om te visschen, nemen zy een dier bladeren (1) met zich mede, hetwelk zoo groot is, dat zy, het in den grond stekende en naar de zon keerende, zich tegen hare stekende stralen beschutten. Er zyn talryke soorten en een groote hoeveelheid dieren op dit eiland; doch allen drinken modderachtig water (2).

Ziende dat er hier geen voordeelen te behalen waren, verlieten wy het eiland en gingen naar een ander; wy begaven ons binnenslands en onderzochten of er ook versch drinkwater te vinden was, doch het scheen ons toe, dat het eiland onbewoond was, aangezien wy niemand zagen toen wy het naderden; doch langs het strand gaande, bespeurden wy zekere sporen van zeer groote voeten, waaruit wy het gevolg trokken, dat indien de overige lichaamsdeelen met die voeten overeen kwamen, de bewoners van het eiland zeer groot van gestalte moesten zyn. Aan het strand vonden wy een weg, die binnenslands voerde, en negen onzer besloten dien te volgen en in het binnenland te dringen, daar het ons toescheen, dat het eiland niet zeer uitge-

(1) Van den Papaya-boom?

(2) Dit eiland was waarschijnlijk *Bonaire*.

strekt noch zeer bevolkt was. Na ongeveer een myl afstands afgelegd te hebben, ontdekten wy in een laagte vyf hutten, die bewoond schenen te zyn; wy traden ze binnen en vonden er vyf meisjes, twee oude vrouwen en drie jongelieden, welke allen zoo groot van gestalte waren, dat dit onze verbazing wekte. Toen zy ons zagen ontstelden zy zoozeer, dat zy niet eens den moed hadden om weg te loopen; kort daarop begonnen de oude vrouwen ons in hare taal en op vleienden toon toe te spreken, waarna zy allen zich in een der hutten vereenigden en ons veel hnnner levensmiddelen aanboden. Al die vrouwen waren van een gestalte grooter dan die van een zeer ryzigen man; zy waren even groot als Francisco de Albricio, doch beter gevormd dan wy. Wy kwamen daarom overeen, ons met geweld meester te maken van de meisjes en ze naar Castilië te brengen als iets bewonderenswaardigs. Doch terwyl wy hierover beraadslaagden, kwamen onverwachts in de hut ongeveer 36 man, die nog grooter dan de vrouwen en zoo flink en hupsch waren, dat het een lust was hen te zien. Hunne verschyning bracht by ons zulke ontsteltenis te weeg, dat wy wenschten liever op onze schepen dan bij zulke lieden te zyn. Zy waren gewapend met groote bogen en pylen, alsmede met puntig gemaakte staken en dikke stokken niet ongelyk aan knodsen. Nauw waren zy in de hut of zy begonnen onder elkander te spreken; uit hunne gebaren maakten

wy op dat zy ons gevangen wilden nemen; ook wy, die het gevaar inzagen, waarin wy verkeerden, overlegden onder elkander wat het beste zoude zyn om ons te redden. Eenigen onzer waren van gevoelen, dat wy hen in de hut zelve moesten aanvallen; anderen daarentegen, dat wy zulks buiten op het open veld dienden te doen, en weer anderen waren van oordeel dat wy hen in het geheel niet moesten aangrypen doch afwachten wat zy voornemens waren te doen. Middelerwyl gingen wy met geveinsdheid uit de hut en sloegen den weg naar onze sloepen in; zy volgden ons op een steenworp, nog altyd onder elkander sprekende, en, naar ik geloof met niet minder vrees dan wy, want als wy soms stilston- den, deden zy het ook, en begonnen niet weer te loopen dan als wy het deden. Toen wy onze booten bereikten en begonnen scheep te gaan, wierpen zy zich allen in de zee en schoten vele pylen op ons af; doch toen vreesden wy hen niet meer, en toen wy twee kanonnen in hunne richting afschoten, meer om hun schrik aan te jagen dan om hen te dooden, vluchtten zy overhaastig naar een naburigen berg zoodra zy de schoten hoorden vallen. Op deze wyze redden wy ons en scheidden van hen. Zy waren allen nakend. Aan dit eiland gaven wy, wegens de lichaamsgestalte zyner bewoners, den naam van *Eiland der Reu- zen* (*); wy voeren voort langs de kust op een

(*) Curaçao.

korten afstand, en hadden dikwerf gevechten met hen, want zy lieten niet toe, dat wy iets hoegenaamd van hun land medenamen."

Uithoofde van zyn gewichtige diensten werd Ojeda benoemd tot gouverneur van het landschap Coquibacoa[*], met inbegrip van Curaçao. Hy kreeg daarby last het ten onder te brengen en te bevolken. Zyn bezoldiging bedroeg de helft der voordeelen.

Na veel moeite gelukte het hem vier schepen uit te rusten, waarmede hy in Januari 1502 uit de haven van Cadiz, (Spanje) onder zeil ging. De vier schepen waren: *Sta. María de los Angeles*, onder bevel van Garcia del Ocampo, *Sta. María de la Granada*, gevoerd door Juan de Vergara; *Magdalena*, door Pedro de Ojeda, en *Sta. Ana*, door Don Hernando Guevara. Alonso de Ojeda zelf bevond zich op de *Sta. María de los Angeles*. Hy deed vele plaatsen op de kust van Coquibacoa aan en kwam eindelyk te Curaçao aan; hier drong hy een half myl in het binnenland en kwam aan een dorp van Indianen aan, die stukken goud aan hunne neuzen en ooren hangende hadden; doch hy ontnam hun niets, zelfs geen brazilie-hout, hetwelk er in overvloed was. Vergara en Ocampo schreven, dat zy op het eiland wel eenig brazilie-hout, doch geen goud gezien hadden.

Al de pogingen van Ojeda om de aan zyn bestuur toevertrouwde landen te colonizeeren stuit-

(*) Venezuela.

ten op de vyandigheid der Indianen, waardoor hy verhinderd werd zich te vestigen, en hy ten laatste genoodzaakt werd zich met zyne makkers in de bosschen schuilen te houden en van roof en plundering te leven. Zyne gezellen zagen zich in hun verwachtingen bedrogen; in plaats van een ryken voorraad goud en edelgesteenten, welken Ojeda hun voorgespiegeld had, vonden zy armoede en den dood. Zy namen hem gevangen en zonden hem op naar St. Domingo, waar hy in de diepste ellende stierf. (*)

In 1529 stond keizer Karel V het landschap Venezuela met onderhoorigheden af aan een te Augsburg alstoen gevestigd handelshuis Welser, hetwelk Juan de Ampúez als gouverneur naar Curaçao zond. Hy vestigde zich in de nabijheid van St. Bárbara, dat toen de hoofdzetel werd en waar ook een Spaansche priester in een aldaar gebouwde kapel den dienst verrichtte.

De oorspronkelyke bewoners van Curaçao waren Caraïben, een menschenetend Indiaansche volksstam, die, waarschyglyk uit Azië afkomstig, vermoedelyk in hun uit boomstammen gemaakte kano's van de overkust gekomen waren en zich op de tegenwoordige kleine Antillen geves-

(†) Bovenstaande berichten aangaande de aankomst der Spanjaarden te Curaçao in het jaar 1499 zijn ontleend vooral aan het zeer belangrijke werk *Coleccion de los viajes y descubrimientos que hicieron por mar los Españoles desde fines del siglo XV*, coordinada por Don Martin Fernandez de Navarrete.

tigd hadden. Hun aantal was gering; volgens de rapporten aan de W.-I. compagnie bestond de geheele bevolking, by de aankomst der Nederlanders, uit slechts 500 personen, waaronder nog ongeveer 30 Spanjaarden waren. Vermoedelyk waren de Indianen ook op dit eiland door de Spanjaarden, toen dezen de overmacht hadden, uitgeroeid of als mynslaven weggevoerd. Uit het bovenstaande uittreksel en uit hetgeen volgen zal, is op te maken, dat de Caraïben, die zich op dit eiland bevonden, in tegenstelling met hun stamverwanten op andere plaatsen zachtvaardig en vredelievend waren (*). Zy worden in genoemde rapporten beschreven als een zwak en traag volk,

(*) De abt de la Porte beschrijft hen ook als zoodanig in zijn belangrijk werk *De Nieuwe Reiziger, of beschrijving van de Oude en Nieuwe Wereld*, Deel XII, 136ste brief. In dezen brief komt o. a. het volgende voor:

“Omstreeks het midder der 16 eeuw zeilde een Hollandsch schip naar de Nieuwe wereld (de Hollanders kwamen daar reeds vroeg: in 1523 bezocht een schip uit Zeeland dit werelddeel reeds). Doch op de hoogte der Bovenwindsche eilanden werd het door een orkaan overvallen, en daardoor alsmede door den stroom van den koers gebracht. Eindelijk zag men een kust, die eerst voor de vaste kust van Z. Amerika werd gehouden, doch later een eiland bleek te zijn. Langs de kust zeilende, vond men eindelijk een geschikten ingang, en na aan den wal te zijn gegaan, werd men in de verte die Indianen gewaar, met pijl en boog gewapend en met vederen versierd. Zij konden hen zonder vrees naderen en ofschoon zij elkander niet verstonden, zoo maakten de Indianen toch vriendschappelijke teekenen, welke genegenheid niet minder werd, toen hun eenige

dat zich met mosselen, oesters en andere schelpdieren voedden. Onbekend met het yzer, hadden zy dus de middelen niet om den grond te bewerken. Zy hielden zich meest op in de nabyheid van door de natuur gevormde putten en bronnen o. a. dáár, waar nu de plantages *St. Bárbara*, *Ascension*, *Hato* en *St. Jan* liggen.

hoeveelheid sterke drank werd gegeven. Zij leidden de schepelingen vervolgens naar eene plaats waar eenige andere Indianen woonden, die hun evenzeer vriendschap betoonden. Zij brachten onze reizigers vervolgens naar een grooten steen en gaven door allerlei gebaren te kennen dat bij dezen steen het graf was van iemand, dien zij betreurden. In de nabijheid stond een klein gebouw, en daarbinnen was op een stuk hout in de Fransche taal het navolgende geschreven :

“ Ik ben een Franschman, van Rennés uit Bretagne; door schipbreuk ben ik op deze kusten geworpen zonder te weten op welke wijs, dewijl ik mijne bewustheid had verloren. De wilden van dit eiland hebben mij opgenomen en uitnemend wel behandeld. Zij zijn zeer zachtaardige menschen, en ik heb 12 jaren onder hen doorgebracht, zonder dat ik lust gevoelde hen te verlaten; thans voel ik dat mijn levenseind nadert, en wanneer soms een reiziger deze woorden mocht lezen, nadat ik niet meer zal bestaan, dan bidde hij God voor mijne ziel !

JEAN REMI PERRIN.”

De Indianen toonden hun vervolgens de kleederen die deze man had gedragen, doch die aan lappen aan elkander hingen, als ook zijn mes en eenige geldstukken, die men in zijne zakken had gevonden.

Na eenige dagen uitgerust en de schade aan zijn vaartuig hersteld te hebben, vertrok de kapitein, die van deze gebeurtenis aan zijn gemeenebest een getrouw bericht heeft gegeven. Het bleek hierop dat dit het eiland Curaçao was geweest.”

De Spanjaarden bleven ruim een eeuw in het bezit van dit eiland. Zy bouwden een dorpje, *St. Anna* genaamd, naby de baai van dien naam, ter plaatse waar nu de plantage *Groot Kwartier* is gelegen en dwongen de Indianen zich daar te vestigen en heerendiensten te bewyzen. Zy voerden ook eenige in Amerika thuisbehoorende vruchtboomen, alsmede het tamme vee in, en bekeerden wyders de Indianen tot het christendom.

Op Paaschdag van 1626 bezocht een Hollandsch eskader, onder Boudewyn Hendriks, voor het eerst deze streken en kwam op de reede van Bonaire ten anker. De ontscheepte troepen maakten zich van het gekapte verfhout en van 700 schapen meester en vertrok daarna.

De oorlog tusschen de Vereenigde Nederlanden en Spanje had inmiddels reeds meer dan 60 jaren voortgeduurd. De veroveringen van Brazilië en Puerto-Rico waren voldongen feiten; aan den handel van Spanje werd overal door de dappere Nederlandsche zeelieden afbreuk gedaan; de W. I. maatschappy was goed gelukt; dat alles deed de noodzakelykheid inzien van een goede haven in de Mexikaansche golf, waarin de scheepsmacht verzameld en van waar men den vyand verder bestoken kon. Met dat doel werd er onder geleide van zekeren Hollander Jan Jansz Otsen, die vroeger op Curaçao als krygsgevangene van de Spanjaarden was en zich nu als gids had aangeboden, een expeditie uitgerust,

bestaande uit zes oorlogsschepen (*). Ruim voorzien van ammunitie en levensmiddelen en bemand met circa 180 soldaten, stak deze vloot den 4en Mei 1634 in zee, onder het opperbevel van J. van Walbeek, vroeger politieke Raad in Brazilië. Het kommando over de troepen was toevertrouwd aan Pierre le Grand, eertyds sergeant-majoor in Brazilië.

Den 23sten Juni d. o. v. deed men St. Vincent aan, alwaar men tegen eenige bylen en messen 1500 bossen bananen en bacobas en meer andere vruchten inruilde. Daarna stak men weder in zee en landde den 30sten dierzelfde maand te Bonnaire. Toen er troepen aan wal werden gezet, vluchtten de Indianen weg, zoodat men zich niet vergewissen kon aangaande de voortbrengselen van het eiland, noch van de hoeveelheid zout, die het opbracht. Men stevende naar Curaçao, doch zeilde, door stroom gedreven, de St. Anna-baai voorby, welke door Otsen niet als de haven herkend werd. Na vruchteloos getracht te hebben op te werken, was men verplicht een doorsteek naar de noord tot St. Domingo te maken, ten einde zoo weer boven Curaçao te komen, welks haven men den 29sten Juli binnenzeilde. Den avond van dienzelfden dag zond men sloepen af om te onderzoeken of er zich in het binnenwater ook Spaansche oorlogsschepen bevonden, doch zy brachten het geruststel-

(*) Het oorlogsschip *Groot Hoorn*, twee jachten, *de Brak* en *de Eenhoorn* en een fluit *Engel Gabriël*.

lend bericht, dat zy niets hadden gezien.

De gouverneur van het eiland liet aan den bevelhebber allerlei schoone beloften doen; het bleek echter later dat hy slechts tyd zocht te winnen, want in der haast liet hy de putten dempen, het dorpje *St. Anna* en de pakhuizen met den daarin aanwezigen voorraad verfhout in brand steken. Den volgenden dag kwamen de troepen aan wal, doch Spanjaarden en Indianen hadden naar het westelyk gedeelte van het eiland, waar een klein Indiaansch dorpje lag, de vlucht genomen. De Hollanders schreven hun brieven met schoone beloften om hen te doen terugkeeren, doch alles te vergeefs.

Door de Hollandsche troepen werd er inmiddels aan het einde van het *Schottegat* een soort battery opgericht; ook vingen sommigen eenige paarden op, die gezadeld werden en waarmede 25 ruiters zich op weg naar *St. Bárbara* begaven. Op den 4en Aug. werden zy echter door 70 Indianen overvallen, die door de Spanjaarden dronken gemaakt en tegen hen waren afgezonden; by die gelegenheid hadden zy vyf dooden en vier gekwetsen. Een officier, die zich te ver in 't bosch waagde, werd zeker gedood; althans men vernam niets meer van hem. Daar de Spaansche gouverneur niets van zich liet hooren besloot men tot een expeditie; de kommandant der troepen trok met 170 man, waaronder 12 ruiters waren, naar het westelyk gedeelte des eilands, terwyl de opgerichte versterking onder

bewaking van het bootsvolk bleef. Te *Hato* rustte men, na een tocht van $2\frac{1}{2}$ uur, een weinigje uit, en dronk er versch water, dat men daar vond. Langs den zeekant ging men naar het westen, kwam tegen den morgen te *St. Jan*, waar men de hutten ledig vond, daar de bewoners, door spionnen gewaarschuwd, naar *St. Martha* waren gevlucht.

Daar de soldaten zeer afgemat door de snelle marsch waren en de Indianen van de eene plaats naar de andere vluchtten, keerden de Holl. troepen naar hun kwartier terug. Er werd besloten, het eiland in bezit te houden en een versterking aan den mond der haven aan te leggen. Deze borstwering, bestaande uit met steenen gevulde vaten, waarachter eenige planken gespykerd waren, voltooid zynde, werd er een tweede expeditie tegen de Spanjaarden uitgezonden. Het vluchten moede en de hardnekkigheid der Hollanders inziende, zonden de Spanjaarden den 10en Aug. 1534 een priester naar *St. Martha*, ten einde met den Hollandschen directeur van Walbeek te onderhandelen. Zy verbonden zich het eiland over te geven en het te verlaten, mits zy door de Hollanders aan de vaste kust werden gezet, en hunne lyfsbehoeften mochten medeneemen. Deze voorwaarden werden aangenomen en vyf dagen later kwam de Spaansche gouverneur Don Alfonso Lopez de Morlo benevens de vorige gouverneur Juan de Ampúez met 12 kinderen, de priester en nog 17 zyner landgenoo-

ten behalve 415 Indianen, waaronder slechts 105 weerbare mannen, in het kwartier aan. De Spanjaarden werden op twee in gereedheid gebrachte vaartuigen met 340 Indianen ingescheept en volgens belofte naar de vaste kust overgebracht; een 20tal Indiaansche gezinnen, te samen slechts 75 personen uitnakende, bleven in het kwartier en te *Ascension*, terwyl een hunner, zekere *Montera*, tot hun opperhoofd werd aangesteld.

Het duurde echter niet lang of de Spanjaarden begonnen van de vaste kust af allerlei operatiën tot een herovering van het eiland te maken. Een Indiaansche spion, die door den gouverneur van Bonaire afgezonden was, werd gevat en vertelde dat er, blykens de berichten uit *La Guaira*, vijf Spaansche oorlogsschepen van *St. Domingo* zouden komen, die in vereeniging met de krygsmacht op de kust, de Hollanders weer wilden verdryven. Er werden daarom alle mogelyke verdedigingsmaatregelen genomen, te meer, daar de achtergeblevene Indianen niet te vertrouwen waren omdat zy de Spanjaarden zeer genegen waren en met dezen heulden.

Honderd man werden nu naar *St. Bárbara* gezonden om er een mogelyke landing te voorkomen; het vee werd van het oostelyk deel naar het kwartier gedreven. Intusschen vertrokken van tyd tot tyd Indianen uit de baaien in booten naar de overkust; dit nam evenwel spoedig een einde toen een tiental hunner, van *Coro* hier aangekomen om hunne stamgenooten af te halen,

door de onzen overrompeld werden, by welke gelegenheid twee hunner gedood werden en de overigen de vlucht namen.

De eene maand verstreek na de andere, en het wachten moede zond men een paar vaartuigen uit om langs de kust te kruisen. By het eiland Aruba vermeesterden zy een bark met 9 personen, die betuigden dat de Spanjaarden in Aug. van het vorige jaar te Carácas 300 soldaten verzameld hadden, doch dat van dezen 200 weggelopen waren, daar de 6 galjoenen, welke men verwachtte, niet opdaagden. Ook voegden zy er by, dat men 2 maanden geleden de overige manschappen te Bonaire aan land wilde zetten om zelve dáár hun onderhoud te zoeken, aangezien er door de groote droogte der drie laatste jaren in de provincie Venezuela gebrek aan levensmiddelen was.

Hachelyk was de toestand der Hollanders, die nog geen 200 man sterk waren. Gelukkig zond het Moederland, dat besloten had Curaçao in zyn bezit te houden, een tweetal schepen, die levensmiddelen en ammunitie en tegelyk een zestigtal manschappen brachten.

De versterkingen, vooral die aan den ingang der haven, werden nu verbeterd. Men legde er een op een berg naby het kwartier aan, en toen deze tegen het einde van 1635 gereed was, werd het kwartier gesloopt en de manschappen naar het havenfort overgebracht. Intusschen werd de verstandhouding met de Indianen beter, daar

zy door de onzen goed behandeld werden en teruggekomen waren van het denkbeeld, dat de Spanjaarden by hen hadden doen ingang vinden, volgens 't welk de Hollanders menscheneters waren. Zy waren dan ook behulpzaam by het bouwen en hielpen zelfs het gekapte hout van Sta. Martha en andere plaatsen naar de haven vervoeren, zoodat weldra een paar schepen, met verfhout, huiden en zout geladen, naar Holland vertrokken.

De Ned. regeering zag weldra de belangrykheid dezer nieuwe kolonie in en het gebruik, dat van hare veilige haven gemaakt zoude kunnen worden. Zy zond daarom een genoegzame macht om een aanval te kunnen afslaan. Hiertoe schenen de Spanjaarden echter weinig lust te hebben, daar zy by ervaring den moed van het Hollandsche zeevolk kenden, waarvan zy nog het bewys erlangden in 1635 en 1636, toen van hier uit kruistochten door de Hollanders werden gedaan in de Mexikaansche golf, by welke gelegenheid er op de kusten van Cuba, St. Domingo en Terra Firma groote atbreuk aan de Spaansche koopvaardy-vloot werd gedaan.

By den vrede te Munster, tusschen Nederland en Spanje gesloten, werd ons eiland voor altyd aan Nederland afgestaan.

In de behoefte aan werkvolk werd voorzien door den aanvoer van negerslaven van de Afrikaansche kust; doch spoedig kon men dien aanvoer missen, daar de gezonde lucht en de niet

zware arbeid een gunstigen invloed op de voortplanting uitoefenden, zoodat spoedig de jaarlyksche aanvoer uit Afrika slechts diende om naar de kust te worden gebracht en aldaar tegen producten of gouden en zilveren staven te worden ingeruild (*).

Inmiddels was de bevolking op Curaçao sterk toegenomen en daartoe gaf aanleiding eensdeels het verlies van de zoo schoone als vruchtbare kolonie Brazilië, waardoor vele Ned. familiën, die meer dan 30 jaren daar gevestigd en aan het tropische klimaat, de zeden en gewoonten gewend waren, zich hier metterwoon kwamen vestigen; en anderdeels de verdrijving der Israëlieten uit Portugal in 1659, die met toestemming der W-I. maatschappy, in grooten getale naar Curaçao overkwamen, waar hun aan het einde van het *Schottegat*, vermits zy, volgens den toenmaals heerschenden geest van vooroordeel, niet in de stad mochten wonen, een plek tot verblyf werd aangewezen, thans nog het *Jodenkwartier* genoemd, en waar nu ook hun begraafplaats is. De kolonie mocht zich echter niet langen tyd in een toestand van vrede en rust verheugen. Onze schoone haven wekte de yverzucht van andere natien op, en toen in 1672 Lodewyk XIV, Koning van Frankryk, aan Nederland den oorlog had verklaard, vormde de Fransche minister Colbert een listig plan om in het bezit dezer kolonie

(*) Het laatste slavenschip, — dat van Aart van de Kamer, — kwam in 1768 alhier aan.

te geraken. Hy trachtte nl. den toenmaligen gouverneur van het Fransche gedeelte van St. Domingo, Mr. de Baas geheeten, over te halen, om Jan Donker, destyds gouverneur van Curaçao, te overreden om hem, by de landing eener Fransche expeditie, het fort Amsterdam over te geven. Hy was tevens onderricht, dat het garnizoen uit slechts 80 weerbare manschappen bestond, daar het moederland, destyds door machtige vyanden bestookt, onmogelyk meerdere hulp kon verleenen. M. de Baas bracht dan in het begin van 1673 eenige vaartuigen bijeen, die met 500 soldaten werden bemand. Een zekere Ogeron, die op een ander gedeelte van St. Domingo het bevel voerde, kreeg den last om zooveel troepen te verzamelen als hy byeen kon krygen en zich hiermede naar het eiland St. Croix te begeven, waar zy elkaar ontmoeten zouden.

Ogeron scheepte 400 man in op twee vaartuigen. Een hiervan, met 300 man aan boord strandde op Pto. Rico; de meesten redden zich, doch de Spaansche gouverneur beschouwde hen als zeeroovers en hield hen gevangen, zoodat slechts 100 man te St. Croix aankwamen. Tegen het einde van Februari 1673 kwam de Baas te St. Croix en was zeer teleurgesteld er slechts dat aantal troepen te vinden. Onbekend met den toestand, waarin de anderen verkeerden, bleef hy nog 5 dagen wachten en zette daarna met ongeveer 300 man koers naar Curaçao. Den 14en

Maart verscheen hy voor de Caracas-baai, inder-tyd een even goede ankerplaats als de St. Anna-baai. De Fransche opperbevelhebber oordeelde hier te moeten landen, daar hy er weinig tegenstand verwachtte, vermits de battery aan die baai slechts door invaliden werd bediend, en het gemakkelyk was het geschut daar aan wal te brengen en over een gebaanden weg stadwaarts te vervoeren. De troepen landden dienzelfden dag; de verdedigers der battery, ten getale van 25 man, werden spoedig verdreven, en den volgenden dag trok hy met 500 man en 2 veldstukken naar de Willemstad.

Op den morgen van den 16en Maart, toen de Franschen over den bergrug Altena voorttrokken, in het vertrouwen dat de forten hun overgeleverd zouden worden, werden zy onverhoeds by het atkomen daarvan uit fort Schrikkenburg en de Bloedbattery met een hagelbui van kogels begroet, zoedat zy genoodzaakt waren te wyken. Deze wederstand was te danken aan den kapitein-kommandant der schuttery, die, overtuigd van het verraad, door den gouverneur gepleegd, dezen gevangen en de maatregelen van verdediging nam.

Door de gewapende burgery vervolgd, vluchtten de Franschen op hunne schepen en vertrokken met schande beladen. Terstond daarop werd de ingang van Caracas-baai met groote steenen gedempt en alzoo voor groote schepen ontoegankelyk gemaakt.

De hoon dier nederlaag moest uitgewischt worden, en op voorstel van den minister Colbert besloot de trotsche Lodewyk een nieuwe vloot ter verovering van Curaçao uit te rusten.

In het begin van 1678 stak het vyandelyk eskader, bestaande uit meer dan 20 oorlogsschepen, onder bevel van den graaf d'Estrées, in zee. Te St. Domingo aangekomen gaf de graaf den gouverneur de Pouancy een schriftelyk bevel van koning Lodewyk, dien gouverneur gelastende zich met 1200 man by de vloot te voegen. Na zich te Martinique vereenigd te hebben, ging men den 7n Mei 1678 onder zeil. Intusschen had men op Curaçao bericht van den nieuwen aanslag en was men wanhopend, te meer daar zich by de vloot vele roofschepen hadden aangesloten, van welke men slechts plundering en moord te verwachten had. Doch God was met de onzen, want schier het gansche eskader liep op het rif, dat zich oostelyk van Bonaire naby het eiland Aves verhief, en de schepen werden spoedig uit elkander geslagen. Slechts vier hunner hadden den tyd den steven te wenden en het gevaar te ontkomen.

D'Estrées en de gouverneur van St. Domingo wisten zich te redden en gingen met een der behouden vaartuigen naar St. Domingo terug om hulp af te zenden. Doch er verliepen hiermede meer dan drie weken, en in dien tyd waren vele der schipbreukelingen door honger, dorst en hitte gestorven.

Uit Curaçao werd, by het ontvangen van dat bericht, een schip van 20 stukken derwaarts gezonden, doch men vond slechts een kaperschip, dat vermeesterd werd, terwijl de bemanning daarvan, die aan wal was, ontsnapte.

Er werd van de zyde der Franschen geen derde expeditie tegen Curaçao ondernomen, omdat in Augustus 1678 te Nymegen de vrede tusschen Frankryk en Nederland werd gesloten.

Niet lang echter mocht Curaçao zich in den vrede verheugen, want de heerschzuchtige Lodewyk XIV verbrak dien weer in Europa, en in 1712 zeilde uit Toulon onder bevel van Jacques de Cassard een vloot uit met bevel alle Ned. koloniën en die onzer bondgenooten te plunderen en zoo mogelyk te bemachtigen.

In October kwam de vloot te Suriname aan, waar dadelyk 1100 man aan land werden gezet. De inwoners, bevreesd voor plundering en roof, kochten zich voor f800.000 vry en offerden alles op om die som byeen te krygen.

Eindelyk verscheen het vyandelyk eskader, bestaande uit 5 oorlogs- en 7 andere groote schepen, den 16 Feb. vóór de haven van Curaçao en ging in de baai van St. Kruis ankeren.

Door den toenmaligen gouverneur Jeremias van Callen waren inmiddels van te voren alle maatregelen ter verdediging genomen : o. a. deed hy een oproeping aan de weerbare mannen om onder de wapenen te komen en met goed en bloed deze kolonie te verdedigen en liet hy op alle

vaartuigen in de haven beslag leggen, ten einde ze ter beschikking te hebben. Onder de genomen maatregelen behoort ook het vervangen van den kommandeur Gerrit van Uytrecht, die de sympathie der ingezetenen niet genoot, door W. Kerkring, als opperbevelhebber, en het benoemen van twee commissarissen, B. de By en dr. L. R. Horst.

Hunne krijgsmacht, bestaande uit 72 soldaten en een 500 tal burgers en matrozen, werd door de Franschen, die geoefende soldaten waren, geslagen, zoodat de kommandeur in alleryl naar de plantage Malpays moest trekken, waar hij op nieuw post vatte en zijne verstrooide manschappen verzamelde.

Toen men in de stad het bericht dier nederlaag kreeg, vergaderden de Raad en de aanzienlykste ingezetenen en kwam men overeen om aan de troepen een som van 50.000 pesos (*) van achten uit te loven, zoo zy den vyand versloegen. Ook zeide men aan ieder, die verminkt zoude worden, een premie van 100 pesos toe.

Intusschen werden de onzen andermaal in het veld van Malpays verslagen en vluchtten zy in wanorde naar de stad. Nu was de weg voor de Franschen vrij; den 25sten Feb. verschenen zy dan ook met hun geschut op den Rooden weg, omstreeks Wacao. Daar zy de stad niet verder durfden naderen, voerden zy

(*) De peso gold f 1.33.

hun geschut achter den berg van Monted, ten einde van daar de stad te beschieten.

De gouverneur beval daarop aan de twee scheepskapiteins, die met hunne vaartuigen het naast by het Schottegat lagen, om daarnaartoe te verhalen en den vyand te verhinderen met zyn geschut van stelling te veranderen.

Na veel moeite en de belofte, dat zy schadevergoeding zouden ontvangen als hun schip of diens lading beschadigd werd, gelukte het die kapiteins daartoe over te halen. Hierdoor teleurgesteld zonden de Franschen den 26sten Feb. den ridder Legondes als parlementair. Geblinddoekt in den Raad gebracht, verklaarde hy in naam van de Franschen bevelhebber Cassard en Brandeville te zyn gekomen om het eiland op te eischen, en dat, in geval van weigering, hunne batteryen en bommen de ingezetenen wel tot de overgave zouden dwingen. Hy kreeg schriftelyk een weigerend antwoord, benevens het afschrift van een brief, door een scheepskapitein uit zee aan den gouverneur geschreven, waarin dezen bericht werd dat er een wapenstilstand tusschen Nederland en Frankryk was gesloten. De Raad deelde daarin mede, dat alle kosten en schaden, door een verderen aanval veroorzaakt, in rekening zouden worden gebracht.

De majoor van de troepen van Martinique, Belgens, bracht het antwoord van Brandeville, dat hy aan den Vice-admiraal Cassard, in de

St. Kruis-baai gestationeerd, de ontvangen berichten had medegedeeld, en tot de ontvangst van het antwoord, de vyandelykheden zoude staken. Den volgenden morgen lieten de Franschen weten dat zy, geholpen door vier goed bemande schepen uit Martinique, die hun krygsmacht waren komen versterken, de stad belegeren zouden zoo het eiland niet onmiddellyk werd overgegeven.

Daar de Raad steeds bleef weigeren, openden de Franschen het vuur tegen de stad en wierpen er gedurende dien dag 100 bommen in. Het vuren hield des namiddags op, doch ving met vernieuwde hevigheid des avonds te 10 ure aan en duurde tot in den morgen van den 28sten. Dat er geen brand ontstond, had men alleen te danken aan de hier in de lucht aanwezige zoutdeelen, die het ontvlammen van brandstoffen moeielyk maakt. Er was inmiddels een panische schrik onder de ingezetenen; velen vluchtten naar Pietermaai, anderen gingen met de schepen in het Schottegat en lieten de stad aan de havenzyde blootleggen.

Wederom verscheen er een Fransche gezant met een voorstel van Brandeville om een wapenschorsing te sluiten, ten einde bloedvergieten en vernieling te voorkomen, mits de Raad een behoorlyke brandschatting betaalde; by weigering zouden de vyandelykheden hervat worden.

De Raad, wetende in welken toestand het koloniale krygswezen zich bevond, en dat men

niet langen tyd meer weerstand zoude kunnen bieden, bood den Franschen commissaris een som van 50.000 pesos van achten aan; doch deze sloeg dat aanbod af en eischte 300.000 pesos. In overleg met de voornaamste ingezetenen en kooplieden werd er besloten het bedrag te verdubbelen. Dit werd echter, by de terugkomst van den Franschen onderhandelaar op den 3en Maart, met nog 15.000 pesos vermeerderd, onder uitdrukkelyke voorwaarde dat de uitbetaling in kontanten, koopmansgoederen en slaven zoude geschieden, terwyl de partyen elkander 2 personen als gyzelaars zouden geven. (*)

De moeielykheid was nu om aan die 115.000 pesos te komen, alsmede aan de 153.000 pesos die de krygstoerustingten gekost hadden. Men benoemde uit den Raad 7 personen ten einde spoedig een hoofdelyken omslag te maken, terwyl de gouverneur bepaalde, dat wie te hoog of te laag was aangeslagen, later dat meerdere zoude ontvangen of by moest betalen. Doch de inning dier gelden liet veel te wenschen over en in de raadsvergadering van den 14n Maart klaagde de gouverneur, dat er sommige kooplieden waren, die tegen 10 % en hooger zelfs aan anderen hadden aangeboden om voor hen de contributie in koopwaren te betalen; doch daardoor kreeg

(*) Als gyzelaars werden den Franschen J. Martin en Z. Hasse gegeven.

men niet het benoodigde getal kontanten en slaven dat als voorwaarde was gesteld. Er werd dus besloten, dien woekerhandel wettelyk op straffe te verbieden; tevens werd er besloten aan de Fransche commissarissen een cadeau van 100 pesos aan te bieden, opdat zy ten voordeele van de ingezetenen de contributie in geld en goederen bevorderen zouden.

Intusschen hielden de Franschen in het westerdistrict vreeslyk huis; zy roofden het vee, verborgen de weggelooopen slaven, enz. Niet weinig verheugd was men dan ook, toen, op den avond van den 23sten Maart, zy de baai van St. Kruis uitzielden, nadat de contributie betaald en wederkeerig de gyzelaars uitgeleverd waren.

Na dien storm doorstaan te hebben, brak voor Curaçao wederom een rustige tyd aan. Dan, volkomene rust is op aarde niet te vinden, en zoo hadden er gebeurtenissen plaats, die alles behalve tot die rust bevorderlyk waren.

Eerst was het een verdeeldheid tusschen burgers en marine-officieren in 1738. De eersten oordeelden, dat de laatsten zich te veel recht aanmatigden, terwyl dezen beweerden niet de eerbewyzen te genieten, waarop zy aanspraak hadden. Aan het hoofd der burgers stond H. Storck en aan dat der officieren de kapt. t/z. E. de Peterson, komm. van het schip *De Beschermmer*.

Die verdeeldheid zou ongetwyfeld niet zulke gevolgen hebben gehad, had niet de toenmalige gouverneur van Collen zich by een der partyen

aangesloten. De Staten-generaal ontsloegen hem en benoemden in zyne plaats Jan Gales, die evenwel even onverstandig handelde en zich aan de zyde der andere party schaarde.

Op den 1sten Sept. 1739 kwam men van woorden tot daden; de officieren lieten het met dikke stokken gewapend bootsvolk komen, waarop de burgers in het huis van zekeren Plier in de Heerenstraat de wyk namen. Op het bevel van den kommandeur om de deur open te breken, schoot de burger C. Berch met groven hagel onder het scheepsvolk, en de zaak zou zeker niet daarby gebleven zyn als de kapitein der burgery geen alarm had laten slaan en met een groote macht gewapende burgers het scheepsvolk op de vlucht had gejaagd.

In 1740, toen Gales door den heer J. Faesch, gezaghebber van St. Eustatius werd afgelost, gelukte het dezen aan die onëenigheid een einde te maken. By een plakkaat werden nauwkeurig de eerbewyzen omschreven, die de bemanning van 's lands oorlogsschepen moesten worden aangedaan.

Het jaar 1778 kenmerkte zich ook door een treurige gebeurtenis. Den 15en September van dat jaar, des morgens om 8 uur, sprong Zr. Ms. oorlogsfregat *Alphen*, dat den 4en Augustus te voren was aangekomen, in de lucht. Het is niet met zekerheid bekend geworden, hoe 't kwam dat het aan boord aanwezige buskruit ontbrandde. De ontploffing had plaats op het oo-

genblik dat de manschappen tusschen deks aan het schaften waren, en zoo zyn er, behalve die in zee sprongen, en 14, die zich aan wal bevonden, 205 personen, benevens nog sommige inboorlingen, by dit ongeval omgekomen. De in de lucht geslingerde voorwerpen richtten gelukkig niet veel schade aan; evenmin deelde zich het vuur mede aan de in de nabyheid gelegen vaartuigen, waaronder een Engelsch kaperschip, het Ned. oorlogsschip van den schout-by-nacht van Byland en eenige koopvaardyschepen behoorden.

Gedurende den N. Amerikaanschen vryheidsoorlog, 1775-1783, bereikte het eiland een ongekenden bloei. Men verhaalt zelfs, dat onder den gouverneur Rodier de la Brugière de pakhuizen de goederen niet bergen konden, zoodat de suiker by hoopen in de gaanderyen en korallen (*) lag. De handel was zoo levendig, dat er in 1783 eens een konvooi van 50 schepen te gelyk naar het Moederland in zee stak.

Een der vermeldenswaardige gebeurtenissen, welke in dien tyd plaats had, was een zeegevecht, dat den 12en April 1782 tusschen de Fransche vloot onder den graaf de Grasse en het Engelsch eskader onder admiraal Rodney plaats had en ten nadeele der eersten afliep.

Een paar dagen na dat gevecht liepen 4 linieschepen, een van 84, een van 80 en twee

(*) Afkomstig van het woord *corral*, waarmede in 't Spaansch een omheind stuk gronds vóór of achter de woningen bedoeld wordt. In het papiëmentsch: *koerd*.

van 74 stukken de haven binnen om de schepen zooveel mogelyk te herstellen en hunne dooden te begraven, die door het scheepsvolk der Nederlandsche en Fransche vloot (er lag juist by gelegenheid van den oorlog, dien wy met Engeland hadden, een eskader van 9 schepen in de haven) met militaire eerbewyzen ter aarde werden besteld. Binnen 4 weken waren de schepen zoo ver aan de werven hersteld, dat zy naar Brest konden zeilen, na alvorens 60.000 patienjes in wissels betaald te hebben.

De Engelschen bleven intusschen de wateren der Caraïbische zee onveilig maken; by Caracas-baai namen zy zelfs een ryk geladen schip, dat zy voorby de haven sleepten, zonder dat, tot veler ergernis, een poging tot herovering werd gedaan.

Op den morgen van den 16en Juli vertrok een gewapende hoeker, de *vrouw Machtelyne*, vergezeld van den Ned. oorlogskotter de *Kemphaan*, met een ryke lading droge goederen naar de Bovenwinds-eilanden. Tegen 11 uur ontmoetten zy het Engelsche fregat *Diamond*, met 40 stukken, en 330 manschappen bemand. Terwyl dit schip laugs den wal liep en byna binnen het bereik der haven was, werden er uit de forten *Amsterdam* en *Nassau* eenige schoten op gedaan, doch zonder eenig gevolg.

Te St. Thomas van de komst der beide schepen verwittigd, zeilde het den hoeker te ontmoet en raakte daarmede slaags. De hoeker had slechts

30 stukken, doch nam niettemin den stryd aan, vertrouwende op de hulp van de *Kemphaan* en de andere in de haven liggende oorlogsschepen. Al vechtende waren de schepen de haven tegen 5 ure des namiddags voorbygegaan, zonder dat, tot groote verwondering van de duizenden toeschouwers, welke dat gevecht gelokt had, de *Kemphaan* haren bystand verleende, noch eenig der Ned. oorlogsschepen in de haven uitzeilde om deel aan den stryd te nemen. De kommandanten en officieren dezer schepen bevonden zich meestal op de plantages, aan welke omstandigheid het allicht te danken was, dat de hoeker in den steek werd gelaten. Wel heeft Boot, kapt. van de *Beverwyk*, die inmiddels aan boord van zyn schip was gekomen, willen uitzeilen, doch Rietveld, kapt. van de *Nassau*, welk schip vooraan lag, riep hem toe, dat hy het wel zou doen; doch de kabels braken en van het helpen kwam, onbegrypelykerwys, niets. De hoeker was genoodzaakt zich over te geven, en Geerman kwam met 7 personen als krygsgevangenen aan boord van het fregat.

Ook vertoefde nog alhier in dat jaar, om aan de Engelschen te ontkomen, het Fransche hulp-corps, dat onder Lafayette, de onafhankelykheid der V. S. had helpen bevechten. By de aankomst strandde een fregat op het punt Hicacos, en moesten de 1200 manschappen die zich aan boord bevonden, door drie kustvaarders van hier gered worden, die hen gedeeltelyk hier en gedeeltelyk

op de Spaansche kust brachten en rykelyk beloond werden. De tegenwoordigheid van zoovele officieren, en vooral van de 10.000 soldaten ongeveer, waarvoor aan de Overzyde tenten waren opgeslagen, alsmede van de manschappen der oorlogs- en transportschepen, brachten natuurlyk groote voordeelen aan de planters en kooplieden aan, zoodat het menigeen speet, toen in 1783 te Parys tusschen Frankryk en Engeland de vrede werd gesloten en de gansche vloot het eiland verliet.

Doch ook ditmaal ondervond men, dat onvermengd geluk voor den sterveling niet weggelegd is; want er ontstond tusschen de regeering en eenige voorname ingezetenen in 1785 een verschil, wegens de invoering van een verandering in de manier van procedeeën, uitgelokt door den advocaat Hessen. Door die invoering werd het procedeeën veel kostbaarder voor de ingezetenen en uiterst voordeelig voor de praktizyns. Een verzoek van de burgers om intrekking of wyziging van dat besluit bleef zonder het gewenschte gevolg, waarom zy den 3en Jan. 1786 twaalf personen benoemden, ten einde het antwoord van den directeur en raden te onderzoeken en verder de belangen der ingezetenen voor te staan. De regeering erkende deze 12 personen in hunne kwaliteit, waarop Hessen zich aan de zyde der burgers schaarde; doch doordien hy zoo gehaat was, en men hem als de oorzaak van het geschil beschouwde, achtte hy het voorzigtiger, evenals

de niet minder gehate secretaris Starrenburg, Curaçao te verlaten.

Het twistvuur, dat voort bleef branden, barstte eindelyk in 1787 los, naar aanleiding van groote ontevredenheid over den fiscaal Teylingen. Of-schoon de door den Prins van Oranje herwaarts gezonden commissarissen hem in 't gelyk stelden, drong men toch met geweld de raadzaal binnen en eischte, dat hem zyn ontslag zoude worden gegeven. De regeering, nog altyd even zwak, stelde hem in staat van beschuldiging, en ieder kon zich tegen hem doen hooren. Zelfs werd een mishandeling, eens de party van den fiscaal aangedaan, niet onderzocht of gestraft. Uit het rapport der genoemde commissarissen is gebleken, dat ook nog een ander advokaat, Amalry, den twist zou hebben aangewakkerd, door aan beide partyen als raadsman te dienen, redenen waarom de commissarissen, na de bewyzen daarvan verkregen te hebben, hem de balie ontzegden.

Na acht maanden geschorst te zyn gebleven, werd de fiscaal den 15en Juni 1788 op bevel van H. Hoogmogenden in zyne betrekking hersteld, welke zoolang door een deurwaarder en gerechtsbode vervuld was geworden. Hy vond echter by de zwakke regeering en slechte politie weinig ondersteuning, doch gelukkig veranderden de zaken, toen in 1789 de bevelhebbers der W. I. Compagnie deze kolonie opdroegen aan het beheer van de Edelmogende Heeren Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Onder de ernstige gebeurtenissen, welke op Curaçao plaats hebben gehad, behoort voorzeker de opstand der slaven een eerste plaats te bekleeden. Dat deze opstand geen ernstiger gevolgen heeft gehad, is waarschyntlyk te danken aan den kalmen aard der Curaçaosche slaven, aan het gemis van uitgestrekte bosschen en aan de doeltreffende door het Bestuur genomen maatregelen.

Reeds in 1752 was er een poging van oproer op de plantage *Hato* gedaan, welke zich echter alleen tot den stam der Amina's uitstreckte en spoedig onderdrukt werd. Een ernstiger karakter had echter de opstand, die in 1795 uitbrak. De vryheidskoorts, die geheel Europa, na de groote Fransche revolutie, aangestoken had, was hier overgebracht door eenige slaven der Franschen na de slachting, waaraan dezen op Haïti bloot hadden gestaan.

Den 17en Aug. van dat jaar dan, weigerden de slaven op de plantage *Knip*, eigendom van den heer C. L. van Uytrecht, aan het werk te gaan, bewerende dat zy het volle wekelyksche onderhoud niet ontvingen. Daar de eigenaar zich liet ontvallen, dat, als zy klachten hadden, zy zich by den gouverneur moesten vervoegen, trokken zy den volgenden dag naar St. Kruis, waar ook de slaven van onderscheidene andere plantages zich by hen aansloten; daar braken zy het distilleerhuis open en deden zich te goed aan de daarin aanwezige rum. In hun opgewonden toestand kwam hun waarschyntlyk voor den geest

hun lyden van zooveel jaren, de ondervonden mishandelingen enz., en besloten zy, hunner onmacht niet bewust, hunne vryheid te heroveren. Men beweert, dat zy daarenboven het plan vormden de blanken te verdryven en een negergouvernement te vestigen. Zy trokken onder het gerammel van den tamboer (*) voorwaarts en bevrydden hunne makkers, die om slecht gedrag of de lui- men der meesters in boeien zaten. Hun aantal groeide hoe langer hoe meer aan en onder weg braken zy eenige pakhuizen open en slachtten eenig vee om voedsel te hebben. By het uitbreken van den opstand vluchtten de meeste plantage-eigenaars naar de stad; enkelen, die op hunne tuinen waren gebleven, wisten hunne slaven met schoone beloften tevreden te stellen en aldus hun leven te redden.

De regeering, die inmiddels van het oproer kennis had gekregen, zond er een kleine macht, bestaande uit slechts 12 militairen en 30 vrye lieden op af, onder bevel van luit. Pleger. By de

(*) *Tamboer* heet bij de negers alhier een met een vel overspannen vaatje.

Zulk een vaatje, waarop met de hand geslagen, een stuk ijzer, waarop met een spijker of ander ijzeren voorwerp gerinkeld wordt, en handengeklap, vergezeld van een liedje, of eigenlijk een centonig geschreeuw, vormen de muziek bij den tamboerdans. Deze bestaat in onkiesche bewegingen van het onderlijf, waarin sommige der zwarte danseressen zeer uitmunten. Tamboerdans heeft hier thans in de Kerst- en nieuwjaarsdagen alleen plaats.

plantage St. Marie geland, werden zy spoedig door de slaven omsingeld en met steenen en zelfs met geweerschoten op de vlucht gedreven. De negerslaven geraakten hierdoor in 't bezit van 80 geweren. Hun aantal was inmiddels tot p. m. 1200 geklommen. Tot vaandels hadden zy een omgekeerde Hollandsche vlag of aan elkander genaaide lappen.

Inziende dat het ernst was, en een algemeen opstand der slaven vreezende, zond alstoen het bestuur kapitein van Westerholt met 93 militairen, 62 mariniers en 45 bereden burgers over zee naar St. Michiel, van waar men naar St. Maria trok. Alvorens geweld van wapenen te gebruiken trachtte van Westerholt met zachte woorden de muiters tot onderwerping te brengen, doch hy werd met geweerschoten beantwoord. Ook pastoor Schinck, die by de slaven zeer bemind was wegens zyn edel karakter, trachtte hen daartoe over te halen, doch te vergeefs; een hunner, dien zy "kapitein" noemden, zeide, dat zy slecht behandeld werden, dat de negers op St. Domingo vry waren en dat, daar de Franschen Holland hadden overwonnen, ook zy dus vry moesten zyn.

Nu was kapitein van Westerholt genoopt, tot geweld van wapenen zyn toevlucht te nemen; men deed een aanval op de negers, doodde 9 hunner, verwondde er velen, nam een 12tal gevangenen en bevrydde 2 burgers, die zy by gelegenheid van de eerste expeditie gevangen hadden genomen.

De meesten hunner vluchtten nu naar een berg dicht by St. Marie gelegen, welks gemakkelijkt pad zy dekten met 4 kleine veldstukken, die zy op de plantages gevonden hadden. Een andere bende liep de plantages af, vergiftigde de regembakken en vermoordde wreedaardiglyk een huisonderwyzer, Sabel geheeten.

By een tweeden aanval sneuvelde een der burgers, de heer Brugman, en werden verscheidene negers gedood en gekwetst. De overigen werden op de vlucht gedreven en achtervolgd door eene divisie cavallerie, die slechts 3 hunner gevangen kon nemen. Op denzelfden dag werden ook de heer A. de Veer en familie, alsmede de heer Lasire, die duizend angsten hadden uitgestaan, verlost.

Het Bestuur loofde nu voor het levend opbrengen der hoofden van den opstand de navolgende premiën uit, als: 1o. Voor een der medeplichtigen, vergiffenis; 2o. voor een slaaf, een vrybrief en 3o. 25 gouden Johannissen voor een blanke of kleurling (*). Zy legde voorts embargo op de schepen in de haven opdat het gerucht van den opstand niet te veel naar buiten zich zoude verspreiden. Negen der schuldigen werden opgehangen en hunne lyken ten toon gesteld en aan velen die vrijwillig als berouwhebbenden (?) terug waren gekeerd, werd vergiffenis geschonken. Het hoofd der muiters,

(*) Het is een wonder, dat den kleurling niet minder dan den blanke werd toegezegd.

Toussaint, onder deze laatsten herkend zynde, werd hy gevat, en nadat op bevel van den kapitein hem en nog andere gevangenen de handen en voeten waren afgekapt, werden zij in zee geworpen. Toussaint spoelde den volgenden morgen weder aan wal en kermde van pyn en dorst; door een pistoolschot maakte men een einde aan zyn lyden.

Ofschoon men in 't oog dient te houden den tyd, waarin die gruwelen werden gepleegd, behoudt men toch by 't lezen daarvan den indruk alsof het den beschaafden blanken te doen was om den verdierlykten negers te toonen, dat zy nog wreedaardiger dan dezen konden zyn.

De andere opstandelingen, die poogden zich op den St. Christoffel-berg nog eens te verzamelen, werden, doordien men hun alle gemeenschap afsneed, genoodzaakt zich over te geven, onder voorwaarde dat zy zich van de hoofdschuldigen moesten meester maken. Dit geschiedde, en weldra werden by vonnis van den Raad nog 26 slaven ter dood gebracht. De meesten werden, om hen af te leeren vry te willen zyn, geradbraakt; dit paardenmiddel bracht zulk een schrik te weeg, dat binnen vier dagen meer dan 1000 zich kwamen aangeven en om lyfsbehoud smeekten. Aan die allen werd een vrypas gegeven, nadat er als herkenningsteeken eerst een stuk van hun oor werd gesneden. Ook Toela en Bastian Carpata, de andere hoofden van den opstand, werden einde-

lyk gevat en door de soldaten bespottelyk opgeschikt naar de stad gevoerd. Intusschen was in Frankryk het koninklyke hermelyn door het souvereine volk in 't straatslyk gesleurd en het hoofd van Lodewyk XVI, den koning by de genade Gods, evenals dat van een ellendigen misdadiger, onder 's volks wraakmes gevallen!

By hun verhoor gaven de slaven als redenen van hun verzet op: 1o. de zucht naar vryheid en gelykheid, door de Fransche negers onder hen opgewekt; 2o. dat zy des zondags voor hunne meesters brandhout moesten kappen; 3o. dat zy tegen schreeuwend hooge pryzen gedwongen werden om van hunne meesters en meesteressen kleeding te koopen, welker betaling geschiedde door afhouding van het wekelyksch rantsoen, en 4o. de onbillyke behandeling der eigenaars, die voor één schuldige soms een geheele menigte liet straffen.

De brave en eerlyke rechters van 1795 vonden waarschyndlyk die klachten zóó onbillyk en zóó ongegrond, dat zy, overeenkomstig hun plicht en geweten, de volgende vonnissen meenden te moeten uitspreken:

1o. dat Toela, als opperhoofd, van onderen op geradbraakt en na vervolgens in het aangezicht geblakerd te zyn, het hoofd zou worden afgehouden;

2o. dat Bastian Carpata, als gifmenger en brandstichter, op een kruis gebonden, de executie eerst zou aanzien, om daarna datzelfde lot te on-

dergaan ; 3o. dat Pedro Wakao, de moordenaar van den onderwyzer Sabel, na by de beenen rondom het schavot te zyn gesleept en de handen te zyn afgekapt, het hoofd met een yzeren moker moest worden verbryzeld. Er werden helaas ! menschen (?) gevonden, die deze wreedaardige vonnissen uitvoerden ! De planters vereerden den heer Westerholt voor zyne betoonde dapperheid in de grooote geleverde veldslagen, een degen met gouden gevest. Ten opzichte van de rechtmatige klachten der slaven, stelde het bestuur eenige bepalingen vast, welke dienen moesten om te verhinderen, dat hun in den vervolge weer onrecht werde aangedaan.

Aldus eindigde deze opstand, die slechts aan drie blanken van de vele gekwetsten, het leven kostte, nl. aan de HH. Brugman, Sabel en W. van Uytrecht, die door het afgaan van zyn eigen pistool, terwyl hy te paard zat, in den voet gewond werd en later aan de gevolgen daarvan stierf. Van de negers kwamen, zoowel door het gevecht als door beulshanden, meer dan 100 om, terwyl een groot aantal, na eerst gegeeseld te zyn geworden, van het eiland verbannen werd.

Korten tyd na het dempen van dien opstand, en wel in het begin van 1796 brak er aan boord van het Engelsche fregat *Hermione* een oproer onder de equipage uit ; de muiters vermoordden den kapitein en de officieren, en gaven te Porto-Cabello tegen goede belooning het schip over aan de Spanjaarden, die toen juist met de Engelschen

in oorlog waren. De Britsche regering, vreezende dat by hare oorlogsmarine dat voorbeeld navolging kon hebben, sprak over de muitelingen het doodvonnis uit en loofde een aanzienlyke premie uit voor de herovering van het fregat.

Dientengevolge kwam den 18n April onder parlementaire vlag het Engelsche oorlogsschip *Magicienne*, onder bevel van kapt. Rickert, en gaf den gouverneur Lauffer een brief van den vice-admiraal Parker, inhoudende het verzoek om de muiters over te leveren; doch geen hunner was hier, daar de meesten naar N.-Amerika en de overigen naar elders waren vertrokken.

Inmiddels was door den kapitein-generaal te Carácas, die voor de *Hermione* geen matrozen had kunnen krijgen, aan den gouverneur Lauffer het voorstel gedaan om op dit fregat de manschappen te plaatsen van de oorlogsschepen *Medea* en *Ceres*, die beiden onttakeld in de haven lagen. De gouverneur stemde daarin toe onder voorwaarde dat de *Hermione* de Nederlandsche vlag voeren zoude, door kapt. Kikkert gekommandeerd worden en in dienst van Holland en Spanje zoude zijn. Dit werd aangenomen, doch verviel later toen de scheepsbevelhebber Juan de Mesa uit Cadix was aangekomen, want een gedeelte van zijn scheepsvolk werd toen op de *Hermione* geplaatst. Echter werd hun op verzoek door den gouverneur ammunitie en de noodige gelden voor het uitrusten van het schip

geleend, onder belofte van het geleende terug te zullen geven, waaraan nooit is voldaan.

De Engelsche vice-admiraal Parker, die van het gebeurde onderricht was, zond eenige schepen uit om het fregat op te sporen. Een dezer, voor Aruba gekomen, wilde een zes- of achttal schepen overmeesteren, welke zich aldaar in de Paarden-baai bevonden; doch de Arubianen, met den kommandeur Specht aan het hoofd, sloegen den aanval af, namen een gewapende sloep en maakten daardoor 17 manschappen en een officier gevangen, die naar Curaçao werden opgezonden. Een tweeden aanval vreezende, werden de batterijen bezet en de stukken met schroot geladen, welke maatregelen spoedig bleken niet noodeloos te zyn geweest, daar werkelyk in den nacht de Engelschen met vier sloepen wilden aan wal komen; zy werden echter zoo wel ontvangen, dat zy vluchten moesten. Het fregat vertrok nu naar Porto Cabello, waar het tegen den avond aankwam en op korten afstand van het kasteel *Felipe* sloepen uitzette. Door de duisternis begunstigd kwamen de Engelschen, zonder gezien te worden, aan boord van de *Hermione*, waar de 400 koppen sterke bemanning juist bezig was den rozenkrans te bidden. Kapt. Hamilton beklom het eerst het schip, onmiddellyk gevolgd door de zynen. Er ontstond, door de verrassing, een panische schrik onder de bemanning, en deze vluchtte naar beneden, waarop de Engelschen de luiken sloten. Men kapte de kabels,

maakte de zeilen los en verliet de haven. Te vergeefs werd er van de forten een paar schoten op het schip gedaan: het was spoedig buiten het bereik van het geschut. (*)

Te midden dezer gebeurtenissen ontsnapte in 1799 het eiland aan een groot gevaar. Op St. Domingo werd nl. het plan gevormd, in de Engelsche kolonie Jamaica een revolutie te bewerken, en Curaçao werd als het centrum der operatiën uitgekozen. Tot dat einde kwamen de hoofdaanleggers dier omwenteling, de adjudant-generaal Devoux en de commissaris Saportas met eenige kaperscheppen, welke krachtens een bestaand contract tusschen de Fransche en de Bataafsche republiek niet afgewezen konden worden. Men beproefde eerst den gouverneur om te koopen en bood hem, doch vruchteloos, \$ 100.000 aan. Toen trachtte men zyn doel met geweld van wapenen te bereiken, doch het plan werd in tyds ontdekt, en nu werden Saportas en Devoux in hechtenis genomen en naar Port-au-Prince, St. Domingo, gebracht, terwyl Tierce, een Franschman, die hier woonde en in de zaak betrokken was, gebannen werd. Saportas wist uit de gevangenis te ontsnappen en weer op Jamaica te komen; hy werd echter herkend, gevat en ter dood gebracht.

(*) Later stond kapt. Hamilton voor den krijgsraad, omdat hij zijn schip verlaten en de expeditie in persoon had aangevoerd; doch hij werd niet alleen vrijgesproken omdat zijn 1e. officier voor Aruba gesneuveld was, maar ontving nog bovendien een belooning voor zijn betoonden moed en dapperheid.

Minder gelukkig liep een andere aanslag, tegen de kolonie in 1800 ondernomen, af.

Den 6en Februari van dat jaar verscheen vóór de haven het Fransche fregat *La Vengeance*, met het doel om op een der werven van het eiland de schade te herstellen, welke het in een zeegevecht bekomen had. Door booten binnengesleept, wilde men slechts tegen kontante betaling het schip herstellen en leverantiën voor de manschappen doen, of althans tegen behoorlyke borgstelling der Fransche regeering. Na veel moeite gelukte het eindelyk aan den kommandant Pitot, zich met de Fransche agenten van Guadeloupe te verstaan omtrent die levering voor eenige maanden; doch toen deze verstreken waren, weigerde men alle verdere levering en Pitot zag zich genoodzaakt de hulp van den gouverneur Lauffer in te roepen. Deze beloofde hem hulp, en Pitot verzekerde daarover een gunstig verslag aan de Fransche overheden te Guadeloupe te hebben gezonden. Het vervolg bewees evenwel dat hy juist ongunstig moet gerapporteerd hebben.

Van Guadeloupe kwamen vyf gewapende schepen, onder bevel van den Franschen agent Bresseau, den 23 Juli hier aan. Op deze verdachte verschyning, sloot men onmiddellyk de haven met een ketting en liet men het alarm voor de schuttery slaan.

Naar de reden van de komst der schepen gevraagd, gaf Bresseau ten antwoord, dat hy ver-

sterking aan het fregat *La Vengeance* was komen brengen; dit maakte het onverwachte bezoek des te verdachter. De gouvernear liet hem weten, dat indien hy geen voldoende opheldering gaf, hy en de zynen als vyanden behandeld zouden worden. Toen bracht een Fransch officier een brief van Bresseau, bevattende het vreemde voorstel van het revolutionair comité te Guadeloupe om Curaçao door Fransche troepen tegen vyandelyke machten te bezetten. (*)

De gouverneur belegde een vergadering van den kolonialen raad, ten einde dezen van den inhoud van den brief kennis te geven. Bresseau verzocht en verkreeg vergunning in die zitting tegenwoordig te mogen zyn, ten einde de onverwachte verschyning dier schepen mondeling op te helderen.

Nu vernam men, dat het Comité te Guade-

(*) Dit stuk was reeds op den 16 Juli 1800 te Guadeloupe geteekend en hield een lange reeks klachten in, die tot de vijandige gezindheid aanleiding zouden hebben gegeven. Curaçao zoude den vijanden van de Franschen beschèrming verleend en voor Amerikaansche kruisers de haven opengesteld hebben, terwijl de zich op het eiland bevindende Franschen als rustverstoorers gebannen of mishandeld werden; op het fort aan den havenmond, waar de Fransche vlag sedert de omwenteling naast de Hollansche had gewapperd, zoude men de eerste hebben weggenomen; zelfs de predikant zoude aan zijn haat tegen de Franschen lucht geven en de menschen daartoe opgewekt hebben, door voor het verongelukkén der vloot onder d'Estrées den Hemel te danken enz. enz.

loupe te weten was gekomen dat de Engelschen op Jamaica een expeditie tegen Curaçao be-
raamden, reden waarom het Comité troepen her-
waarts zond, onder bevel van den generaal
Jeannet.

De gouverneur gaf zyne bevreesding te ken-
nen en tevens zyn twyfel aan de juistheid van
die bewering, daar men toch op Curaçao, veel
dichter dan Guadeloupe by Jamaica gelegen,
volstrekt niets van dergelyke expeditie had ver-
nomen, en verklaarde, dat hy zelf met de onder
zyne bevelen staande troepen in staat was een
vyandelyken aanval af te slaan, en dat boven-
dien hunne zorg voor de *Vengeance* ook al on-
noodig was, aangezien hy zich van de maand
Maart af persoonlijk borg had gesteld voor de
kosten der reparatiën.

Bresseau verzocht om de haven te ontslui-
ten, daar de plaats, waar zyne schepen ten
anker lagen, niet veilig was, en zyne troepen
verversching noodig hadden. Hieraan werd ge-
volg gegeven, te meer daar de beide generaals
hun eerewoord gaven, dat niemand eenig leed
zoude geschieden en zy spoedig weer vertrek-
ken zouden.

Doch wat gebeurde er? Langzamerhand zoch-
ten de Franschen zich aan wal te nestelen;
eerst zetten zy eenige wachten uit, naar het
heette, ter wille van hunne eigene manschappen;
later ontscheepten zij hunne zoogenaamde zieken
om die op den *Rooden Weg* te legeren. Op ze-

keren dag wilden zy een hunner schepen verhalen, onder voorwendsel dat het anker niet hield; de gouverneur zond hun het bevel om op de ligplaats te blijven, doch het antwoord kwam dat "men de schepen zoude leggen waar men verkoos." Toen gaf de gouverneur hun kennis, dat de geringste beweging hunner schepen als een vyandelyke daad tegen de stad zoude worden aangemerkt en men voorts krachtige maatregelen zoude nemen.

Ziende dat hy met list niet verder kwam, stelde Bresseau nu een schriftelyke capitulatie voor en eischte gewillige overgave; anders zoude hy met de vyandelykheden een begin maken. En werkelyk zoude hy daarmede begonnen zyn, indien de scheepskapitein Pitot, gedachtig aan de vriendschap, bestaande tusschen Nederland en Frankryk, aan de door hem onderzonden goede behandeling en het verpande eerewoord, hem zyne medewerking niet had geweigerd. Niet alleen deed Pitot zulks, maar verwittigde hy bovendien den gouverneur van Bresseau's plan en verzocht van het noodige voorzien te worden, ten einde te vertrekken. Bresseau, zich willende wreken wegens deze handelwyze, begaf zich aan boord van het fregat om dit aan te houden, doch hy moest afdeinzen, daar Pitot dreigde op hem te zullen vuren, indien hy aan boord kwam. Zoo spoedig als hy kon, verliet Pitot met zyn schip de ha-

ven (*) en Bresseau, die op zyn vermetel voorstel van den Raad een scherpe bedreiging had ontvangen en zich door het vertrek van het fregat van een krachtigen steun beroofd zag, beproefde nu een ander middel en verzocht den gouverneur hem, door het leenen van een paar transportschepen en eenig geld, tot het vertrek behulpzaam te willen zyn. Hem werden er behalve vier schepen, f 14.000 gegeven, alles op schriftelyke verzekering van teruggave; ook verkregen zy vergunning om by een mogelyken aanval van vyandelyke schepen in een der baaien van dit eiland te mogen ankeren.

Na een vriendelyk afscheid te hebben genomen vertrokken zy den 3en Sept. Den volgenden dag echter kreeg de gouverneur bericht, dat zy onder voorwendsel van eenige Engelsche schepen te hebben gezien, in de St. Michiels-baai waren binnengeloopen en aldaar de forten hadden bezet. Over zooveel trouwloosheid en misbruik van goede trouw verbitterd, rukte de gouverneur dienzelfden nacht nog met 500 man naar *St. Michiel* op, en kwam tot aan de huizen der plantage *Blauw*, van waar hy den vaandrig Fikkert schreef en tevens bericht er by voegde voor den generaal Jeannet, dat deze zyn volk weder moest inschepen, aangezien hy met een versterking aanwezig was, zelfs ook om de Fran-

(*) Het schip werd in de Mona-passage na een hevig gevecht door het Eng. fregat *La Seine* genomen.

sche vaartuigen te beschermen, indien er zich een vyand mocht opdoen.

Daar de Franschen geen antwoord gaven en Lauffer niet over een genoegzame macht beschikte om hen met vrucht te kunnen aanvallen, trok hy naar de stad terug, alwaar hy vernam dat de Fransche landingstroepen enkele plantages geplunderd, het vee weggevoerd en de slaven, die hen helpen wilden, de vryheid beloofd hadden.

Een wacht van 150 man, aan den Rooden weg geplaatst en by de nadering van de Franschen met nog 350 vermeerderd, werd door den vyand den 6en Sept. weggejaagd. De gouverneur trachtte, doch vruchteloos, de op de vlucht gedreven troepen te verzamelen. Nu had men zich tot de verdediging van de Willemstad te bepalen.

Intusschen was de toestand der kolonie hachelijk. Er was gebrek aan voedsel; het vee was grootendeels door de Franschen weggevoerd, of ten gevolge van de droogte gestorven; er heerste inwendige verdeeldheid, daar de schoone beloften van de Franschen niet zonder invloed op sommigen waren gebleven; de schutters waren vermoeid van den dienst, en er waren slechts 60 geweren in bruikbaren toestand. Maar als de nood 't hoogste is, is vaak de redding naby: tegen den avond van 9 Sept. verscheen een, naar men meende, Amerikaansch fregat voor de haven, gevolgd door een ander vaartuig onder dezelfde vlag. Namens den gouverneur werd door den heer Philips, consul alhier der V. S., aan het fre-

gat bystand gevraagd, en nu vernam men dat dit een Engelsch schip, onder bevel van kapt. Watkins, en het andere een door het fregat genomen Amerikaansch koopvaardyschip was, voor Bresseau bestemd en met oorlogsbehoeften beladen.

Ofschoon Engeland met de Bataafsche republiek in oorlog was, weigerde Watkins zyn hulp tegen die verraders en roovers niet. Hy eischte echter, dat de kolonie zich onder Britsche bescherming stellen en een Engelsche bezetting innemen zoude; hare administratie mocht zy blijven houden. De Raad keurde deze voorwaarden goed, en den 13en Sept. 1800 onderteevende Lauffer de capitulatie, waardoor Bresseau gedwongen werd de blokkade op te heffen en men van de Engelschen geweren en ammunitie kreeg.

Een proclamatie, door Bresseau aan den raad gezonden, werd met verachtelyk stilzwynen beantwoord, waarop hy, doch zonder veel gevolg, door zyne kanonnen, op den berg Altena, op den Rooden Weg en aan de helling van Piscadera geplaatst, de stad beschoot. Eenige dagen later trok hy met zyne benden om het Schottegat en nam te Pietermaai aan de Oostzyde der stad een stelling in; doch inmiddels waren er levensbehoeften aangevoerd en was een milde regen gevallen, zoodat de schutters en soldaten nu weer zóó moedig waren en zóó dapper vochten, dat zy den vyand het hazenpad deden kiezen.

Toen op den 20sten nog twee korvetten, de

Marymac en de *Patapsco*, uit Amerika kwamen om bystand te verleen, trokken de Franschen in alleryl naar de St. Michielsbaai, scheepten zich van 23 -- 24 Sept. in 13 vaartuigen in en vertrokken. De achtergeblevenen trachtten in kano's Coro te bereiken, doch de meesten kwamen in de golven om of werden krygsgevangen gemaakt.

Nederland diende klachten by de Fransche regeering wegens het gebeurde in, doch ofschoon deze laatste beloofde, een streng onderzoek te zullen instellen en de schuldigen zwaar te straffen, werden alleen de agenten van het Comité te Guadeloupe van hunne posten ontzet.

Op 12 Oct. kwamen hier nog drie andere Engelsche fregatten aan, nl. de *Miliage*, de *Nimrod* en *La Légère*, die kort daarna gevolgd werden door de *Diana*, de *Crescent* en de *Decade*. Nu had de formeele overgave van het eiland plaats en het Britsche garnizoen werd op 150 man gebracht.

Het eiland bleef van 1800 tot 1803 onder Engelsch bestuur, terwyl de administratie aan Lauffer werd toevertrouwd, zynde hy nog civiele chef en komm. van de schuttery. By den vrede van Amiens in 1802 weder een Hollandsche bezitting geworden, werd Lauffer naar 's Gravenhage geroepen om zich voor een raad te verantwoorden, doch by een uitspraak van 12 Nov. 1806 werd hy eervol ontslagen.

Gedurende de afwezigheid van Lauffer werd

een ander gouverneur benoemd en men bood hem een pensioen aan, hetwelk hy weigerde. Zijne betrekking van gouverneur van Curaçao be-rokkende den heer Lauffer by een voorschot van *f* 150.000 wel meer nog dan *f* 65.000 schade.

Nu dacht men, dat er voor de kolonie Curaçao dagen van vrede zouden aanbreken ; doch helaas ! hoe zeer bedroog men zich, want na het uitbreken van den oorlog in 1803 namen de Engelsche zeeschuimers de meeste onzer schepen, waardoor onderscheidene handelshuizen te Amsterdam te gronde werden gericht. Gelyk lot trof ook vele schepen, die met een ryke lading van Curaçao vertrokken.

Aangezien er gebrek aan geweren en ammunitie was, zonden de hh. commissarissen A. de Veer en C. Berch, tydelijk met het bestuur belast, een vaartuig naar St. Domingo met verzoek aan den Franschen bevelhebber van dat eiland om deze kolonie er van te voorzien, doch dat schip viel in handen van de Engelschen, die de haven aldaar blokkeerden, en dezen, vernemende dat er in Curaçao gebrek aan krygsbehoeften was, kwamen den 21sten Januari 1804 met 4 schepen voor de haven en eischten het eiland op. Zy ontvingen een weigerend antwoord, waarop zy 190 man met 4 stukken geschut landden en de stad beschoten. By deze gelegenheid is de Luthersche kerk aan de Otrabanda (*) door een gloeienden

(*) Deze kerk stond op het erf, dat thans eigendom van den Heer P. C. GORSIRA is.

kogel in het houtwerk getroffen en een prooi der vlammen geworden. Daar de Engelschen echter meer tegenstand ondervonden dan zy verwachtten, scheepten zy zich weder in en vertrokken na 26 dagen aan wal te zyn geweest en allerlei strooptochten gedaan te hebben.

Veertien maanden later, den 21 Maart 1805, verscheen een Engelsch eskader van 7 oorlogschepen onder bevel van den commodore Murray voor de haven. In het westelyk gedeelte van het eiland werd door hem een zeker aantal troepen aan wal gezet, die vreeselyk aldaar huishielden. Daar het garnizoen slechts 200 man telde en er gebrek aan wapenen en zelfs ook aan levensmiddelen was, kon men die landing noch de strooptochten dier troepen tegengaan. Eenige ingezetenen, vreesende dat de stad door de Engelschen stormerderhand zoude worden ingenomen, richtten tot het bestuur de bede, het eiland maar over te geven.

Gelukkig ontsnapte een Amerikaansch vaartuig aan de waakzaamheid der kruisers en bracht een lading meel aan, hetgeen den moed deed herleven.

Murray, inziende dat hy met de blokkade niet veel vorderde, besloot zich voor goed op het eiland te vestigen. In het begin van Juli namen eenige zyner troepen een stelling aan op den *Kabrietenberg*, die het fort *Beekenburg* bestrykt, en noodzaakten met hun geschut de kleine bezetting dat fort te ontruimen. Op het punt zynde

die sterkte in te nemen, werden zy echter eerst door het garnizoen onder den majoor Schwartzs(1) en later door de schutterij onder bevel van L. Brion (2) zóó koen en zóó tactisch aangevallen, dat zy op de vlucht sloegen met achterlating van veel dooden en gekwetsten.

(1) De majoor Schwartzs, de talrijkheid van den vijand ziende, zoude geweigerd hebben voort te rukken en om deze reden door den gouverneur Changuion naar Holland zijn gezonden om er voor den kriegsraad terecht te staan.

(2) L. BRION, den 6en Juli 1782 te Curaçao geboren, kwam eerst op een kantoor te Amsterdam, waar hij zijne opvoeding genoten had; hij vocht onder de Bataafsche jagers met roem in Noord-Holland (1799) en keerde vervolgens naar Curaçao terug. Van hier begaf hij zich naar de V. S. van N.-Amerika om zich op de zeevaartkunde toe te leggen, doch ontving kort daarop het bericht dat zijn vader overleden was met achterlating van een aanzienlijk vermogen. Nu rustte hij een schip uit en bezocht onderscheidene landen, totdat hij in 1804 zich in zijne geboorteplaats vestigde en er tot kommandant der schutterij werd aangesteld. Als zoodanig trok hij met een klein aantal schutters om den Kabrieten-berg heen, dien de Engelschen bezet hielden, en noopten hen af te trekken.

In latere jaren bezocht hij Venezuela knoopte te Carácas betrekkingen aan en streed er voor de onafhankelijkheid des lands. Daarna werd hij opperbevelhebber der vloot van Columbia en kapitein-generaal van het leger, en hielp de onafhankelijkheid der republiek bevechten. Hij ondersteunde BOLÍVAR met \$ 250.000, bewerkte dat deze tot kapitein-generaal van Venezuela en Nieuw-Grenada erkend werd, hielp het eiland Margarita in 1816 veroveren en bracht het Spaansch eskader een belangrijke nederlaag toe. Hij strekte den op.

Ten gevolge van den plotseligen dood van Murray (*) op den 13den Juli, werden de vandykheden niet verder voortgezet, en werd de blokkade opgeheven.

Het eiland met kracht van wapenen niet kun-

standelingen tot steun, nam in 1817 deel aan de verovering van Guyana en vernielde in den mond van de Orinoco 30 schepen en veroverde er 8. Hij bracht een verzoening tot stand tusschen BOLÍVAR en MONTILLA, en maakte met laatstgenoemde het plan om Santa Marta en Cartagena te bemachtigen. Santa Marta viel weldra in zijne handen, en Cartagena zou

(*) Men beweert, dat hij, uit spijt wegens het herhaalde mislukken zijner expeditiën, zich door vergiftiging van het leven beroofd zoude hebben.

Hij werd op *Klein-Curaçao* begraven, en op zijn laatste rustplaats kon men eertijds het volgende grafschrift lezen :

“ Hier onder dezen harden steen
Ligt ingeschord het vleesch en been
Van eenen Brit, een man van rang in alle landen
Zijn stam bekend, hij zelf vermaard door zegen, branden.
Lord Murray, Britsch kaptein ter zee,
Verwees de Dood dees' plaats ter reê.
Vorst Pluto zag 's mans kunst, met vuur en vlam te razen;
Hij nam hem in zijn dienst, den helgloed aan te blazen,
En dat van zijn ontstoken brand
Op Curaçao 't bewoonde land
De rook, o! wandelaar, hem nimmermeer mogt plagen,
En zijn gebeente in rust 't gewormte mogt verknagen.
Dus vindt gij nu zijn graf niet ginds,
Maar hier op 't landje boven winds.”

Van het graf van Murray is thans niets meer overig.
Men beweert dat de groote steenen daarvan gebruikt zijn bij den bouw van den vuurtoren.

nende overmeesteren, besloten de Engelschen nu zulks door verrassing te doen. Hiertoe kozen zy den nieuwjaarsdag uit, welke ook toen met allerlei feestelykheden werd gevierd en vooral door veel gebruik van sterken drank.

gevolgd zijn, had een wapenschorsing geen einde aan de vijandelijkheden gemaakt.

BRION mocht de bevrijding van Z.-Amerika niet beleven. Hij had te Savanilla de tolrechten van 33 op 25 % verminderd, doch BOLÍVAR, hierover vertoornd, deed bekend maken, dat zij op den ouden voet moesten geheven worden. Dit krenkte BRION zoo zeer, dat hij in 1821 naar Curaçao terugkeerde, waar hij den 20sten September van dat jaar overleed. Door het onbaatzuchtig ondersteunen van de zaak der vrijheid had hij zich van zijn geheel vermogen beroofd, en de schuldvordering van zijne erfgenamen aan de republiek Columbia beliep $\frac{1}{2}$ millioen Spaansche daalders, waarvan 400.000 werden uitbetaald.

BRION werd begraven op een heuvel achter den tuin *Rosendaal*, ten noordwesten van het *Schottegat*.

Zijn stoffelijk overschot werd, met toestemming zijner naaste bloedverwanten en tengevolge van de bemoeiingen van generaal GUZMAN BLANCO, president van Venezuela, den 18 Sept. 1881, ten overstaan van onderscheidene getuigen, opgedolven en den 28sten dierzelfde maand met groote plechtigheid gebracht aan boord van de stoomboot, welke het naar Venezuela moest overbrengen om in het *Panteon Nacional* te Carácas bijgezet te worden.

Toen deze stoomboot de haven verliet, werd er van het *Waterfort* een saluut van 19 schoten gedaan, als afscheidsgroet aan den onversaagden Curaçonaar, aan wiens gebeente de eindelijk ontwaakte dankbaarheid een eereplaats naast Venezuela's grootste mannen had aangewezen.

Van de vier fregatten (*), den 27sten November, onder bevel van Brisbane tot dat doel van Jamaica vertrokken, vertoonden zich, den 22 Dec., drie voor de haven, en kort daarop kreeg de gouverneur een nieuwe sommatie tot overgave van het eiland. Na een weigerend antwoord ontvangen te hebben, zetten zy koers naar het zuiden en waren weldra uit het gezicht.

Op nieuwjaarsdag echter, te 4½ uur's morgens, bemerkte men aan den oostseinpoot en aan de plantage *Fuik* de vyandelyke schepen, en werden er van daar eenige schoten gedaan, evenals van het fort *Beekenburg*, ten einde de wachten en de bevolking te waarschuwen; doch men hield die schoten voor vuurwerk, dat in de verte werd afgestoken. Te 6 uur zeilde het vyandelyk eskader de haven binnen en zette onmiddellyk troepen aan wal, die door middel van ladders, de forten beklommen, welke zy echter onbezet vonden. Wel werd er aan den garnizoenskommandant Pfeiffer kennis gegeven van het naderend onheil, doch deze wilde de boodschap niet gelooven. Toen hy, voor de tweede maal verwittigd zynde, ging onderzoeken wat er eigenlyk van de zaak was, had de vyand zich reeds geheel meester van de forten gemaakt; de bezetting was reeds ontwapend, en Pfeiffer zelf werd gevangen genomen.

Nu openden eenige officieren en manschappen,

(*) Zij waren de *Arethusa*, de *Fisgard*, de *Latona* en de *Auson*.

die naar het fort *Nassau* [*] gevlucht waren, een levendig vuur op de vyandelyke schepen, doch zy moesten het spoedig staken op bevel van den gevangen genomen garnizoens-kommandant.

De komm. der marine, C. G. Evertsz, die by de landing der Engelschen nog op een bal was, begaf zich, toen hy daar kennis van kreeg, onmiddellyk naar boord en liet een paar schoten doen, doch werd terstond door het schrootvuur, waarmede de Engelschen hem beantwoordden, gedood. [*]

De gouverneur Changuion, die den nieuwjaarsdag op zyn buitengoed *Bleyheim* in den schoot zynner familie was gaan doorbrengen en door de alarmschoten uit den slaap gewekt werd, begaf zich in een pontje naar het hoofdfort, doch zag aldra dat de vyand de haven bezet had. In plaats van zich nu naar het fort *Nassau* te begeven, vanwaar hy den vyand nog veel afbreuk had kunnen doen, liep hy als 't ware in het net en had nog het byzonder geluk, een eervolle capitulatie te verkrygen, waardoor ten minste de eigendommen der ingezetenen voor plundering bewaard werden.

[*] Toen *Republiek* geheeten.

[*] Sommigen beweren, dat hij bij het beklimmen van zijn schip door een vijandelyken kogel werd gedood. Anderen verhalen, dat hij zijn schip in de lucht wilde doen springen en door een zijner eigene manschappen, die zijn voornemen bemerkte had, doodgeschoten werd.

Zoo veel achteloosheid in tyd van oorlog laat zich inderdaad niet verklaren!

Het garnizoen en de bemanningen der Hollandsche oorlogsschepen, te samen ongeveer 300 man sterk, werden nu naar Jamaica gebracht; hier werden zy op hun ecrewoord ontslagen, en vertrokken naar het moederland.

De Engelschen boden Changuion aan, civiel gouverneur te blyven, doch hy sloeg dit van de hand en vertrok zoo spoedig mogelyk naar Holland om zich aldaar te verantwoorden. Den 9n Juni 1807 te 's Gravenhage aangekomen, werd hy met den komm. Pfeiffer den 12n Aug. gearresteerd. Het hooge militaire gerechtshof stelde een enquête in omtrent zyn handelwyze, en hy werd tot de straf van den kogel veroordeeld "omdat hy na het gebeurde op den 22sten Dec. 1806 geene mesures tot defensie had genomen, zelfs geen krygsraad gehouden; omdat hy—in weerwil eenige dagen daarna een vyandelyk vaartuig voor de haven kruiste — zich naar een plantage had begeven, en eindelyk omdat hy—in plaats van naar het fort *Republiek* (Nassau) te gaan, toen de vyand in de haven was — zich vrywillig in de macht van den vyand als krygsgevangene gegeven en gekapituleerd had." (*)

(*) Men verdacht Changuion, het eiland aan den vijand verkocht te hebben; doch hiervan is nooit iets gebleken.

Tot verschooning van den gouverneur is aangevoerd, dat hij, zijner onbekwaamheid bewust om onder de

Hem werd de raad gegeven gratie te verzoeken, en ofschoon, naar zyne eigene verklaring, hem dit moeite kostte, daar hy de bewustheid zyners onschuld met zich omdroeg, zoo volgde hy dien, gedrongen door zyne vrienden, toch op. De toenmalige koning van Holland, Lodewyk I, verleende hem remissie van alle straf, doch verklaarde hem tevens onbekwaam tot het bekleeden van eenige militaire of civiele betrekking. Later diende Changuion een memoire aan den toenmaligen Koning der Nederlanden in, en deze nam

toenmalige netelige omstandigheden het bestuur te blijven voeren, meermalen ontslag had gevraagd. In een memorie door hem ingediend, bracht hij te zijner rechtvaardiging bij o. a.: "dat hij met den kommandant der artillerie W. Schmidt, met dien der marine O. G. Everts en den garnizoens-kommandant F. H. Pfeiffer eene conferentie had gehouden na de opeisching op den 22sten December des vorigen jaars — wegens het sluiten der haven — en dat men was overeengekomen om nabij den havenmond het fregat "de Kenau" en de korvet "de Suriname" steven aan steven te leggen, waardoor de mond als door eene batterij gesloten zou zijn.

Verder: "dat zijne instructie hem toeliet om in den omtrek van de forten te blijven; dat het hoofdfort genoegzame bezetting had en ieder zijn plicht wist, en dat men door de seinposten op een afstand van twee à drie uur de schepen kon zien opdagen, waardoor er tijd genoeg was om terug te keeren en een aanval op de haven te voorkomen; doch de kommandant der marine liet de schepen niet verhalen, die van het garnizoen deed zijn plicht niet, de seinschoten werden niet gehoord, zoodat, ook al ware hij, nl. de gouverneur, 's nachts in het hoofdfort geweest, de rapporten hem toch niet spoedig genoeg zouden zijn aangebracht."

den 23sten Nov. 1814 een besluit, waarby het vonnis van het hooge militaire gerechtshof vernietigd en hy in zyn goeden naam en faam en in den staat, waarin hy was vóór de pronuntiatio van dat vonnis, hersteld werd. Kort na dit besluit werd hy tot raad-fiscaal ad interim by het toenmalig hof van politie en crimineele justitie in de kolonie Suriname en in 1817 tot secretaris van bovengenoemden raad benoemd. In deze laatste betrekking is hy in 1820 te Paramaribo overleden.

Curacao bleef nu onder het protectoraat van Hare Britsche Majesteit tot in 1815, in welk jaar de vrede van Parys gesloten werd en het eiland weder aan Nederland werd afgestaan.

Dientengevolge kwamen hier aan op den avond van 27 Januari 1816 Zr. Ms. linieschip van 84 stukken *Prins van Oranje*, komm. schout-by-nacht J. E. Lewe van Aduard, en Zr. Ms. schoener *de Haai*, komm. kapt.-luit. H. W. de Quartel. (*)

Vermits echter de acte der teruggave van de kolonie, den 9n Dec. van het departement van den secretaris van staat aan den Nederlandschen gezant afgeleverd, nog niet hier was ontvangen en er bovendien geen oorlogsschepen in de haven

(*) Van hen, die den 27sten Januari 1816 met de *Prins van Oranje* op dit eiland zijn gekomen, waren er hier, bij de herdenking van het halve eeuwfeest van de overname des eilands, nog 5 personen overig: doch zij bestaan nu niet meer.

waren om de Britsche troepen weg te brengen, had de overgave eerst den 4n Maart plaats.

De *Prins van Oranje* vertrok den 6n Maart des morgens naar Jamaica, aan boord hebbende den luitenant-gouverneur Le Couteur en familie, alsmede de Britsche troepen.

De vice-admiraal Albert Kikkert werd tot gouverneur-generaal van Curaçao en onderhoorigheden benoemd. Onder zyn bestuur viel er weinig merkwaardigs voor; het duurde ook kort nl. van 4 Maart 1816 tot 18 Dec. 1819, op welken laatsten dag hy het tydelyke met het eeuwige verwisselde.

Kikkert werd opgevolgd door Mr. Petrus Bernardus van Storkenborgh, raad-fiscaal ad interim, doch slechts eenige maanden had deze de teugels van het bewind in handen, daar hy den 20sten Juli 1820 overleed.

De toenmalige raad-fiscaal Mr. Isaäc Johannis Elsevier werd met het bestuur belast, totdat den 12en Nov. 1820 de als gouverneur-generaal van Curaçao en onderhoorigheden benoemde schout-by-nacht Paulus Roeloff Cantz'laar alhier aankwam en vier dagen later het van hem overnam.

Onder zyn bestuur bleef de schandelyke slavenhandel niet alleen als vroeger bestaan, maar hy moet zelfs in 't geheim in de hand zyn gewerkt, daar de koloniale kas en enkele personen er voordeel uit trokken.

Cantz'laar heeft voorts maatregelen genomen,

die tot groote onaangenaamheden aanleiding gaven. Zoo noodzaakte hy b. v. de schuttery om militairen dienst te doen, zonder de manschappen daarvoor echter vergoeding te geven. Toen zy weigerden hieraan te voldoen, liet hy hen ontwapenen. Deze maatregel deed de verontwaardiging ten top stygen. De wacht der schuttery vereenigde zich nu op Pietermaai, waar terstond het volk zich by haar aansloot. Een der adjudanten van den gouverneur werd naar de schutters afgezonden om te trachten hen tot onderwerping te brengen, doch men greep zyn paard by den teugel, overlaadde hem met scheldwoorden en dreigde hem op een dracht stokslagen te zullen onthalen. Hy keerde dus onverrichterzake terug. Alsnu liet de gouverneur de kanonnen laden, de posten verdubbelen en trok zelf met een deel van het garnizoen uit. Doch ziende, dat men besloten was, geweld met geweld te keeren, en de gevolgen vreezende, liet hy wederom inrukken, waarna ook de volksophoop uiteenging.

Nu werd de komm. der Schuttery Stridel afgezet en door den kolonialen secretaris Prince vervangen, die als bemiddelaar tusschen den gouverneur en de schuttery optrad en aan het geschil een einde maakte.

Ook het volgende voorval zal een denkbeeld kunnen geven van de wyze, waarop Cantz'laar de kolonie bestuurde. Omdat nl. de uitgeweken capucynier monnik Joachim, die door den dood

van Piravona by de R. K. gemeente de betrekking van pastoor waarnam, in 1820 een Israëliet, met name José Rafael Correa, ondanks het verbod gedoopt had, stuurde hy dien geestelyke met zyn adjudant de order om de kerk te sluiten.

Joachim, die reeds geweigerd had aan een dusdanig order van de politie te gehoorzamen, volhardde ook nu by zyne weigering. Ingevolge zyne bevelen, poogde nu de adjudant de deur door de militaire macht te laten sluiten en den sleutel voor den gouverneur te brengen, doch hy vond hevigen tegenstand by den pastoor en vele leden der R. K. gemeente, die zich in de pastorie en op het plein om de kerk bevonden.

Weldra vielen er van weerskanten beleedigende uitdrukkingen, waarop het militaire detachement het binnenplein bezette en zich voor de hoofddeur der kerk posteerde, waarin zich een menigte menschen bevond. Daar dezen zich niet verwyderen wilden, werden er eenige geweerschoten gelost, waardoor eenige vensters der kerk beschadigd werden. Nu begonnen echter ook de politie-agenten te vuren, en toen zy iemand doodden wiens signalement met dat van den gedoopten Israëliet overeenkwam, ontstond er een panische schrik in de kerk; men sprong uit de ramen in de zystraten en menigeen brak daarby een arm of een been. De avond viel inmiddels en de nacht werd in groote spanning doorgebracht. Den volgenden dag, 2 Juni, begaf zich een groote menigte naar de plek,

waar het lyk van den ongelukkigen jongeling, die gedood werd, met een verbryzelde hersenpan lag. (*) Toen het grafwaarts werd gebracht, slo-ten zich velen by den stoet aan, als om tegen de willekeur van den landvoogd te protesteeren.

Joachim ontving en volbracht den last om bin-nen 8 dagen het eiland te verlaten. (†) De sleutels der kerk werden in handen van Cantz'laar gesteld. Zy werden echter 40 dagen later overgegeven aan een teruggekeerden kapellaan, en Prince wist te bewerken [‡] dat deze zaak geen onaangename ge-volgen voor den gouverneur had.

Vry algemeen werd er beweerd, dat de kogel, die Lisir doodde, voor Correa bestemd was, en dat de bloedverwanten van dezen een der hoofd-agenten van politie omgekocht hadden om den afvallige om 't leven te brengen. Doch niet alles, wat er beweerd wordt, is waar.

Een der personen, die een hoofdrol in dat bloe-dig drama gespeeld had, was de toenmalige onder-schout Dittinger, die daarom niet weinig behaat was by het volk. Hetgeen hem dan ook vier weken na het verhaalde overkwam, werd vry algemeen als een gerechtige straf beschouwd.

(*) Dit ongelukkig slachtoffer van de inmenging der regeering in godsdienstzaken, heette *Teodoor Lisir*, en had zich zeven dagen te voren in den echt begeven.

(†) Noch van hem, noch van den gedoopten Israë-liet heeft men ooit later iets vernomen.

(‡) Op welke wijze, begrijpt iedereen, die met aan-dacht de gebeurtenissen van 1871 hebben nagegaan.

Den 24 Aug. 1824, verjaardag van Z. M. Koning Willem I, werd hy nl. te 10 ure, kort vóór de parade, welke de schuttery te samen met het garnizoen moest houden, door den schutter-onder-officier Rampelenberg, in de Breedestraat, Willemstad, doodgeschoten. Rampelenberg en Dittinger waren vroeger boezemvrienden, doch toen, by gelegenheid van een twist tusschen hunne familiën, de laatste voor de zynen party trok, kwam het tusschen hen tot een scheuring. Dittinger, die vroeger het openblyven der herberg van zyn vriend na bezetten tyd door de vingers scheen gezien te hebben, deed hem nu bekeuren. Rampelenberg moest hem toen beloofd hebben, wraak daarover te zullen nemen, en hield woord ook. Na het feit gepleegd te hebben, weigerde hy zich aan de politie over te geven, die hem arresteeren wilde, en begaf zich naar het Waterfort, alwaar hy zich by het bataillon schuttery voegde. Hier werd hy door den komm. aangezegd, zich aan de politie over te geven, doch hy verzocht door een schutter-patrouille naar de gevangenis te worden gebracht, hetgeen hem werd toegestaan.

Voor de rechtbank verklaarde Rampelenberg, niet te weten dat zyn geweer, hetwelk hy door een ander had laten schoonmaken, geladen was, en schertsenderwys het wapen op Dittinger te hebben aangelegd. Inmiddels richtte de bevolking, die in Rampelenberg geen moordenaar maar een bevryder wilde zien, tot het bestuur een petitie te zyner gunste, waarin onderscheidene

dene door hem den lande bewezen diensten werden aangehaald. Rämpeienberg werd tot levenslange ballingschap veroordeeld. Hy stierf later te St. Thomas.

Dittinger werd in de borst getroffen, terwyl een knaap, die achter hem stond een verwonding aan den rechterarm bekwam. Toen Dittinger getroffen doodviel, verschrikte een arme slaaf, die daar voorbyging, op het gezicht van het bloed zóódanig dat hy, zonder te weten wat hy deed, het lyk op zyn schouders nam en er mede tot aan den Waterkant liep.

In ditzelfde jaar (1824) kwam alhier den 27sten Augustus uit Nederland aan, de R. K. pastoor M. J. Niewindt met den kapelaan J. B. Eisenbeil.

Niet mindere ontevredenheid verwekte de last, door Cantz'laar aan de ambtenaren gegeven om de Spaansche en Columbiaansche dubloenen alsmede de piasters voor veel minder te ontvangen dan zy in den handel golden, terwyl zy, by uitgaaf van zynent- of gouvernementswege tegen den ouden prys berekend werden. [*]

Een deputatie uit den handelsstand ging hem verzoeken die bepaling, waardoor de kooplieden groote schade leed, in te trekken, doch hy weigerde daaraan te voldoen. Toen nu de tyd van

(*) Daar de gouverneur nooit in gouden of zilveren munten aan het ministerie sommen heeft overgemaakt, schuilt het oogmerk van zijne handelwijze in het donker.

betaling daar was, betaalde men wel volgens den koers, door den gouverneur vastgesteld, doch... zulks met recht van protest, hetwelk dan ook weinige dagen daarna ingediend werd. De reeds bestaande geest van ontevredenheid steeg echter ten top, toen de aan de gouvernements-kas betaalde gouden en zilveren muntstukken openlyk verkocht en meest teruggekocht werden door hen, die ze uitgegeven hadden. De onderteekenaars van het protest werden daarop voor den procureur-generaal geroepen, die van de rechtbank requireerde, dat zy verbannen of tot een zware boete veroordeeld zouden worden; doch de rechtbank sprak hen vry.

Het invoeren alhier, in 1826, van het decimaal stelsel, dat in Holland in gebruik was, bracht geen verandering in de waarde der dubloenen en piasters, en toen de handelaars zich tot den Koning wendden en al hunne grieven uiteenzetten, werd in 1827 een commissaris, de heer van den Bosch, naar hier gezonden om daaromtrent een onderzoek in te stellen; doch toen hy aankwam, had de gouverneur zich juist verzoend met den secretaris Prince, met wien hy eenigen tyd in onmin was geweest, en trad deze wederom als bemiddelaar tusschen hem en de kooplieden op, waardoor de zaak geschikt werd.

Onder de regeering van Cantz'laar heeft de handel niet gebloeid. De oude welvaart keerde niet terug, zelfs niet toen by een koninklyk besluit van 1827 de haven van Curaçao tot een

vryhaven werd verklaard. (*) Tot dat verval droeg niet weinig een vreeselyke droogte by, die vyf jaren (1820—1825) aanhield en waardoor allerwege gebrek ontstond.

Cantz'laar werd in 1828 tot gouverneur-generaal der gezamenlyke W.-Indische eilanden benoemd en vertrok den 1n Maart d. a. v. naar Suriname. Als directeur ad-interim van Curaçao en onderhoorigheden bleef Mr. Isaac Johannes Rammelman Elsevier.

Onder zyne regeering werden in 1830 voorschriften ingevoerd op het houden van registers van den burgerlyken stand, tot het beter constaateeren van den staat der bevolking. Overigens viel er niets merkwaardigs voor, en toen hy den 1n Maart 1836 met verlof naar Nederland ging, vervulde zyn zoon I. J. Rammelman Elsevier Jr. slechts gedurende eenige maanden ad interim zyn plaats, daar majoor Reinier Frederik Baron van Raders hem den 23sten Juni van datzelfde jaar opvolgde.

Deze landvoogd toonde reeds kort na zyn optreden het met Curaçao wel te meenen. Op allerlei wyze trachtte hy de materiële welvaart en de

(*) 't Is zeker te betreuren dat dit besluit niet dadelijk werd genomen, toen Curaçao in 1816 wederom een Nederlandsche bezitting was geworden; want daardoor verplaatste zich de handel naar St. Thomas, waar de handel en scheepvaart sedert 1756 vrij was verklaard voor alle natiën, een maatregel die zeer bevorderlijk was voor den voorspoed en bloei van dat eiland.

ontwikkeling onder de ingezetenen te doen herleven. Niet alleen moedigde hy de inlandsche nyverheid aan, door b. v. de bewerking van meubelen, stroochoeden, sigaren enz. te bevorderen, doch vooral trachtte hy den landbouw op te beuren, door winstgevende culturen in te voeren. Na van het moederland vergunning te hebben verkregen, zond hy onderscheidene commissiën naar sommige Bovenwindsche eilanden om berichten in te nemen betreffende de bereiding van aloë-hars, pita-vlas, en omtrent andere culturen, z. a. de aankweeking der Moringa [uit welker boonen de behen-olie bereid wordt], de teelt van het cochenille-insect en het paragrass. Ook werden door hem ter veredeling van de wol, in 1837 uit Cadix eenige merinos-schapen ingevoerd.

Vele zyner proefnemingen mislukten, hoofdzakelyk tengevolge van gebrek aan regen; doch sommige werden later uitgebreid en gaven uitkomsten boven verwachting. Doch ook hy ondervond spoedig, dat soms de beste bedoelingen miskend, gewantrouwd en tegengewerkt kunnen worden; vooroordeel tegen de nieuwe culturen, droogte enz. noodzaakten hem veel te laten wat hy voornemens was te doen. Dat Curaçao thans enkele uitvoer-artikelen heeft z. a. aloë-hars en dividivi, is intusschen aan hem te danken, en hadde hy niet zooveel tegenkanting ondervonden en met zoovele moeielykheden te kampen gehad, wie weet hoe veel meer Curaçao aan hem te danken zoude gehad hebben.

In het belang der scheepvaart liet hy drie licht-torens bouwen: een op het lage zuid-oostpunt van het eiland Bonaire, een op Klein-Curaçao en een te Curaçao, op het Riffort. Ook is onder zyn bestuur een vleeschhal [*] op Pietermaai aan het strand gebouwd.

Den 6en Juli 1842 vertrok de heer Raders met verlof naar Nederland, en van den 1sten Juli van dat jaar tot den 29sten Feb. 1844 bleef het bestuur aan den heer Caspert Lodewyk van Uytrecht, majoor komm. der Schuttery, toevertrouwd.

Toen Baron van Raders, die inmiddels tot kolonel was bevorderd, in 1845 tot gouverneur van Suriname benoemd was, werd de heer Rutgers Hermanus Esser den 19n Juli van datzelfde jaar gezaghebber van Curaçao en onderhoorigheden. Twee dagen vroeger (by de aftreding van B. J. Elias, gouverneur-generaal der W. I. bezittingen) kwam de administratieve scheiding der kolonie Suriname van de overige W. I. bezittingen tot stand.

De gouverneur Esser werd opgevolgd door jhr. I. J. Rammelman Elsevier Jr., die den 20sten Dec. 1848 het bestuur overnam.

Alstoen woedde in Venezuela de stryd der liberalen tegen de oligarchische party. Antonio Leocadio Guzman (†) en de generaal Bruzual

(*) Bij den orkaan van 1877 weggespoeld.

(†) De vader van den tegenwoordigen President van Venezuela.

werden als agenten der liberale party hierheen gezonden, doch daar deze laatste een volgens het bestuur gevaarlyken geest onder de lagere volksklasse verspreidde, werd hy van hier verwyderd.

De beginselen, waarvoor de liberale party yverde, vonden hier sympathie, en dit wetende, zocht men ons, met verkrachting onzer neutraliteit, een vyandige houding tegen het wettig gezag in Venezuela te doen aannemen. Het een en ander bracht zekere verbittering tegen ons by het bestuur dier republiek te weeg, zoodat een gerucht uit Pto. Cabello, volgens hetwelk men een oorlogsverklaring zoude doen en met 1000 man een aanval op dit eiland doen, vry algemeen geloof vond.

De toestand was hachelyk, want de defensiemiddelen der kolonie lieten alles te wenschen over. Van de 4 oorlogsschepen, in de haven in station, werden 2 gerepareerd; alleen de korvet *Ajax* kon dienst doen. Het garnizoen was zwak, de schuttery slecht gewapend; er was gebrek aan ammunitie; de artillerie was in het veld niet te gebruiken; de forten waren slecht bemand, de baaien zonder verdedigingsmiddelen enz. Bovendien was de handel kwynende, deels tengevolge van de bestaande lasten, deels door de handelscrisis elders, alsmede door de politieke gebeurtenissen in Venezuela.

De heer Elsevier aanvaardde dus het bestuur onder zeer ongunstige omstandigheden. Het program, dat hy zich voorstelde te volgen, was:

1o. aankweeking van goede verstandhouding met het buitenland en van nieuwe handelsrelatiën, bovendien ook volstrekke onzijdigheid in den burgeroorlog tusschen de partijen in Venezuela of elders gevoerd;

2o. het volgen van een verzoenende gedragslijn op eigen gebied en het opwekken van belangstelling in het algemeen welzijn en verbroedering tusschen de verschillende politieke begrippen.

Dit program trachtte hy te vervullen door alle bezwaren, o. a. het monopolie-stelsel waaronder de handel kwynde, op te heffen, maar ook de bevordering der geldcirculatie, verbetering van het muntstelsel en opwekking van den ondernemingsgeest; door de verbetering van het onderwijs, ontwikkeling der bevolking en opwekking van het nationaal gevoel, van eerbied voor wet en orde en van algemeene belangstelling in het maatschappelyk welzyn, en eindelyk door een verbetering der bronnen van inkomsten en een meer gelykmatige verhouding tusschen ontvangst en uitgaaf.

Op zyn verzoek kwam een eskader herwaarts. Door het flinke gedrag van de kommandanten daarvan en de beleidvolle bemoeiingen van den Ned. consul-generaal van Lansberge te Carácas werd er niet alleen een goede verstandhouding met Venezuela en N. Grenada in 't leven geroepen, maar liet de Holl. zeemacht ook een goeden, duurzamen indruk in deze wateren achter. Ook met de republieken van Haïti en St. Domingo werden verdragen van vriendschap, handel en scheepvaart gesloten.

De baak op Klein-Curaçao liet hy vervangen door een' doelmatigen vuurtoren, *Prins Hendrik* geheeten. Door nieuwe verordeningen hief hy onderscheidene rechten op, die Ned. en hier thuisbehoorende schepen moesten betalen (*) en trachtte hy de scheepvaart te doen herleven. Ook de bepaling werd opgeheven, dat vreemdelingen in de kolonie geen burgerrecht konden erlangen en eigendommen mochten hebben, door welke opheffing aanzienlyke kapitalen herwaarts vloeiden. Aan den mond der haven liet hy een ankerboei leggen, ter aanwyzing van het vaarwater en om, by tegenwinden, met haar behulp binnen te kunnen komen.

In 1850 verbond men zich voor den tyd van 3 jaren aan de paket-maatschappij (†), waarvan de booten over St. Thomas gingen, en was men alzoo verzekerd van tweemaal in de maand berichten uit Europa te kunnen ontvangen.

Ook het inwendige der kolonie is onder het bestuur van Elsevier veel verbeterd; onderscheidene drukkende belastingen werden door hem afgeschaft, waarvan sommige zeer stremmend voor geld-operatiën en-circulatie was. Deze laatste

(*) Na twee jaren moesten deze belastingen, ofschoon zeer gewijzigd, wederom worden ingevoerd.

(†) Deze maatschappij werd in 1853 ontbonden. De heer Elsevier verkreeg van de regeering, dat er een stoomboot tusschen dit eiland en St. Thomas in de vaart werd gebracht, zoodat men niet meer onderhevig was aan de wisselvalligheden, welke aan particuliere ondernemingen plegen eigen te zijn.

werd grootelyks bevorderd door de oprichting in 1849 eener Spaar- en Beleenbank, die aan den alstoen heerschenden woeker den nekslag gaf.

Ook het politie- en rechtswezen trachtte hy te verbeteren door de samenstelling van nieuwe wetboeken te vragen of invoering van de Ned. met de noodig geachte wyzigingen. Hy mocht echter zyn wensch dienaangaande niet vervuld zien.

De nyverheid schreed onder hem voort, zoodat er b. v. alleen aan stroohoeden naar de N. A. Staten in één jaar voor *f*300.000 werd uitgevoerd. Tengevolge van de yverige medewerking van den gezaghebber Schotborgh op Bonaire, werden de zoutpannen aldaar verbeterd, zoodat de uitvoer, die in 1848 ongeveer 60.000 vaten bedroeg en *f*21.818 opbracht, in 1853 tot 89.796 vaten opklom, waarvoor men *f*67.347 ontving. (*)

Ook bewerkte hy dat de manumissiën voortaan kosteloos konden geschieden, hetgeen vergemakkelykt werd, doordien de daarby betrokken ambtenaar en drukker zich verbonden, hun werk te dien opzichte voortaan vrijwillig te doen. Voorts stichtte hy een derde landsschool, aan wier hoofd een onderwyzer uit Nederland werd geplaatst, en gaf hy gehoor aan den wensch

(*) Het jaar 1853 kenmerkte zich door zware regens en was alzoo niet eens het gunstigste voor de zoutproductie. Een jaar vroeger had men 136,172 vaten gewonnen.

der R. K. geestelykheid tot oprichting van ar-
menscholen in de buiten-districten.

Doordien de nieuwe culturen groote moeie-
lykheden opleverden en veel uitgaven vorder-
den, waartegen de baten mettertyd niet zouden
kunnen opwegen, liet men ze varen. De meeste
der nu onbruikbaar geworden huizen werden
herbouwd, op *Mundo-nobo* een quarantaine-hos-
pitaal opgericht en tevens het plan gemaakt voor
een militair hospitaal met wachthuis en woning
voor den hospitaalmeester. Daar er behoefte was
aan goede gevangenissen, aan een doelmatig
locaal voor de vergaderingen van den kolonialen
raad en van de rechtbank, werd onder zyn be-
stuur het plan voorbereid van het Stadhuis (*)
dat thans een der grootste en schoonste gebou-
wen van het eiland is. Het was den heer El-
sevier echter niet gegeven, het voltooid te zien,
daar een aanhoudende ongesteldheid zyner echt-
genoote en een ernstige ziekte zyner dochter
hem noodzaakten, den 1sten Mei 1854 met ver-
lof naar Nederland te vertrekken. Hem werden
by die gelegenheid door de ingezetenen ver-
schillende afscheids-adressen aangeboden om
hem een gelukkigen overtocht toe te wenschen.
Vreezende dat hy, eenmaal in Nederland zynde,
het voornemen mocht opvatten zyn ontslag te
nemen, richtten 138 voorname ingezetenen [†]

(*) Zie bladz. 8.

(†) Ambtenaren, officieren en kooplieden.

een adres tot den minister van koloniën, inhoudende het verzoek, pogingen in 't werk te stellen om hem daarvan te doen afzien.

Van den anderen kant vermeende een gedeelte der bevolking, nl. de R. Katholieken, zeer gegronde redenen van klagen tegen den heer Elsevier te hebben, o. a. dewyl onder zijn bestuur art. 51 van het toen vigeerend reglement op het beleid der regeering (*) volgens hen niet nageleefd werd. Ook zy dienden een verzoekschrift aan den Koning in, om Z. M. hierop opmerkzaam te maken, doch, zooals meer in den lateren tyd is gebeurd, werd er daarvan geen notitie genomen, noch onderzocht in hoeverre de opgegeven grief waar of onwaar was.

De heer Mr. Jacob Bennebroek Gravenhorst, president der rechtbank alhier, werd nu met het bestuur belast; doch slechts korten tyd bestuurdde hy de kolonie, daar tengevolge van het aan den heer Elsevier eervol verleend ontslag, nu in zyne plaats Reinier Frans van Lansberge, consul-generaal der Nederlanden by de republiek Columbia, als gouverneur van Curaçao en onderhoorigheden werd benoemd.

Deze aanvaardde het bestuur den 25 Feb. 1856. Onder zyne regeering viel er er niets merkwaardigs voor.

(*) Bij dit artikel was bepaald, dat de vrije ingezetenen, zonder onderscheid van kleur, ~~ver~~kiesbaar waren tot het bekleeden van openbare ambten en bedieningen.

In 1859 tot gouverneur van Suriname benoemd, werd hy opgevolgd door den heer Johannes Didericus Crol, gezaghebber van het eiland St. Martin (N. G.) Deze nam den 13en Juli van datzelfde jaar de betrekking van Gouverneur over.

Gedurende zyn bestuur hadden er twee voor deze kolonie hoogst gewichtige gebeurtenissen plaats, nl. de emancipatie der slaven en de invoering van het nieuwe thans nog vigeerend "beleid op de regeering". De eerste daarvan vond plaats op den 1sten Juli 1863, waarby aan 50.000 slaven de vryheid werd gegeven. Het moederland vlocht zich door het emancipeeren dier ongelukkigen, een onverwelkbaren krans van roem, te meer daar het de slavenhouders vergoedde. Bedoelde gewichtige gebeurtenis geschiedde zonder dat de slaven voorbereid werden om als vryne burgers op te treden; en toch hebben zy ook in den vervolge, door hun gedrag en ordelievendheid, het bewys geleverd, dat zy niet zonder reden voor veel beschaafder dan hunne broeders van Suriname werden gehouden.

De invoering van een nieuw regeerings-reglement was een dringende noodzakelykheid. Het gebrekkige van het bestaande was dikwyls gebleken, en gedurende vele jaren was men met den minister van koloniën in correspondentie om dat doel te bereiken, doch langen tyd bleven alle bemoeiingen dienaangaande zonder het gewenschte gevolg, zoodat het scheen of die

negen scheen aan de verzoeken te voldoen, gaf hy later aan die commissiën te kennen, dat de bewoordingen waarin de last hem opgelegd was, hem niet toelieten eenig langer uitstel te verleen, dan de belangen der uit te zetten personen tot regeling hunner zaken op Curaçao eischten. Op verzoek van een lid van den Kolonialen Raad werd door den gouverneur tegen den volgenden dag een vergadering belegd, waarin de leden met alle vrymoedigheid den staf braken over de door de Hooge regeering gegeven last tot uitzetting en besloten werd een adres tot den gouverneur te richten, tevens met verzoek tot opzending aan den Minister van Koloniën. Later werd nog een aan den Koning gericht adres, door 292 ingezetenen onderteekend, mede met verzoek tot opzending, aan den gouverneur ter hand gesteld, doch daarop kwam een van die onbescheiden antwoorden, gepaard met bedreigingen, gelyk de Curaçonaars gewoon zyn te ontvangen, wanneer zy zich met een nederig en bescheiden verzoek tot de Hooge regeering wenden.

Het gouvernement te Carácas scheen intuschen kennis gekregen te hebben van de bevolen uitzetting, want eenige dagen nadat zy aan de betrokken personen was medegedeeld, verschenen in de wateren van Curaçao drie Venezuelaansche oorlogsschoeners, die er dagen lang gekruisd hebben.

Daar de betrokken personen beducht waren,

dat zy, met eigen gelegenheid vertrekkende, door de schoeners zouden genomen worden, liet de gouverneur hun daarom vry voor eigen rekening een vaartuig te huren, waarmede hy hen onder verzekerd geleide naar de plaats hunner bestemming zoude laten vertrekken.

De drie oorlogsschoeners verlieten echter wederom de wateren van Curaçao, en nauwelyks waren zy weg, of men vernam dat twee der uit te zetten personen gebruik hadden gemaakt van de Fransche mailboot om naar Venezuela te gaan, waar zy aangehouden, doch na een kort arrest weder ontslagen werden. De beide Guzman's, vader en zoon, bleven nog op Curaçao; de vader legde een certificaat over van ziekte, die, volgens verklaring van den Ned. arts, hem belette weg te gaan; den zoon gelukte het zich, naar men beweerde, heimelyk in een der baaien in te schepen. Spoedig daarna hoorde men, dat hy een aanval beproefd en zich meester gemaakt had van La Vela de Coro. Overwinnend trok hy door tot Carácas, nam deze stad in, vestigde er den hoofdzetel zyner operatiën en proclameerde de inbezitneming der regeering.

Eenmaal aan het roer, was een zyner eerste regeeringsdaden te bewerken dat de zaakgelastigde Rolandus, die zyne uitzetting uitgelokt had, verwyderd werd, hetgeen hem ook gelukte.

De houding van den heer de Rouville in deze

zaak vond strenge afkeuring (*) by den toenmaligen Minister van Koloniën, zoodat hy korten tyd daarna (†) eervol uit zyne betrekking ontheven werd. Hierop werd een adres aan Z. M. den Koning gericht, waarin het leedwezen der Curaçaosche bevolking werd uitgedrukt over de behandeling den heer de Rouville wedervaren. Z. M. verleende een gunstig oor aan den daarin uitgedrukten wensch en ontsloeg den heer de Rouville eervol als gouverneur van Curaçao met toekenning van pensioen (‡). Hy vertrok den 17 April 1871 met zyne familie naar Nederland.

De ter vervanging van den heer de Rouville ad interim benoemde gouverneur, de heer H. F. G. Wagner, gezaghebber van het Ned. gedeelte van St. Martin, kwam den 17 Nov. 1870 aan boord van Zr. Ms. stationschip *Kykduin* aan. Den 24 dierzelfde maand aanvaardde hy het bestuur.

(*) De tijd heeft getoond hoe verkeerd het was aan den eisch tot uitzetting gehoor te geven; want aan het bewind gekomen begon Guzman op zijne beurt de uitzetting zijner tegenstanders te vragen, waaraan voldaan moest worden, wilde men consequent blijven. Doch zelfs deze eerlijke gedragslijn is niet in staat geweest zijn wrok wegens zijne uitzetting uit te dooven; hiervan getuigen de sluiting der havens van Maracaibo en La Vela de Coro, alsmede het invoeren van 30 ^o/₁₀ additioneele rechten op goederen uit de Antillen afkomstig.

(†) Bij kon. besluit van 17 Sept. 1870, No. 16.

(‡) De Rouville overleed te 's Gravenhage den 9u October 1881, in den ouderdom van ruim 69 jaren.

By Kon. besluit van 7 Maart 1871 werd hy definitief tot gouverneur van Curaçao benoemd.

Onder het bestuur van dezen landvoogd had op Curaçao een incident plaats, dat met bloedige letters in de geschiedenis dezer kolonie verdient opgeteekend te worden, doordien het bloed heeft doen vloeien en tusschen vreedzame burgers eener maatschappy, die slechts de hollandsche rustige rust kende, het zaad van haat en wraakzucht gestrooid heeft. Reeds zyn er elf jaren over dat incident heengegaan, doch wie zoude durven verzekeren, dat er in de harten van allen, die op de eene of andere wyze deel aan de gebeurtenissen van 1871 hebben gehad, tegeningenomenheid, wrok, ja haat, hebben plaats gemaakt voor de welwillendheid en toegenegenheid, welke de burgers, vooral eener kleine maatschappy, behooren te kenmerken?

Toen de heer Wagner als gouverneur a. i. het bestuur aanvaardde, was de heer Mr. W. K. C. Sassen Procureur-generaal in de kolonie Curaçao en als zoodanig onder- voorzitter van den Raad van bestuur en van den Kolonialen Raad.

De heer Sassen, die den ontslagen gouverneur de Rouville in Nederland schynt gekend te hebben en, by zyne aankomst alhier, by dezen logeerde, kon niet nalaten begaan te zyn met het zynen gastheer ten deel gevallen lot. In dezen gemoedstoestand verkeerde hy waarschynlyk, toen hy, by de aanvaarding van het interimair bestuur door den heer Wagner, tot deze

een toespraak hield, overvloeiende van uitbundigen lof aan den afgetreden gouverneur en van lessen aan den optredenden; niet onduidelijk gaf de heer Sassen daarin wyders te verstaan, dat de nieuwe landvoogd voor zyne taak niet berekend was en zyn voorganger niet waardiglyk vervangen kon.

Dit was ontegenzeggelyk een groote onvoorzichtigheid, welke allicht de vriendschap van den heer Sassen voor de Rouville vergoelykte, doch zeer zeker niet getuigde van veel levenswysheid. Immers, geroepen om ambtshalve den gouverneur met zyne rechtskennis by te staan en met hem mede te werken, was het onvoorzichtig van den heer S, een onaangename verhouding tusschen hem en den gouverneur in 't leven te roepen. Misschien zyn de betreurenswaardige gebeurtenissen, welke later zich ontwikkeld hebben, niets meer dan gevolgen van S.'s toespraak en de daaruit ontstane spanning.

Dadelyk na zyn in functiën treden deed de heer Sassen zich kennen als een man van vooruitgang en als een nauwgezet en rechtvaardig ambtenaar, terwyl zyne minzaamheid en dienstvaardigheid hem veler harten won. Hy trachtte de noodige verbeteringen in het politiewezen in te voeren en roeide eenige misbruiken uit, welke, door hun langdurig bestaan, als het ware wetten waren geworden. Van een opgeruimd en gezellig karakter, merkte hy al dadelyk, dat er in onze kleine maatschappy gebrek aan gezellig verkeer was.

Ten einde dit te bevorderen vormde hy het plan een sociëteit op te richten waartoe in het *Aspinwall Hotel* den 12n April '71 des avonds een vergadering werd gehouden. Na afloop hiervan, ging de heer Sassen, in gezelschap van eenige andere hooggeplaatste personen, naar het *American Hotel*, ten einde dit logement, hetwelk door den houder ervan, als sociëteits-locaal in huur was aangeboden, in oogenschouw te nemen. (*) Daar werden eenige partyen biljart gespeeld en ververschingen enz. gebruikt. Den volgenden dag vervoegde zich de logementhouder S. D. Henriquez by den heer S. en vroeg hem betaling van de door hem en zyn gezelschap gemaakte verteringingen, alsmede voor het laken van een der biljarttafels, hetwelk gescheurd is geworden. Alhoewel de vordering allen schyn had van te hoog en niet gegrond te zyn, betaalde de heer S. toch, nadat hy met de andere heeren van zyn gezelschap gesproken en men daartoe besloten had. De zaak scheen daarmede uit de wereld te moeten zyn; doch wat gebeurde er? Twee dagen later verscheen er in het weekblad *De Onpartydige* een artikel, geteekend *Kakelak*, waarin zoowel het gebeurde in de vergadering als het bezoek in het logement op dus-

(*) Er zijn er, die beweren dat het logement, als gewoonlijk na bezetten tijd, gesloten was en men, om zich toegang te verschaffen, een der deuren moest openbreken. In het proces-verbaal door den heer Koentze opgemaakt, moet echter hiervan geen melding zijn gemaakt.

danige wyze werd voorgesteld, dat, naar men beweert, de gouverneur zich gedrongen gevoelde een onderzoek daarnaar te laten instellen. Hiermede belastte hy den Advokaat-generaal Koentze, die den logementhouder Henriquez by zich liet komen en van het gebeurde in diens hotel een proces-verbaal (*) opmaakte, waarvan hy den gouverneur een afschrift zond. De heer Wagner zond dit op zyne beurt aan den minister op. (†) Ongeveer twee maanden later ontving de heer S. van den gouverneur Wagner een brief waarin hem werd medegedeeld, dat hy, ten gevolge van het gebeurde in het *American Hotel*, waarby hy "de achtbaarheid van de rechterlyke macht en het hooge standpunt, dat door hem als Procureur-generaal in de kolonie wordt ingenomen" uit het oog verloren had, uiterlyk tot en met den 6en Juli (1871) zyn ontslag, desverkiezende, eervol, moest aanvragen. [†] Vóórdat de gestelde termyn verstreken was, deed de heer S. den gouverneur schriftelyk

(*) Een proces-verbaal kwam, naar beweerd werd, niet te pas, vooral niet een door een mindere tegen zyn meerdere in het geniep opgemaakt. De logementhouder Henriquez heeft later een schriftelyke verklaring afgegeven, dat hij niet had willen klagen.

Het proces-verbaal, den 14 April opgemaakt, was gedagteekend den 13den dier maand.

[†] Dit afschrift was hoogstwaarschijnlijk begeleid met toelichtingen.

(†) De heer W. handelde aldus naar aanleiding van 's Ministers opdracht.

antwoord bezorgen, hetwelk hoofdzakelyk bevatte, dat hy, zich van geen schuld bewust, niet verlangde ontslagen te worden, maar integendeel in zyne betrekking wenschte gehandhaafd te blyven.

Eenige dagen later, interpelleerde de heer S. den heer Wagner, voorzitter van den kolonialen raad, in een openbare zitting (*) van dien raad, omdat de heer W. geweigerd had hem de *Villa Belvédère* te verhuren, en ze kosteloos ter bewoning had afgestaan aan den heer Rolandus. Deze interpellatie, waarvan de heer W. den griffier verzocht akte te nemen, droeg natuurlyk niet by om de spanning tusschen de twee hoogste autoriteiten in de kolonie te verminderen.

Korten tyd daarna werd de heer S. by koninklyk besluit van 8 Aug. 1871, met ingang van 1° Oct., eervol uit 's lands dienst ontslagen, terwyl de waarneming van het ambt van Procureur-generaal, by gouvts. besluit dd. 5 Sept., met den dag der aftreding van den titularis, opgedragen werd aan den heer J. W. Koentze, Advocaat-generaal.

Aanvankelyk schikte zich de heer S. met kalmte in zyn lot; doch hoe langer hoe feller gevoelde hy den hem toegebrachten slag, die hem en de zyuen broodeloos liet. Den 18 Sept. des avonds, terwyl hy zich op straat bevond, hoorde hy van alle kanten, hoe men hem be-

(*) Van 29 Juni 1871.

klaagde en de handelingen zyner vyanden afkeurde. Dit scheen hem in een opgewonden stemming gebracht te hebben, zoodat hy, vóór de woning van den heer Koentze gekomen, tot de hem vergezellenden met luider stem zeide, dat hy aan genoemden Advocaat-generaal zyn ongeluk te danken had. In de galery van de Sociëteit *De Gezelligheid* sprak hy, naar aanleiding van hetgeen hy gehoord had, eenige harde woorden ten aanzien van hen, die hy als de bewerkers van zyn ontslag beschouwde. Onder de menigte, die vóór het lokaal dier Sociëteit was, bevond zich ook de heer H. A. S. Muller, districts-commissaris, die den volgenden dag procesverbaal van het den vorigen avond gebeurde opmaakte. De heer Wagner stelde dit stuk by missive van 22 dierzelfde maand in handen der justitie.

Naar aanleiding van die handelingen van den heer S. vond de heer W. goed, hem by gouvts-besluit dd. 19 Sept. 1871 van de verdere waarneming der functiën van Procureur-generaal te verschoonen.

Tegen deze verschooning kwam de heer S. in een der hier verschynende bladen op, verklaarende het verschooningsbesluit onwettig, daar alleen de Koning de bevoegdheid heeft om een Procureur-generaal in zyne functiën te schorsen; wyders deelde hy mede, den heer W. wegens dat besluit te hebben aangeklaagd, waar zulks behoort.

Den 2en Oct. schreef de heer Sassen zich als praktizyn by het Hof van Justitie dezer kolonie in, en denzelfden dag stelde hy by dat Hof een rechtsvordering in tegen de heeren Koentze en Wagner wegens door hen aan hem berokkend nadeel. Den 13n dier maand diende deze zaak; als praktizyn voor de gedaagden trad de heer J. C. Statius Muller op. Na afloop der zitting werd de heer S. door een ontelbare menigte toegejuicht en met bloemen bestrooid. Ten einde deze ovatie, hoe vreedzaam ook, te ontwyken, vertoefde hy meer dan 3 uren in een huis in de Willemstad. Toen het volk uiteengegaan was, keerde hy naar de Overzyde terug, alwaar hy woonde, en met geestdrift ontvangen en huiswaarts vergezeld werd. Aan de wachten der Politie verzocht hy getuigenis te willen geven, dat hy de manifestatiën niet zocht, maar men er van zelf toe overging. Des avonds werd hem een serenade gebracht, by welke gelegenheid hy het volk aanmaande zich orderlyk te gedragen.

By vonnis van 17 Oct. werd de heer S. door het Hof voor zes maanden in de uitoefening van zyn praktyk geschorst, o. a. omdat hy zich, ter terechtzitting van den 13n te voren niet behoorlyk had gedragen. Tegen dit vonnis kwam de heer S. wederom in de bladen op.

Den 10 Nov. had de voortzetting plaats van de rechtsvordering tot schadevergoeding. Na afloop der terechtzitting is den heer S. wederom een ovatie ten deel gevallen; des avonds werd

vóór zyn woning muziek gemaakt en vuurwerk afgestoken. Ook by deze gelegenheid werd de behoorlyke orde niet uit het oog verloren.

In de zitting van het Hof van 16 Nov. werd een belangryk punt in zake de door den heer S. ingestelde actie behandeld. De eischer had nl. verzocht dat het Hof zou bevelen, dat de gedaagden op feiten en vraagpunten zouden worden gehoord. De gedaagden hadden by monde van hun praktizyn tot afwyzing van het verzoek geconcludeerd, ten gevolge waarvan op verzoek van den eischer, die dag voor pleidooi over dit incident bepaald werd. De eischer zelf nam het woord en toonde op de hem eigene welsprekende wyze aan, dat er geen redenen bestaan om het gedaan verzoek van de hand te wyzen. De praktizyn der gedaagden lichtte daarna zyn tegenspraak toe. De eischer bestreed het door den praktizyn der gedaagden aangevoerde, tot toewyzing van het verzoek concludeerende. De uitspraak werd op Vrydag, 24 Nov., bepaald. Na afloop der zitting werd de heer S. door een talryke menigte, die, voor zoover de ruimte van het lokaal het toeliet, de terechtzitting had bygewoond, huiswaarts begeleid en op den weg daarheen met bloemen bestrooid en met "biba's" begroet.

Den 23sten Nov. werd er van wege den waarn. Procureur-generaal Koentze, door aanplakking van een zeer onduidelijk geschreven waarschuwing op een plaats, waar men niet ge-

woon is officieele kennisgevingen te doen, en tevens in het weekblad "De Onpartydige," dat om die advertentie dien dag zeer laat uitkwam, herinnerd aan de publicatie van 17 Januari 1833, waarby het schreeuwen of eenig ander rumoer alsmede verzamelingen op straat en op openbare plaatsen met straf wordt bedreigd, alsmede aan de publicatie dd. 19/20 Dec. 1809, houdende verbod opzigtelyk het afsteken van vuurwerken op de publieke wegen en straten op dit eiland, gerevoerd by de publ. van 4 Feb. 1819 P. B. No. 24.

Reeds in de vroegte van den 24 Nov. kon men vreemde bewegingen en een ongewone bedrijvigheid in de fortten bespeuren. Er werden scherpe patronen aan het garnizoen uitgereikt en kanonnen verplaatst; de wachten werden verdubbeld; een detachement stond marschvaardig vóór de hoofdwacht; later zag men ook de maréchaussées met pistolen gewapend.

De opkomst van het publiek ter terechtzitting van het Hof was dien dag niet zoo groot als de vorige week. Het Hof deed uitspraak en het incident werd door den heer S. gewonnen: de gedaagden werden veroordeeld om te antwoorden op de gestelde vraagpunten, die door het Hof ter zake dienende en op niets anders betrekking hebbende werden beschouwd, terwyl tevens werd uitgemaakt, dat de qualiteit van gouverneur van een der gedaagden geen reden is om zyne verschyning niet te bevelen.

Na afloop der zitting werd een jongeling (*), die den heer S. een ruiker aanbod, door de toesnelde politie gearresteerd. Er hadden meer inhechtenisnemingen voor dergelyke handelingen plaats.

Het bestuur scheen besloten te zyn om met kracht tegen de luidruchtige byvalsbetuigingen op te komen en de kreten van "Leve Willem III, leve Willem Sassen !" met geweld te willen onderdrukken, want, nadat die luidruchtigheden geruimen tyd werden toegelaten, ontwikkelde het op eens een energie, die in den beginne beter op hare plaats zoude zyn geweest.

De menigte, die den heer Sassen volgde, werd zoowel in de Willemstad als aan de Overzyde met de blanke sabel uiteengedreven, en verwyderde zich zonder den minsten wederstand te bieden.

Des avonds zoude men den heer Sassen een serenade brengen, doch de houding der politie scheen hen, die daartoe het voornemen hadden, afgeschrikt te hebben, want ofschoon reeds in den vroegen avond eenige menschen vóór het huis van den heer Sassen daarop stonden te wachten, bleef het hierbinnen doodstil, ja, S. zelf wilde zich, naar alle waarschyndykheid, aan elke luidruchtige uiting van sympathie onttrekken, want hy had de deuren van het hek vóór zyn huis met touwen laten sluiten, teneinde op

(*) Leopold Ibarria genaamd.

die wijze te doen begrypen dat hy geen bezoeken wenschte te ontvangen. Inmiddels bevonden zich ten zynent twee zyner vrienden, die doodbedaard thee met hem zaten te drinken.

In de Breede Straat hieven tegen 7 uren eenige straatjongens de kreet van "biba mené Sassen" (*) aan; de politie-agenten trachtten hen te doen zwijgen en uiteen te jagen, doch werden met steenen geworpen. Hierop maakten de agenten gebruik van hunne vuurwapenen en verwondden enkele lieden uit het volk, dat nu party trok voor de straatjongens en ook met steenen begon te werpen. De District-commissaris Muller werd toen door een steen getroffen en verbysterd in een naburige woning gebracht. Hierop werd door den Waarnemenden Procureur-generaal Koentze de hulp der militaire macht ingeroepen, die sedert den vroegen morgen gereed stond om de Politie te hulp te snellen. Een der hiertoe overgekomen detachementen rukte met versnelden pas door de Breede Straat naar den Rooden weg, onderweg van tyd tot tyd eenige schoten doende. (†) Vóór het huis van den heer S. maakte het halt en opende een geregeld pelotons- en later rottenvuur erop, daar volgens den kommandeerenden officier, daaruit een schot op het detachement werd gelost. (‡) De heer S. en zyne twee

(*) Leve mijnheer Sassen !

(†) Naar beweerd wordt, op denkbeeldige vijanden.

(‡) Hetgeen door vele der militairen en politie-agenten ten stelligste ontkend moet zijn geworden.

vrienden moesten naar een achterkamer vluchten ten einde niet getroffen te worden door de kogels, die in alle richtingen in de zaal vlogen.

De heer Koentze liet de deuren met geweld openbreken en trad met de politie-agenten het huis van Sassen binnen. Deze protesteerde tegen deze daad van geweld, doch werd als een misdadiger, tusschen de politie-agenten, naar de gevangenis gevoerd.

Opmerkenswaardig is het zeker, dat de militaire macht, alvorens tot schieten over te gaan, het huis niet had omsingeld ten einde te verhinderen, dat zy, die zich daarin mochten bevinden, ontsnaptten, en dat men tevens geen onderzoek had ingesteld, of er ook wapenen in het huis voorhanden waren, waartoe de heer S. den waarn. Proc-gen. zelfs moet uitgenoodigd hebben.

By een weduwe werden almede de deuren opengebroken, terwyl in haar huis en in andere bovenverdiepingen geschoten werd, omdat daaruit steenen zouden zyn geworpen. Den volgende dag konden velen dan ook kogels toonen, die in hun huis gevallen waren, en als door een wonder henzelfen of hun huisgenooten niet getroffen hadden. Een doode [*] en negentien verwonden, waaronder eenigen zeer gevaarlijk, alsmede twee door den schrik krankzinnig geworden vrouwen, waarvan een later overleed, waren

[*] Een om zijne braafheid en eerlijkheid bekende sjonwerman, met name SANTIAGO.

de slachtoffers van het betreurenswaardig voorval, dat wy verhalen.

Den volgenden dag was de grootste verontwaardiging op ieders gelaat te lezen. Men was als verbluft over het voorgevallene, waarby maatregelen werden uitgevoerd, waarvan de noodzakelykheid minstens betwistbaar waren. Er was bloed gevloeid..... maar werd zulks wel door den nood gedrongen? Tegen 10 ure des morgens werd het lyk van den doodgeschotene door een groote menigte zwygend grafwaarts gebracht. Te 2 uren des namiddags verscheen er vanwege den Gouverneur een proclamatie, waarin hy o. a. verklaarde, dat de genomen maatregelen geboden werden door de "vele ongeregeldheden, welke in den laatsten tyd in de openbare straten plaats hebben gehad, door samschelingen en het werpen met steenen als anderszins" enz.

Den 27sten, des morgens, begaf zich de heer E. Ecker, op verzoek van eenige ingezetenen, by den gouverneur, ten einde ZHEdg. de onmogelykheid te doen inzien om den Waarn. Procgeneraal Koentze in diens betrekking te handhaven. Op uitnoodiging van den gouverneur had de heer Ecker een onderhoud met den heer Koentze, ten gevolge waarvan deze zyn ontslag uit 's Lands dienst wilde nemen, (*) doch op aan-

(*) Hadde de heer Ecker hem laten begaan, dan zoude hij, door het vragen van zyn ontslag, het bewijs hebben geleverd van zich schuldig te gevoelen.

raden van den heer Ecker slechts binnenlandsch verlof vroeg en by gouvts. besluit dd. 27 Nov. eervol ontheven werd van de verdere waarneming van het ambt van Procureur-generaal. Die waarneming werd opgedragen aan den heer Mr. J. P. Smeele, lid van het Hof van Justitie in de kolonie. De heer Smeele aanvaardde denzelfden dag zyn nieuwe betrekking en haastte zich den heer Sassen diens voorloopige gevangenneming minder zwaar te maken. Des avonds te 11 uren van dien dag werd de heer Sassen, op grond eener beslissing van het Hof, in vryheid gesteld, en nam hy zyn intrek by den heer C. E. Monsanto Je., toenmaals Consul van Haïti alhier, die op verzoek van eenige ingezetenen zijne woning daartoe beschikbaar stelde en alzoo wellicht bygedragen heeft om veel onheil te vermyden, dat anders plaats kon gehad hebben. (*)

De militaire wachten, welke tot den 27sten in de stad en aan de Overzyde geplaatst waren, werden op dien dag, des avonds, vervangen door

(*) Later betrok de heer S. een andere woning, ook op Pietermaai, alwaar hij tot aan zijn vertrek bleef wonen.

Het heeft bevreemding gewekt, dat het "Surinaamsche gouvernements-advertentieblad" van den 14 Dec. 1871 zoo haarfijn kon berlechten alles wat op den avond van 24 Nov. zoude plaats hebben. Prophetische geest van den Curaçaoschen correspondent of.....?

wachten van de schuttery, die daartoe hare diensten had aangeboden. [*]

Vreezende dat de luidruchtigheden, waarmede de kersfeestdagen en de nieuwjaarsdag sinds onheuglyken tyd op het eiland plegen gevierd te worden, tot verkeerde interpretatiën aanleiding zouden geven, boden veertig ingezetenen by adres hunne diensten om de orde te helpen handhaven den waarn. Proc-generaal Smeele aan, die het aanbod met genoegten aannam. (*)

In plaats nu van den raad van velen, die het met hem wel meenden op te volgen en zich naar Nederland te begeven om er, voorzien van bewysstukken enz. van Curaçaosche ingezetenen, zyne zaak te bepleiten, begon de heer S. zulks in de weekbladen van het eiland te doen. Er ontstond hieruit een pennestryd, waarin er aan hateligheden en personaliteiten geen gebrek was. Zulks droeg grootelyks by om velen van hem te vervreemden, die de handelingen van 24 November afkeurden.

Tegelykertyd met dit geschryf begon men adressen en verzoekschriften by de vleet tot den Koning en de Tweede Kamer te richten, waarin aan Z. M. en de Kamer een onderzoek in zake de voorvallen van 24 Nov. en bestraffing van

(*) Dit aanbod was bepaald een flater, daar het als een bekentenis van de zijde der ingezetenen beschouwd moest worden (zooals dan ook het geval is geweest) dat er wanordelikheden op til waren en men invloed had op hen, die ze zonden plegen.

deschuldigen gevraagd werd. By den kolonialen raad werd door den heer S. en anderen adressen ingediend, waarin zy zich wegens het gebeurde beklagden en vergoeding vroegen voor geleden schade of bekomene wonden. (*)

Intusschen kwam den 20sten Dec. de nieuwbenoemde Proc.-generaal Ramaer alhier aan en werd hy den 12 Jan. 1872 als zoodanig geïnstalleerd. Ook verscheen de heer Koentze wederom op het tooneel en begon opnieuw dienst te doen, hetgeen veel verontwaardiging teweegbracht.

Kort na het optreden van den heer Ramaer stelde hy een rechtsvervolging tegen den heer S. in wegens het gebeurde op "De Gezelligheid". [*] De behandeling dezer zaak nam den 30sten Januari 1872 een aanvang. De toeloop van belangstellenden was wederom verbazend, en wellicht om eerbied in te boezemen werden militaire maatregelen genomen.

(*) Naar het schijnt, is door den Kolonialen Raad geen notitie van die adressen genomen.

(*) De heer S. was beschuldigd van:

1o. Aanranding, boosaardiglijk en openbaar, van de waardigheid van 's Konings Vertegenwoordiger in de Kolonie en beleediging van dien Ambtenaar.

2o. Beleediging van een magistraatspersoon der Administratieve macht (den voormaligen Districts-Commissaris *Muller*) in de waarneming zijner bediening, door woorden strekkende om zijne eer en kieschaeld aan te randen.—

3o. Opruiing der menigte door aanspraken in het openbaar gehouden, om misdrijf (doodslag) te begaan, welke opruiing zonder gevolg is gebleven.

Beducht dat de vervolging van den heer S., die vooral na de gebeurtenissen van 24 Nov. groote sympathie genoot, werkelyk tot buitensporigheden aanleiding zoude geven, diende een zestig-tal ingezetenen een verzoekschrift by den gouverneur in, hetwelk door een Commissie, bestaande uit de hh. P. F. G. Curiel, D. Corsen en J. G. Palm, hem overhandigd werd, en waarin het verzoek voorkwam, de door hem tegen den heer S. ingediende klachte in te trekken, althans de rechters, door dezen gewraakt, uit te noodigen zich van de kennisneming der zaak te onthouden. De gouverneur antwoordde schriftelyk, dat door hem geen klachte was gedaan en het Openbaar Ministerie ambtshalve, ingevolge de wet, het initiatief tot de vervolging had genomen, en dat een uitnoodiging aan rechters om zich te verschoonen, schending zou zyn van art. 160, alinea 2 van het Regl. op het Beleid der Regeering van de kolonie Curaçao.

De heer S. werd tot eene boete van f 125.— veroordeeld ter zake van het 2e en 3e punt van beschuldiging en vrygesproken van het hem in het 1ste punt ten laste gelegde. Tegen dit vonnis werd door de ondertekenaars der adressen aan den Koning en den Gouverneur geprotesteerd. De boete werd door de vrienden van den veroordeelde buiten zyn weten betaald, terwyl het vonnis by arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden dd. 10. October 1872 in het belang der wet vernietigd werd.

Den 11n. Sept. 1872 verscheen het eerste nr. van *De Onafhankelyke*, "weekblad aan de behandeling van de ware belangen van Curaçao gewyd", doch, zooals men al dadelyk vermoedde, bestemd om de zaak van den heer S. te verdedigen. Hoe fel de stryd was, die toen gevoerd werd, kan men licht beoordeelen uit hetgeen in dat blad voorkomt. Geen wonder dan ook, dat de uitgever daarvan, de heer Hendrik Conquet den 10en Dec. voor het Hof moest verschynen en later veroordeeld werd; wel noemde hy den schryver, doch de rechter moet de overtuiging hebben gehad, dat de genoemde de ware schryver niet was. De heer Conquet verliet het eiland den 15n Feb. 1873 en begaf zich naar St. Domingo. (*) De heer J. C. Prince, die zyne plaats als Uitgever innam, werd ook veroordeeld en vertrok denzelfden dag als de heer Conquet, doch naar Pto. Cabello [*] Een broeder van den heer Prince, die later als Uitgever van het blad optrad, werd ook tot een boete veroordeeld. Het laatste nr. van *De Onafhankelyke* verscheen den 19 Maart 1873.

De heer Sassen vertrok 7 Mei 1873 naar Ne-

(*) Ondanks zijne menigvuldige verzoekschriften om gratie, erlangde hij deze eerst onder het bestuur van den heer van Heerdt, nl. in 1882, dus eenige maanden slechts voor de verjaring zijner straf. De heer Conquet is alhier teruggekeerd.

[*] Den heer Prince mocht het niet gelukken gratie te verkrijgen.

derland. Hy is den 29 Dec. 1877 te Brussel overleden.

Het Opperbestuur in Nederland, en later ook de Koning, keurde de handelingen van den heer Wagner in zake het incident-Sassen goed, terwijl de adressen van deze en de ingezetenen van de hand gewezen of ter griffie gedeponeerd werden, zoo er geen dreigend antwoord op werd ontvangen.

Zoo eindigde dan een incident, dat betreurenswaardige gevolgen voor deze kolonie gehad en haat en tweedracht onder de ingezetenen gezaaid heeft. Hopen wy dat de tyd, die reeds veel van den wrok heeft uitgewischt, welke in het hart van eenigen naar aanleiding van dat incident zich genesteld had, eindigen zal met oprechte, broederlyke eensgezindheid onder hen te herstellen!

Onder het Bestuur van den heer Wagner is aan den heer J. Godden concessie verleend voor den tyd van 10 jaren tot het graven en wegvoeren van guano op het eiland Klein-Curaçao. De koloniale kas werd daardoor natuurlyk zeer gebaat.

De heer Wagner vermeerderde het aantal landsscholen met één, en liet twee schoolgebouwen daarstellen. De kosten hiervan werden, naar men verzekert, bestreden uit de overwinsten der gouvernements-bank.

Den 24sten Mei 1874 vierde Curaçao met geestdrift het 25jarige Kroningsfeest van .Z. M. den koning der Nederlanden.

Hetzelfde jaar brak in den staat Falcon een revolutie tegen het bestuur van President Guzman Blanco uit. In korten tyd werd zy onderdrukt, waarna deze President goedgevond een buitengewoon gezant (*) naar Nederland te zenden om schadevergoeding te vorderen wegens beweerde deelneming van Curaçaosche ingezetenen in die revolutie. De Ned. regeering weigerde kennis te nemen van die vorderingen, vóór en al eer die van Venezuela het decreet introk, waarby de haven van La Vela de Coro en Maracaibo gesloten werden, om, volgens President Guzman's verklaring in zyne Boodschap, Curaçao te straffen.

Nu brak Guzman Blanco de diplomatische betrekkingen met Nederland af (Dec. 1875); de heer Rójas bood in den Haag zyne afscheidsbrieven aan, terwijl van zyne zyde onze zaakgelastigde, de heer Brakel, Carácas verliet.

Daar men in Venezuela begon de forten met zwaar geschut te bewapenen, liep hier spoedig het gerucht dat die republiek een *coup de main* tegen Curaçao zoude ondernemen. Met het oog hierop werd in Oct. 1875 een corps volontairs opgericht. Tot kommandant hiervan werd benoemd de heer M. B. Gorsira, die, in vereeniging met de hh. gebroeders Maal een groote hoeveelheid oorlogsbehoeften, welke in 's lands magazyn alhier opgeslagen en hun eigendom zyn,

(*) De heer José María Rójas, die den 14 Juni 1875 door den Koning ontvangen werd.

ter beschikking van het gouvernement stelden.

De schuttery werd alstoen byeengeroepen, en het gouvernement gelastte den schutters hunne geweren in te leveren. [Nov. 1875.]

Wellicht om niet af te wyken van den ingeslagen weg zette ons koloniaal bestuur op verzoek van de regeering van Venezuela, den generaal Colina uit. (Juli 1875). Venezuela had bewyzen geproduceerd, dat deze generaal tegen de aldaar bestaande orde van zaken samenspande.

In hetzelfde jaar 1875 had de ontdekking van phosphorzure kalk door den heer C. S. Gorsira Mz. op de plantage St. Bárbara plaats, die door de hh. gebroeders Gorsira en Maal voor hunne rekening en die van den heer J. Godden van den eigenaar, den heer J. J. Naar, gekocht werd. Deze behield zich een recht voor van *f*3. per ton op phosphorzure kalk of andere delfstoffen, die ontdekt mochten worden, doch ook dit recht werd hem voor *f*27.000 afgekocht. De heer Godden sloot kort daarop met de medeëigenaars der plantage een contract tot ontginning der stof, waarby hy zich verbond hun 1 pd. st. 20 sh. per ton te betalen. De eerste lading phosphorzure kalk uit St. Bárbara werd den 4n Dec. naar Liverpool verscheept met de Engelsche brik "Queen of Devon." [*]

(*) Er zijn reeds van deze meststof $\pm$ 65.000 register-ton uitgevoerd. De ontginner betaalt *f*2.80 per elke ton aan het gouvernement.

Den 25 Sept. 1876 werd de kolonie door een ry zwaren storm bezocht. De regeering van Venezuela zond by die gelegenheid generaal barra herwaarts met giften, bestaande uit groot zee, ryst, koffie enz., ten behoeve der noodlylenden.

Korten tyd vóór het aftreden van gouverneur Wagner, (1877) reorganiseerde hy de Schuttery, lie een nieuw reglement kreeg en waarvoor de ontbrekende officieren gekozen werden. In April van dat jaar nam de instructie der manschappen een aanvang. Ook werd tegelykertyd een schutter-muziekkorps, onder directie van den heer J. G. Palm (*), gevormd.

De heer Wagner werd by kon. besl. van 8 Feb. 1877 op zyn verzoek "op de meest eervolle wyze, onder dankbetuiging" (†) van zyne betrekking ontheven en in zyne plaats benoemd de heer H. B. Kip, kapt. ter zee. Deze kwam den 29 April op Curaçao aan en aanvaardde het bestuur den 1sten Mei.

Onder het bestuur van dezen landvoogd werd de kolonie door een hevigen orkaan geteisterd (23 Sept. 77). Vooral Pietermaai heeft er zwaar

(*) Later heeft de heer Palm zijn ontslag genomen en is de heer C. Ulder in zijne plaats getreden.

(†) De heer Wagner werd later eervol ontslagen. Eenigen tijd vóór zijn vertrek naar Nederland, hetwelk den 9n Mei 1877 plaats had, werd hij door Z. M. benoemd tot Ridder van den Ned. Leeuw. Toen hij de kolonie verliet, kreeg hij van eenige ambtenaren, officieren en ingezetenen een cadeau!

door geleden: een groot gedeelte der huizen, aan het strand gelegen, werd door de golven weggespoeld, terwijl vele andere, zoowel daar als in de Stad en aan de Overzyde, schade bekwamen. Op de plantages werden vele vrucht- en andere boomen omgewaaid, en kwam veel vee om. Twee schoeners van den heer A. J. Jesurun dreven de haven uit en vergingen vermoedelyk, daar men er nooit meer iets van gehoord heeft. In de haven zelve zonk een brik, eigendom van denzelfden heer. In de wateren der kolonie vergingen vele hier thuisbehorende vaartuigen. Men begroot de schade, door dezen orkaan in de kolonie teweeggebracht, op ongeveer 5 millioen gulden. Daarby gingen $\pm$ 200 menschenlevens verloren. (*)

Terwyl op dien onvergetelyken dag de zee met donderend geraas over de daken der huizen ging en dezen deed instorten; terwijl de ontketende winden alles omwaaide, wat tegenstand bood, werden schoone daden van zelfopoffering en doodsverachting verricht, welke luide spreken van de menschlievendheid en edele gevoelens van den Curaçaonaar. Ook de HEG. heer Kip was dien dag op vele plaatsen waar er hulp te verleenen was.

Kort na de ramp van 23 Sept. begon, zoowel hier als in den vreemde, de menschlievendheid zich te uiten. De maçonnieke loges van

(*) De meesten hunner aan boord van hier thuis behorende schepen.

aan
weg-
r als
wa-
- en
vee
urun
lyk,
c. In
den-
gin-
Men
de
oen
ens

het eiland waren de eersten, die optraden ter leniging van den nood der hulpbehoevenden. Zy deelden aan dezen voedsel, kleederen en geld uit. Er werden commissiën samengesteld om giften in te zamelen voor de ongelukkigen, die van have en goed ontbloot bleven. Nederland droeg met een belangryke som by om de gevolgen van de ramp te verzachten. Doch vooral uit den vreemde stroomden giften naar de kolonie; overal waar een Curaçaosch hart klopte zamelde men die ten behoeve der noodlydenden in: men moest offerv aardig jegens de Curaçaosche bevolking zyn, op wier menschlievendheid nooit te vergeefs een beroep werd gedaan.

De naburige republiek Venezuela zond den minister J. R. Pachano naar dit eiland met een aanzienlyk bedrag in klinkende munt als gift voor de noodlydenden.

Ten einde diefstallen te voorkomen [*] boden de korpsen Schuttery en Volontairshet gouvernement hunne diensten aan, van welk aanbod met genoeg gebruik werd gemaakt. Dag en nacht werden gedurende eenige dagen de puinhoopen op Pietermaai door wachten van die korpsen bewaakt.

De ingezetenen waren bedremmeld door de ramp, die hen getroffen had; het bestuur overwoog wát te doen om de puinhoopen, waaronder zich lyken van menschen en dieren bevonden, op te ruimen. Reeds telde men twee dagen na de

(*) In de meeste ingestorte of beschadigde huizen waren nog goederen enz. aanwezig.

ramp, en er was nog niets besloten. Daar daagt eindelyk hulp op: eenige ingezetenen boden den Gouverneur hunne diensten aan om belangloos de ruïnen op te ruimen. In weinige dagen bewerkstelligden zy zulks met luttele kosten [*] voor het gouvernement, zoodat voor een groot gedeelte de sporen van den orkaan voor het oog verdwenen. Toen hun taak volbracht was, kregen zy een dankbriefje van het Bestuur: Men verwachtte algemeen dat dezen mannen, die hun kostbaren tyd, ja, hunne gezondheid voor het algemeen welzyn opofferden, een onderscheiding zoude ten deel vallen, die als bewys mocht gelden, dat hunne handelingen gewaardeerd werden.

Inmiddels was in Venezuela tót President gekozen generaal Francisco L. Alcántara, die den 27 Feb. 1878 het Bestuur aanvaardde. Kortentyd na zyn optreden stelde hy de havens van La Vela de Coro en Maracaibo voor den buitenlandschen handel wederom open.

De gouverneur Kip deed byna niets voor de kolonie. Alleen liet hy op Klein-Curaçao een nieuwen vuurtoren bouwen. Voorts wyzigde hy de seintabel voor aankomende vaartuigen. Onder zyn bestuur werden, op verzoek van Venezuela, wederom uitgeweken Venezuelanen uitgezet.

De heer Kip werd by kon. besl. dd. 31 Mei

[*] Ongeveer f1660. Iedereen was er verbaasd over, dat er met zoo weinig kosten zooveel arbeid verkregen kon worden.

1880 eervol ontslagen (*) en de heer J. H. A. W. baron van Heerdt tot Eversberg, gep. W. I. hoofdambtenaar, belast met de waarneming der betrekking van Referendaris, Chef van het Bureau W. I. Zaken en Dep. van Koloniën, in zyne plaats als gouverneur van Curaçao benoemd. De nieuwe landvoogd kwam den 16 Sept. alhier aan en nam het Bestuur 10. Oct. d. a. v. van zyn voorganger over.

Het bestuur van dezen gouverneur heeft voor Curaçao bepaald goede vruchten afgeworpen. Wel zijn onder hem eenige belastingen [†] verhoogd en bezuinigingen ingevoerd, doch men vergete niet dat die verhooging (†) en die bezuinigingen op last van de Hooge Regeering geschiedden. Daarentegen heeft men het aan zyn doortasten te danken, dat de mond der haven uitgediept wordt. [*] Door zyn energie wist hy van de regeering in het Moederland te verkrygen,

(*) De heer Kip, wier echtgenoot hem eenigen tijd na zijne aankomst op Curaçao ontviel, vertrok den 15 Oct. naar Nederland. Ook hij kreeg een cadeau van de ambtenaren, officieren en ingezetenen.

[†] O. a. het patentrecht (invoerrecht) dat van 1 % gebracht werd op 1½ %.

(‡) 't Was onder het bestuur van den heer Kip dat bij gouvts. besl. dd. 19 Dec. 1879, een Commissie werd benoemd, belast met de herziening der belasting-verordeningen.

[*] Een ingesteld onderzoek heeft er de noodzakelijkheid van doen inzien.

dat er een baggermachine en een sleepboot (*) in Engeland besteld en eenigen tyd na zyn optreden naar dit eiland gezonden werden. De werkzaamheden van het uitbaggeren worden met kracht voortgezet. (†)

Den 25 Sept. 1881 werd het gebeente van den dapperen Curaçaonaar Louis Brion, die zoo veel heeft bygedragen om Colombia onafhankelijk te maken, met groote plechtigheid en in tegenwoordigheid van een onafzienbare menigte ingescheept om, overeenkomstig een besluit van den President Guzman Blanco, naar Venezuela overgebracht en in het *Panteon Nacional* te Carácas bygezet te worden. [*]

Een achttal uitgeweken Venezuelanen, die hier verbleven, rustten zich uit en begaven zich, aan boord van een barkje, naar de kust van Venezuela, waar zy te Choroní landden. Doch het gouvernement dier republiek was van den aanslag verwittigd en namen hen spoedig gevangen. Op verzoek van dat gouvernement werd

(*) Bestemd om de baggermachine en de twee klep-
ponten, waarin het uitgebaggerde geworpen wordt, te
boegseeren.

(†) Zij namen den 28 April 1882 voor goed een
aanvang.

De baggermachine heeft o. a. een steen, wegende
975 Kg, van den bodem der zee opgebracht.

[*] De handelsagent van Venezuela, de heer W. E.
Boyé, en de hh. Tomas en Guillermo Golding, bloed-
verwanten van den admiraal Brion, waren in commis-
sie benoemd om de opgraving en het overbrengen
van het gebeente te bewerkstelligen.

nu generaal E. Urdaneta, van wien het onderschepte compromitteerende brieven overlegde, uitgezet.

De *Ilustre Americano* haalde zich wederom in het hoofd, dat Curaçao de uitgewekenen geholpen had met geld en wapenen, en om het eiland te straffen vaardigde hy den 3en Mei 1882 een decreet uit, waarby alle goederen van de Antillen afkomstig of aldaar uit Europa of N. Amerikaansche havens aangebracht en overgescheept aan een additioneel recht van 30 % onderworpen werden. Dat decreet snuikte natuurlijk den handel met Venezuela en veroorzaakt op Curaçao een ongekende stagnatie, welke zeer nadeelig op alle takken van nyverheid werkt en veler welvaart heeft doen tanen.

Terwyl de heer van Heerdt plannen beraamde om den handel op te beuren en de vroegere welvaart, zoo mogelyk, te doen terugkeeren, en hy ernstig het denkbeeld van den aanleg van een droogdok overwoog, werd hy by kon. besl. van 5 Sept. benoemd tot gouverneur van Suriname. (*) Tot zyn opvolger voor Curaçao werd by kon. besl. van 14n dier maand aangesteld de heer N. van den Brandhof, die met zyne familie den 18 Oct. alhier aankwam en denzelfden dag het bestuur over de kolonie aanvaardde.

Deze nieuwe landvoogd schynt het voetspoor

(*) Hij aanvaardde de reis daar met zijne familie den 18n Oct. Na zijn vertrek heeft men gelden ingezameld om hem het traditioneele cadeau te geven.

van zyn voorganger te willen drukken. Men koestert groote verwachtingen van hem, vooral omdat hy zich een voorstander toont van het aanleggen van een droogdok en van het onderwijs.

Moge God's zegen op zyn arbeid rusten en Hy hem den weg aanwyzen om deze kolonie uit het verval te redden, waarin zy om meer dan één reden geraakt is!

Staat de handel in den laatsten tyd stil wegens Guzman Blanco's additioneel recht en omdat onze kooplieden niet langer de slachtoffers van de kwade trouw willen zyn, -- in onze maatschappelyke samenleving gaat het daarentegen levendig toe. De sociëteiten verryzen als uit den grond, getuigen: de *Buiten-Sociëteit*, de *Recreo*, het letterkundig genootschap *Tot Nut en Beschaving*, allen in den laatsten tyd opgericht, en waar men op een aangename wyze de beslommeringen van het dagelyksch leven en..... de 30 % vergeten kan.

Het verkeer tusschen de Willemstad en de Overzyde is levendiger geworden, daar het sedert 20 Nov. door twee stoomponten onderhouden wordt. Over eenigen tyd zal een brug Scharloo met de stad verbinden.

Curaçonaars! het hoofd omhoog! Er zullen weer betere dagen voor u aanbreken. Gaan wy met vertrouwen de toekomst te gemoet!

AANHANGSEL.

—(o)—

Volgens het Koloniaal Verslag van 1882 bestond de bevolking van Curaçao, bij het einde van 1881, uit 24.506 zielen, waaronder het garnizoen begrepen is. Naar de kerkgenootschappen, waartoe zij behoorden, lieten zij zich aldus verdeelen: 1697 Hervormden, 21912 Rooms-katholieken en 897 Israëlieten (pag. 1.)

In 1865 had er een scheuring onder de Israëlieten alhier plaats. Den 26sten Mei van dat jaar scheidden zich 26 huisgezinnen, te zamen 86 zielen, wegens gemeedsbezwaren, van hunne andere geloofsgenooten af. Op 4 Juni d. a. v. constitueerden zij zich tot een maatschappij, en bij gouvts. besl. van 12 Mei 1865 werd die vereeniging onder den naam van Nederl. Hervormde Israëlietische gemeente als wettig erkend.

Deze gemeente bezit haar eigen kerkhof en tempel (pag. 9.)

De Rooms-katholieke kerk op Pietermaai, waarvan op pag. 15 sprake is, werd 20 April 1882 onder den naam van *Onze Lieve Vrouw van den Rozenkrans*, ingewijd.

In Sept. van 1881 werd door de firma Gorsira & Co. een Zeep- en kaarsen-fabriek op de plantage *Parera* opgericht. Na eenigen tijd zeer goede zeep gezied te hebben, hield de fabriek op te bestaan, daar het vooroordeel dat hetgeen hier geproduceerd is niet goed kan zijn, een hinderpaal was om dat artikel in zulk eene hoeveelheid te verkoopen als noodig was om de zaak winstgevend te maken.

Op den 1sten Juni 1881 werd de eerste steen gelegd van het nieuwe leprozen-gesticht, waarvan op pag. 26 van dit werk melding wordt gemaakt. In het begin van 1882 was het gebouw voltooid en in Februari werden

daarin overgebracht de leprozen, die tot dusver in hetzelfde gebouw als de krankzinnigen verpleegd werden.

Het muntwezen op Curaçao verkeert sedert lang in een gebrekkigen toestand, hoofdzakelijk toe te schrijven aan het gemis van stapelproducten en de uitgebreide handelsbetrekkingen met naburige staten, wier munten ver boven hare innerlijke waarde in de kolonie circuleeren.

Als wettig betaalmiddel worden in 's lands kas alleen aangenomen: de Nederlandsche muntspeciën: de (sedert 1831 niet verwisselbaar verklaarde) Curaçaosche bankbiljetten van f 5, f 10, f 25, en f 50; de zilveren vijf-francstukken, tegen f 2,35; de Spaansche pilaardaalders, tegen f 2,50, en de zilveren Spaansche munten tot dezen in eene vaste verhouding staande, tegen een evenredigen koers.

De Nederlandsche zilveren munten kwamen echter tot dusver op Curaçao niet in omloop, omdat zij uit de kolonie wegvloeiden zoodra zij er waren aangevoerd. Ter bekoming dier munten werd een agio van 6 pct. op de vreemde muntspeciën welke in den handel circuleeren, betaald. De vijf-francstukken worden nooit in betaling bij 's lands kas aangeboden, omdat ze bij den handel f 2,50, dus 6 pct. méér gelden.

De gouden en zilveren muntspeciën, die, behalve de in 's lands kas toegelaten betalingsmiddelen, nog bij den handel op Curaçao circuleeren, zijn de navolgende: Spaansche, Columbiaansche en andere Zuid-Amerikaansche gouden dubloenen, tegen f 40, en de onderdeelen naar evenredigheid, met eene premie van 5 pct. op Spaansche en van $2\frac{1}{2}$ pct. op Columbiaansche en andere dubloenen; Noord-Amerikaansche gouden muntspeciën van \$ 20, \$ 10, \$ 5, \$ $2\frac{1}{2}$ en \$ 1, tegen f 2,50 per dollar, met eene premie van 6 pct.; Fransche goudstukken van 40, 20, 10 en 5 francs, tegen 50 cents per franc; Engelsche soevereigns, tegen f 12,625; Noord-Amerikaansche en Mexicaansche dollars, tegen f 2,50 per dollar, en de onderdeelen naar evenredigheid; Engelsche shillings, tegen 62 $\frac{1}{2}$ cent per shilling, en de onderdeelen naar evenredigheid;

Venezuelaansche vijf-Bolivarstukken, tegen f 2,50 en de onderdeelen naar evenredigheid; Chiliaansche peso's, Peruaansche sols, en Columbiaansche peso's tegen f 2,25, en de onderdeelen naar evenredigheid.

Verder circuleert er nog zoogenaamd gekapt geld in stukken van 50 en 25 cents. (Dat zijn in vijven gehakte pilaardaalders en in viere gehakte Nederlandsche gulden.) En eindelijk vindt men in de wandeling Curaçaosche stuivers of zoogenaamde plakjes, tegen 2½ cent per stuk.

De Hooge Regeering is ernstig bedacht op het nemen van maatregelen, die in den toestand van het Curaçaosche muntwezen verbetering kunnen brengen.

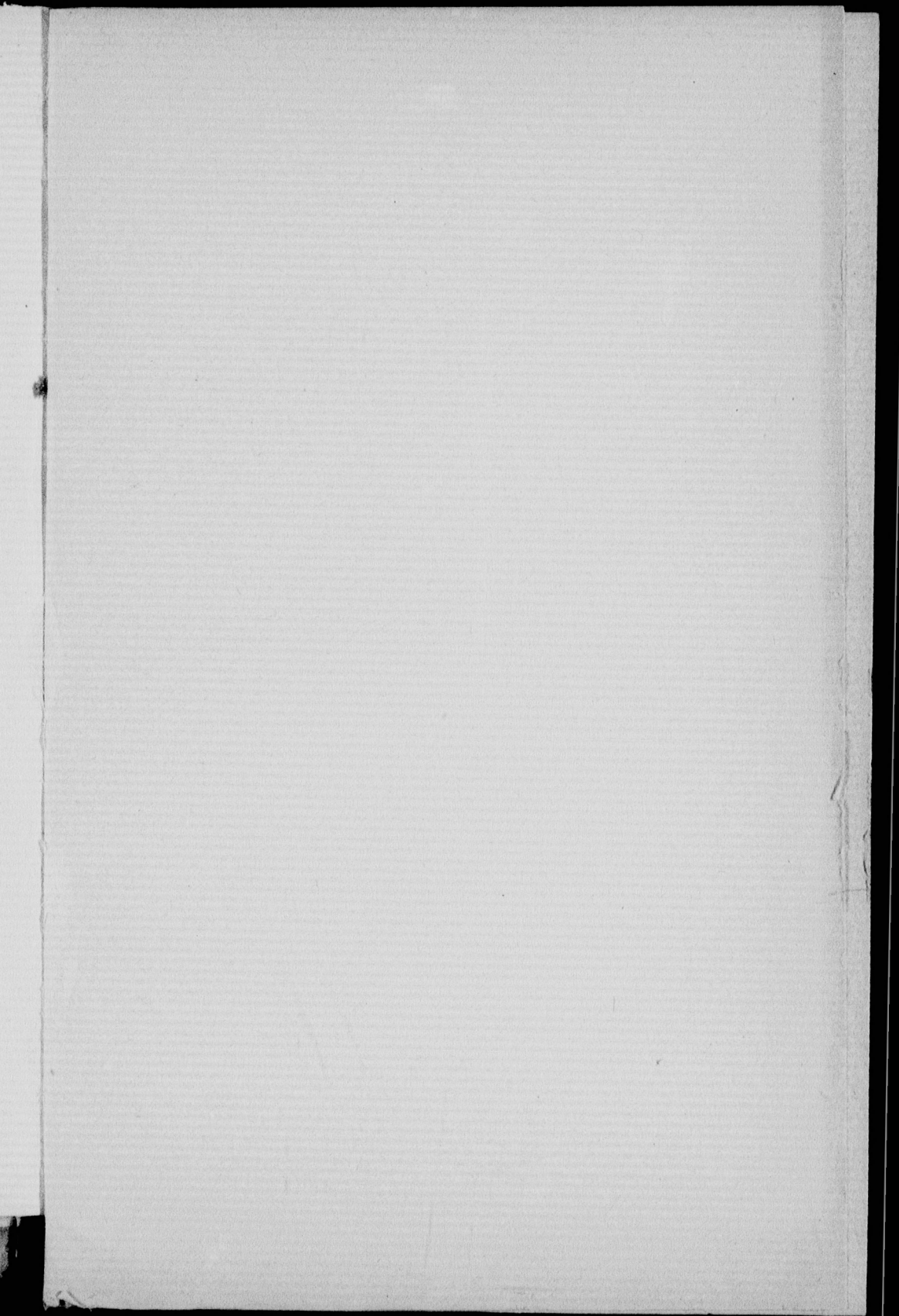

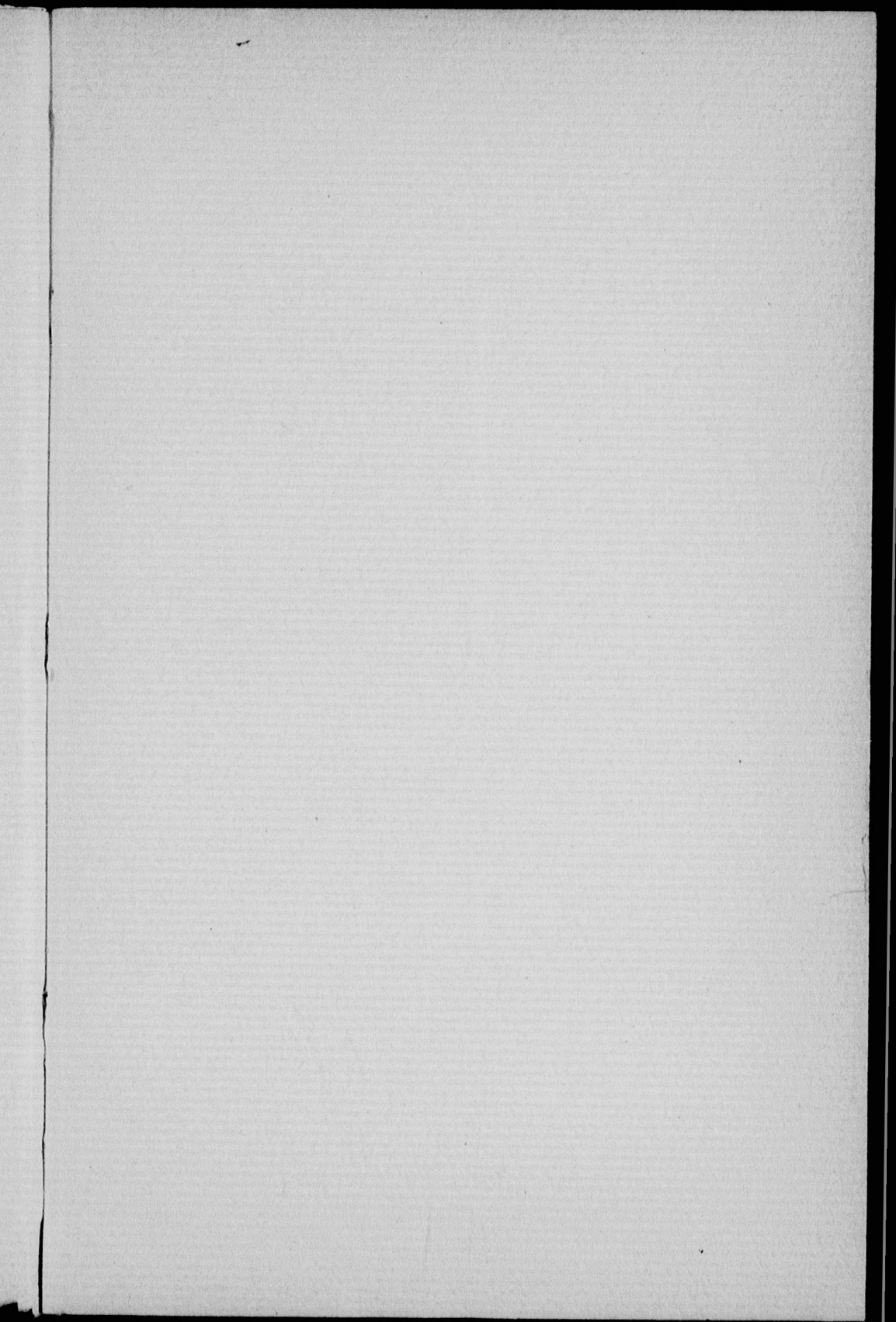
VERBETERINGEN.

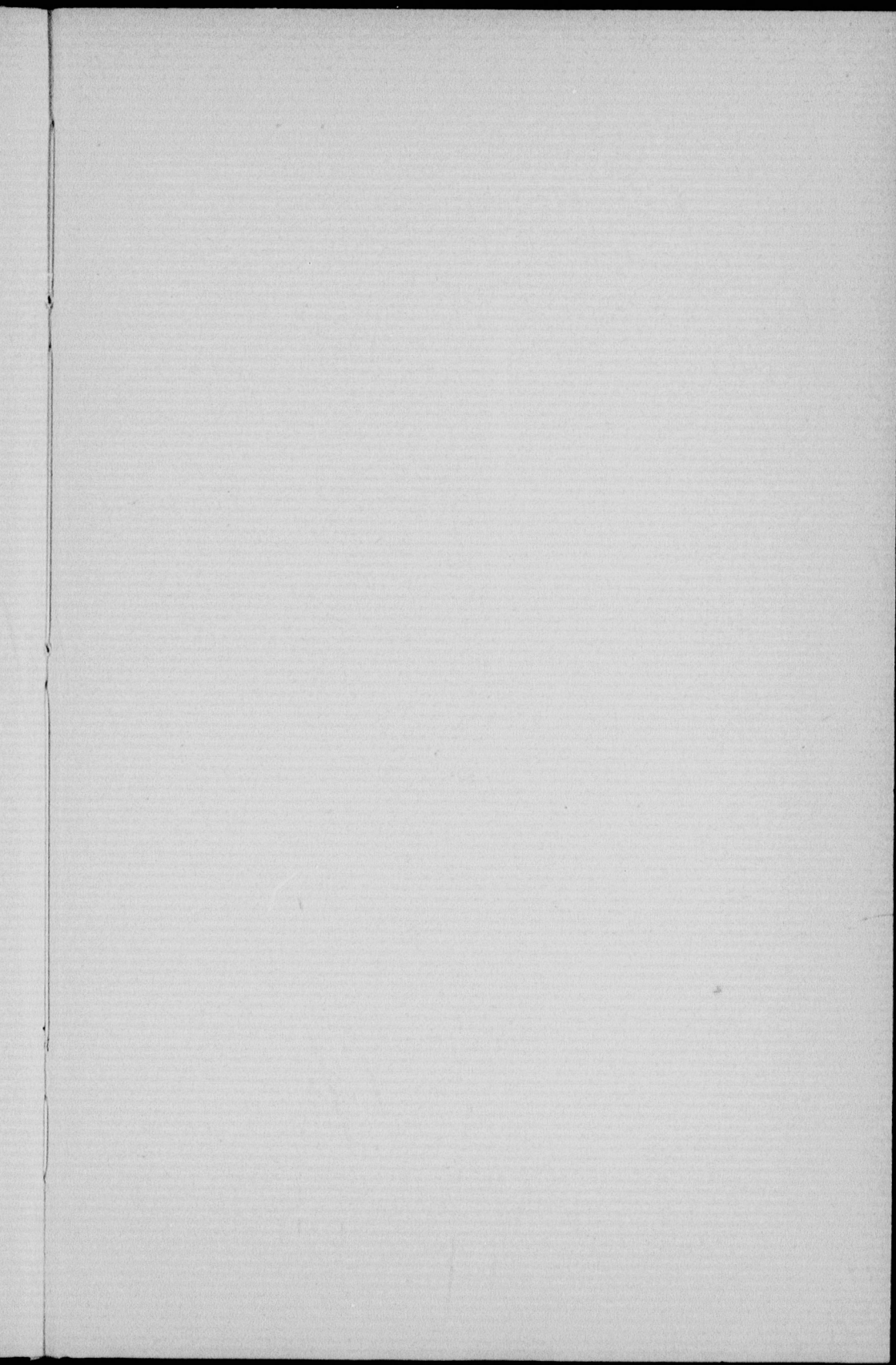
lz.	7 regel	1 v. b.	staat:	bevat, lees: bevatten.
"	9	8	" "	waarder, lees: bewaarder.
"	14	17	" "	de <i>Waaigat</i> , lees: het <i>Waaigat</i> .
"	18	6	" "	is, lees: zijn.
"	20	8	" "	zoutpanen, lees: zoutpannen.
"	27	1	" "	<i>Pantersrust</i> , lees: <i>Plantersrust</i> .
"	33	8	" "	f 300, lees: f 150.
"	43	4 v. o.	" "	eed, lees: eed af.
"	56	2	" "	den, lees: de.
"	122	2 v. b.	" "	1820, lees: 1824.
"	123	10	" "	kapellaan, lees: kapelaan.
"	156	9	" "	27, lees: 26.
"	167	2 v. o.	" "	en dieren, lees: en ook doode dieren.

De bladzijden 57, 58, 59 en 60 zijn verkeerdelijk gepagineerd 53, 54, 55 en 56.

Boekbinderij
Oellers
Valkenburg